

महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी
२०१६

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF MAHARASHTRA STATE
2016

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS,
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, MUMBAI

Website - <http://mahades.maharashtra.gov.in>

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
२०१६

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF MAHARASHTRA STATE
2016**

किंमत : ३९९/-

Price : 399/-

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

The Director of Economics and Statistics
Government of Maharashtra, Mumbai

प्रस्तावना

‘महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी’ हे प्रकाशन २०१६ या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आले असून सदर प्रकाशनाच्या मालिकेतील हा ५६ वा अंक आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक व आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या प्रकाशनाचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती उपलब्ध करून देण्याच्या प्रयत्नांमुळे या प्रकाशनात समाविष्ट केलेली काही आकडेवारी/अंदाज अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

२. या प्रकाशनातील सुरुवातीच्या तक्त्यांत महाराष्ट्र राज्य व भारताची सामाजिक व आर्थिक बाबींची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यांत राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबतच्या काही निवडक निर्देशकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. हे प्रकाशन तयार करण्याच्या कामी राज्य, केंद्र शासनाचे संबंधित विभाग, तसेच निमशासकीय संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल हे संचालनालय त्यांचे आभारी आहे.

मुंबई,
दिनांक : नोव्हेंबर, २०१७

र.र.शिंदे
अर्थ व सांख्यिकी संचालक,
महाराष्ट्र शासन

PREFACE

This issue of ' Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State' for the year 2016 is the 56th issue in the series. The main objective of this publication is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In an attempt to use latest available data for this publication, some of the data/estimates used and included is provisional.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with that of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on the trends of some selected socio-economic indicators are presented at the end of this publication.

3. The co-operation extended by various departments of the State Government, Central Government and Semi-Government organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

Mumbai,
Dated: November, 2017

R.R.Shinge
Director of Economics and Statistics,
Government Of Maharashtra

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी २०१६
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
2016

(वर्ष ५६)

अनुक्रमणिका/CONTENTS

[Vol. LVI]

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र राज्य —		Maharashtra State at a glance —
(I) सामान्य माहिती	1	General information
(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India
1. हवामान		Climate
1.1. निवडक केंद्रांतील पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस	10	Rainy days and annual rainfall at selected centres
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		Area and Population
2.1. पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Districtwise number of males, females and households
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Districtwise rural and urban population
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता	16	Districtwise area and population density
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (टक्के)	18	Districtwise percentage of literacy
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल	20	Decadal variation in population since 1901
2.6. लोकसंख्या-गटानुसार नागरी लोकसंख्या	21	Urban population by population size
2.7. राज्यातील गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	22	Classification of villages in the state by population
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले	28	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above
2.9. काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers and non-workers
2.10. काम न करणा-या व्यक्तींचे कार्यप्रकारानुसार वर्गीकरण	32	Classification of persons not at work by type of activity
2.11. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या	34	Population of scheduled castes and scheduled tribes
2.12. महाराष्ट्र राज्यातील निःसमर्थ व्यक्तींची प्रकारानुसार संख्या	36	Persons with disabilities in Maharashtra State by type of disability
2.13. वयोगटानुसार लोकसंख्या	40	Population according to age groups
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	42	Population by religion

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.15. २०२६ पर्यंतची वार्षिक प्रक्षेपित लोकसंख्या	43	Projected population upto 2026
2.16. राज्यात स्थलांतरित झालेल्या स्त्री-पुरुषांची स्थलांतराच्या कारणानुसार संख्या	44	No. of in migrants in the state by sex and reasons for migration
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	45	In migrants by sex and place of last residence
2.18. कुटुंबे व त्यांतील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या	49	Households and household population by languages mainly spoken
3. शेती		Agriculture
3.1. जमिनीचा वापर	50	Land utilisation
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र	51	Districtwise culturable area and cultivated area
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	53	Area & production of principal crops
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन	54	Districtwise area and production of principal crops
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	62	Index numbers of production of principal crops
3.6. मृदूसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती	64	Progress under soil conservation and land development, etc.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	65	Distribution of chemical fertilisers
3.8. शेतीची अवजारे	66	Agricultural implements
3.9. वीज पुरवठा केलेले शेतीपंप	67	Agricultural pumps energised
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी	69	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra
3.11. पूर्ण व प्रगतीपथावरील पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	70	Ongoing and completed irrigation projects, irrigation potential created and actual irrigated area
3.12. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प	71	Government's hydro-electrical projects commissioned
4. पशुसंवर्धन		Animal Husbandry
4.1. पशुधन	72	Livestock population
4.2. जिल्हावार पशुधन	76	Districtwise livestock population
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	78	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्ध शाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण	80	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे	81	Milk products and milk chilling centres
5. मत्स्यव्यवसाय		Fisheries
5.1. विविध खारवण आवांरांत झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे	82	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish cured
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	83	Miscellaneous statistics relating to fisheries
5.3. मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	84	Varietywise marine fish production
5.4. मत्स्योत्पादनाचा वापर (सागरी व भूजल)	86	Disposition of fish catch (Marine and inland)
6. वने		Forests
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	87	Classification of forest areas
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादने	88	Major and minor forest produce
7. उद्योग आणि खाणकाम		Industry and Mining
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण	89	Classification of working factories according to working strength
7.2. उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार कारखान्यांची व त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	90	No of factories and average daily employment there in according to major groups of industries
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या	92	Districtwise working factories and average daily no. of workers
7.4. महाराष्ट्रातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	94	Productive capital, output and value added in Maharashtra
7.5. सुती कापड गिरण्यांतील गैरहजेरी	96	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry
7.6. औद्योगिक विवाद	97	Industrial disputes
7.7. चालू असलेल्या कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	98	Information of working cotton textile industry (Mill sector)
7.8. खनिज उत्पादन	99	Mineral production
8. वीज		Electricity
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर	100	Installed capacity, generation and consumption of electricity
8.2. विद्युतीकरण झालेल्या नगरांची व खेड्यांची संख्या	101	No. of towns and villages electrified

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
9. संयुक्त भांडवली संस्था		Joint Stock Companies
9.1. ३१ मार्च २०१६ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	103	Number of joint stock companies as on 31st March 2016
10. बँका		Banks
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	105	Districtwise no. of places having banking offices & number of banking offices
11. सहकार		Co-operation
11.1. महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी संस्थांबाबतची माहिती	107	Details of Co-operative societies in Maharashtra State
12. परिवहन आणि दळणवळण		Transport and Communications
12.1. रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्त्यांची लांबी	108	Road length according to types of road and surface
12.2. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी	109	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation
12.3. वापरात असलेली मोटार वाहने	110	Motor vehicles in operation
12.4. परिवहनाची व इतर वाहने	111	Transport & non-transport vehicles
12.5. वाहन चालकांचे व्यावसायिक व बिगरव्यावसायिक परवाने	112	Professional and non-professional driving licences
12.6. लोहमार्गाची लांबी	113	Railway route length
12.7. डाक कार्यालये व तार कार्यालयांची संख्या	114	Number of post offices and telegraph offices
13. जहाज वाहतूक		Shipping
13.1. मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन	115	Number and tonnage of vessels entered in Mumbai Port
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोष्टा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल	116	Cargo handled at the docks and Ports in Mumbai Port
13.3. निवडक लहान बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल	117	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports
13.4. लहान बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक	118	Passenger traffic at the minor ports
14. देशांतर्गत व्यापार		Inland Trade
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार	119	Inland Trade of Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
15. शिक्षण		Education
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण	121	Institutions and enrolment by type of education
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण विषयक माहिती	124	Districtwise information on primary and secondary education
15.3. शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थींच्या मंजूर जागा	126	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned
15.4. शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल	127	Results of the final examinations of Government and non-Government Industrial Training Institutes(I.T.I.s)
15.5. शिकारू उमेदवारांची वर्गवारी	128	Classification of apprentice trainees
15.6. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या	129	Secondary and higher secondary technical schools and students
15.7. तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता	130	Technical and vocational institutes according to type of syllabus and their intake capacity
15.8. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता	131	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity
16. जीवनविषयक आकडेवारी		Vital Statistics
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या	132	Districtwise number of persons using various family planning methods
16.2. नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर	134	Birth, Death and Infant Mortality Rates by Sample Registration System
16.3. उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा	135	Medical facilities available
17. पोलीस आणि गुन्हे		Police and Crimes
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या	136	Police stations and police forces
17.2. भारतीय दंडसंहितेखाली झालेले दखलपत्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)	137	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code
18. कारागृहे		Prisons
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	138	Number of prisons and convicts

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
19. घरबांधणी		Housing
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	139	Classification of houses according to use
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	140	Classification of households according to rooms occupied
19.3(A) राहत्या घराच्या छप्परांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	142	Classification of households by predominant material of roof of house occupied
19.3(B) राहत्या घराच्या भिंतींसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	142	Classification of households by predominant material of walls of house occupied
19.4. बेघर कुटुंबे व बेघर लोकसंख्या	144	Houseless households and houseless population
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	146	Households by number of rooms occupied
20. स्थानिक स्वराज्य संस्था		Local Self-Govt. Institution
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, स्वनिर्मित उत्पन्न आणि खर्च	150	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats
20.2. नगरपरिषदांतील सदस्य संख्या	151	No. of members in Municipal Councils
20.3. महानगरपालिकांतील सदस्य संख्या	153	No. of members in Municipal Corporations
20.4. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च	154	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.5. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	156	Income & expenditure of Zilla Parishads
20.6. स्थानिक स्वराज्य संस्थांची प्रकारानुसार संख्या	158	Local Self-Govt. Institutions by types
21. सार्वत्रिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	159	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष संलग्नतेनुसार वर्गीकरण	160	Candidates according to party affiliations
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवीन मालिका)	161	All India wholesale price index numbers (New Series)
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	162	Consumer price index numbers for working class
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	164	Consumer price index numbers for selected essential items for rural Maharashtra
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	165	Consumer price index numbers for selected essential items for urban Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.5. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक 23. रोजगार	167	Consumer price index numbers for agricultural labourers in Maharashtra Employment
23.1. (शेती करणा-यांव्यतिरिक्त) काम करणा-यांचे औद्योगिक गटानुसार वर्गीकरण	168	Industrial classification of working persons (other than agricultural labourers and cultivators)
23.2. (शेती करणा-यांव्यतिरिक्त) काम करणा-यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण	169	Occupational classification of working persons (other than agricultural labourers and cultivators)
23.3. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांसंबंधित माहिती	170	Information of employment and Self-employment guidance centre
23.4. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	171	State Government and Semi Government employees
23.5. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	173	Grade and Social groupwise State Government and Semi Government employees
23.6. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	174	Employment in public sector
23.7. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार	176	Employment in institutions registered under Shops and Commercial Establishments Act.
23.8. महाराष्ट्र ग्रामीण रोजगार हमी योजने खाली घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व यावरील खर्च	177	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the Maharashtra rural Employment Guarantee Scheme
24. छापखाने व प्रकाशने		Presses and Publications
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके	178	Printing presses, newspapers, books and periodicals
25. वार्षिक योजना		Annual Plans
25.1. महाराष्ट्राची अकरावी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व उप क्षेत्र निहाय सुधारित नियतव्यय आणि खर्च	180	Eleventh Five-Year Plan Yearwise and sub-sectorwise outlay and expenditure of Maharashtra
26. राज्य वित्त		State Finance
26.1. राज्याची महसुली जमा	182	Revenue receipts of the State
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	186	Expenditure on revenue account
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण	193	Analysis of State Government Budget

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
27. राज्य उत्पन्न		State Income
27.1. बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न (चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार)	194	Net State Domestic Product at market prices (at current and constant prices)
28. संकीर्ण		Miscellaneous
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	195	Regulated markets
28.2. महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती	197	Insurance in Maharashtra
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची व खोल्यांची संख्या	198	Number of hotels and rooms approved by the Tourism Department
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक	199	Foreign tourists disembarking at Mumbai by air
28.5. कच्च्या क्रूड तेलाचे उत्पादन	200	Production of crude oil
28.6. नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर	201	Reserves, gross production and utilisation of natural gas
28.7. द्रवरूप पेट्रोलियम वायूचे घरगुती ग्राहक	202	LPG domestic customers
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		Trends in selected indicators
29.1. शेती	204	Agriculture
29.2. पशुधन व कुक्कुट पालन	208	Livestock and poultry
29.3. उद्योग आणि खाणकाम	210	Industry and mining
29.4. वीज	210	Electricity
29.5. सहकार	212	Co-operation
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	214	Transport and communication
29.7. शिक्षण	214	Education
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक	216	All India wholesale price index numbers
29.9. निवडक केंद्रांमधील औद्योगिक कामगारां-करिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	218	Consumer price index numbers for industrial workers at selected centres
29.10. बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न	220	Net State Domestic Product at market prices

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA AT A GLANCE

(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	भौगोलिक स्थान- उत्तर अक्षांश .. पूर्व रेखांश ..	15.45 to 22.0 72.45 to 80.45	Location— North latitude (degrees) East longitude (degrees)
2	महसूल विभाग ..	6	Revenue Divisions
3	जिल्हे ..	36	Districts
4	तहसील ..	355	Tehsils
5	शहरे (२०११) ..	534	Towns (2011)
5.1	शहर संकुले †	17	Urban agglomerations †
6	एक लाख लोकसंख्येपेक्षा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे	44	Number of cities having population more than one Lakh
7	खेडी-- (२०११) वस्ती असलेली .. वस्ती नसलेली ..	43,665 40,959 2,706	No.of Villages (2011) Inhabited Un-inhabited
8	क्षेत्रफळ (चौ.किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometers)
9	समुद्र किना-याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coastline (Kilometres)

टीप--† शहर संकुल-द्वारात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

Note-- † Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत# India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (टक्के) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1 लोकसंख्या (२०११ ची जनगणना)			POPULATION (2011 Census)				
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	.. हजारांत	61,556	8,33,749	7.38	Thousand	(a) Rural population
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शकडा प्रमाण	.. टक्के	54.78	68.86	...	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	.. हजारांत	50,818	3,77,106	13.48	Thousand	(a) Urban population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शकडा प्रमाण	.. हजारांत	45.22	31.14	...	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या	.. हजारांत	24,422	2,49,502	9.79	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	.. "	13,215	1,68,613	7.84	"	(i) Rural
	(२) नागरी	.. "	11,207	80,889	13.85	"	(ii) Urban
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. "	1,12,374	12,10,855	9.28	"	(a) Total population
	(१) पुरुष	.. "	58,243	6,23,270	9.34	"	(i) Males
	(२) स्त्रिया	.. "	54,131	5,87,585	9.21	"	(ii) Females
1.5	अनुसूचित जाती	.. "	13,276	2,01,378	6.59	Thousand	Scheduled castes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. "	13,276	2,01,378	6.59	Thousand	(a) Total population
	(ब) एकूण लोकसंख्येशी शकडा प्रमाण	.. टक्के	11.81	16.63	...	Percentage	(b) Percentage to total population
1.6	अनुसूचित जमाती	.. "	10,510	1,04,546	10.05	Thousand	Scheduled tribes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. हजारांत	10,510	1,04,546	10.05	Thousand	(a) Total population
	(ब) एकूण लोकसंख्येशी शकडा प्रमाण	.. टक्के	9.35	8.63	...	Percentage	(b) Percentage to total population

1.7	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	..	हजारांत	43,763	3,62,566	12.07	Thousand	(a) Total main workers	
	(ब) एकूण मुख्यतः काम करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	..	टक्के	38.94	29.94	...	Percentage	(b) Percentage of total main workers to total population	
1.8	(अ) सीमांतिक काम करणारे	..	हजारांत	5,665	1,19,323	4.75	Thousand	(a) Marginal workers	
	(ब) सीमांतिक काम करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	..	टक्के	5.04	9.85	...	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population	
1.9	(अ) एकूण काम न करणारे	..	हजारांत	62,946	7,28,966	8.64	Thousand	(a) Total non-workers	
	(ब) एकूण काम न करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	..	टक्के	56.01	60.20	...	Percentage	(b) Percentage of total non-workers to total population	
1.10	लोकसंख्येची घनता	..	दर चौरस कि.मी. मागे लोकसंख्या	365	382	...	Persons per sq. km.	Density of population	७
1.11	साक्षरतेचे प्रमाण							Literacy percentage—	
	(१) पुरुष	..	टक्के	88.38	80.88	...	Percentage	(i) Males	
	(२) स्त्रिया	..	टक्के	75.87	64.63	...	Percentage	(ii) Females	
	(३) एकूण	..	टक्के	82.34	72.98	...	Percentage	(iii) Persons	
1.12	स्त्री-पुरुष प्रमाण	..	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या	929	943	...	Females per 1,000 males	Sex ratio	
1.13	२००१-११ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ	..	टक्के	15.99	17.70	...	Percentage	Percentage growth of population during 2001-11	

टिप - # पाकिस्तान व चीन यांनी बेकायदेशीरपणे व्याप्त केलेल्या प्रदेशाच्या क्षेत्रफळाचा समावेश केला आहे. तथापि, सदर प्रदेशातील लोकसंख्या वगळली आहे.
Note- # Population figures exclude population of the area under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be conducted. However, area figures includes said unlawful occupation.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)	
2 शेती								
प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र								
(२०१३-१४, २०१४-१५ व								
२०१५-१६ या वर्षाची सरासरी)								
AGRICULTURE								
Area under principal crops								
(Average for years 2013-14, 2014-15 and 2015-16)								
2.1	तांदूळ	..	हजार हेक्टर	1,566	43,878	3.6	Thousand hect.	Rice
2.2	गहू	..	"	931	20,930	4.4	"	Wheat
2.3	ज्वारी	..	"	2,982	5,869	50.8	"	Jowar
2.4	बाजरी	..	"	755	5,021	15.0	"	Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	..	"	5,849	49,591	11.8	"	All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	..	"	3,573	24,675	14.5	"	All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	..	"	11,015	1,23,997	8.9	"	All foodgrains
2.8	भुईमूग	..	"	294	4,943	5.9	"	Groundnut
2.9	ऊस(तोडणी)	..	"	985	3,652	27.0	"	Sugarcane(Harvested)
2.10	कापूस	..	"	4,070	9,628	42.3	"	Cotton
प्रमुख पिकांचे उत्पादन								
(२०१३-१४, २०१४-१५ व								
२०१५-१६ या वर्षाची सरासरी)								
Outturn of principal crops								
(Average for years 2013-14, 2014-15 and 2015-16)								
2.11	तांदूळ	..	हजार टन	2,898	1,05,481	2.7	'000 tonnes	Rice
2.12	गहू	..	"	1,223	60,543	2.0	"	Wheat
2.13	ज्वारी	..	"	1,894	5,133	36.9	"	Jowar
2.14	बाजरी	..	"	555	6,010	9.2	"	Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	..	"	6,318	1,08,864	5.8	"	All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	..	"	2,211	14,276	15.5	"	All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	..	"	11,075	2,56,430	4.3	"	All foodgrains

4

2.18	भुईमूग	..	हजार टन	336	7,962	4.2	'000 tonnes	Groundnut
2.19	ऊस (कांड्यांत)	..	"	77,952	2,63,799	29.5	"	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रुई)	..	हजार गासड्यांत	7,445	24,595	30.3	'000 bales	Cotton (lint)
3 पशुसंवर्धन								
पशुगणना, २०१२								
3.1	एकूण पशुधन	..	हजारात	32,489	5,12,057	6.3	Thousand	Total livestock
3.2	एकूण गाई - बैल	..	"	15,484	1,90,904	8.1	"	Total cattle
3.3	गाई - बैल	..	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षावरील बैल #	..	"	5,960	48,876	12.2	"	(i) Males over 3 years #
	(२) तीन वर्षावरील गाई ##	..	"	5,440	50,001	10.9	"	(ii) Females over 3 years ##
3.4	एकूण म्हशी - रेडे	..	"	5,594	1,08,702	5.1	"	Total buffaloes
3.5	म्हशी - रेडे --	..	"					Buffaloes —
	(१) दोन वर्षावरील रेडे	..	"	216	5,298	4.1	"	(i) Males over 2 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	..	"	3,359	56,586	5.9	"	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	..	"	11,015	2,00,242	5.5	"	Total sheeps and goats
3.7	एकूण घोडे व शिंगरे	..	"	38	625	6.1	"	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	..	"	357	11,584	3.1	"	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	..	"	77,795	7,29,209	10.7	"	Total poultry
3.10	व्हीलड ट्रॅक्टर	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Wheeld tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली ऑईल इंजिने	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Oil engines for irrigation purposes
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Electric pumps for irrigation
4 जंगले (२०१५)								
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	चौ.कि.मी.	61,622	7,64,566	8.1	Sq.km.	Total forest area

विदेशी/संकरित दीड वर्षावरील व देशी दोन वर्षावरील /Exotic/crossbred over 1.5 years & Indigenous over 2 years

विदेशी/संकरित अडीच वर्षावरील व देशी तीन वर्षावरील /Exotic/crossbred over 2.5 years & Indigenous over 3 years

कापसाचे उत्पादन रूईमध्ये आहे व ते प्रत्येकी १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यांत आहे. /Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each.

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5	उद्योग आणि खाणकाम						INDUSTRY AND MINING
5.1	कारखाने						Factories
(अ)	चालू कारखाने (२०१५)	..	संख्या	36,261	N.A.	N.A.	Number (a) Working factories(2015)
(आ)	कामगारांची दैनिक सरासरी (२०१५)	..	हजारांत	2,042	N.A.	N.A.	Thousand (b) Average daily number of workers (2015)
5.2	वार्षिक उद्योग पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (२०१३-१४)						Annual Survey of Industries (Census plus Non Census parts) (2013-14)
(अ)	उत्पादक भांडवल	..	₹ कोटी	4,46,780	30,36,405	14.7	₹ Crore (a) Productive capital
(ब)	रोजगारावर असलेल्या लोकांची संख्या	..	हजारांत	1,886	13,538	13.9	Thousand (b) Number of persons employed
(क)	एकूण उत्पादन (एक्स- फॅक्टरी मूल्य)	..	₹ कोटी	10,65,971	65,55,251	16.3	₹ Crore (c) Gross output (ex-factory value)
(ड)	उत्पादन मूल्यवृद्धी	..	"	2,00,516	8,95,342	22.4	" (d) Value added by manufacture
5.3	(अ) सुती कापड गिरण्या (मार्च, २०१५)	..	संख्या	221	3,346	6.6	Number (a) Cotton textile mills (March 2015)
	(आ) कामगारांची संख्या (मार्च, २०१५)	..	हजारांत	100	953	10.5	Thousand (b) Number of workers (March 2015)
	(इ) सुताचे उत्पादन (२०१४-१५)*	..	दशलक्ष कि. ग्रॅम	310	4,055	7.6	Mn.Kg. (c) Production of spun yarn (2014-15)*
	(ई) कापडाचे उत्पादन (२०१४-१५)*	..	दशलक्ष चौरस मीटर	260	1593	16.3	Mn.sq. (d) Production of cloth (2014-15)* meters
5.4	खाणकाम (२०१४-१५)*						Mining (2014-15)*
(अ)	कोळसा (उत्पादन) (मूल्य)	..	'००० टन ₹ कोटी	35,285 6,083	6,09,200 89,287	5.8 6.8	'000 Tonnes (a) Coal (Quantity) ₹ Crore (Value)

N.A.-उपलब्ध नाही/Not Available

* अस्थायी/Provisional

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	..	'००० टन	2,076	1,28,909	1.6	'000 Tonnes	(b) Iron ore	(Quantity)
(मूल्य)	..	₹ कोटी	282	28,534	1.0	₹ Crore		(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	..	'००० टन	679	2,345	29.0	'000 Tonnes	(c) Manganese ore	(Quantity)
(मूल्य)	..	₹ कोटी	574	1,363	42.1	₹ Crore		(Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	..	'००० टन	2,438	22,226	11.0	'000 Tonnes	(d) Bauxite	(Quantity)
(मूल्य)	..	₹ कोटी	180	1,077	16.7	₹ Crore		(Value)
6 वीज (२०१४-१५)							ELECTRICITY (2014-15)	
6.1 एकूण निर्मिती	..	द.ल.कि.वॅ.ता.	1,03,779	11,16,850	9.3	Million kwh	Total generation	
6.2 एकूण वापर	..	"	1,12,855	8,14,250	13.9	"	Total consumption	
6.3 (अ) औद्योगिक वापर	..	"	41,522	2,84,074	14.6	"	(a) Industrial consumption	
(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी	..	टक्के	36.8	34.9	..	Percentage	(b) Percentage of industrial consumption to total consumption	
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका							JOINT STOCK COMPANIES & BANKS	
7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी *	..	संख्या	2,25,914	10,82,029	20.9	Number	Companies at work *	
(३१ मार्च, २०१६ रोजी)							(as on 31st March 2016)	
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल *	..	₹ '००० कोटी	611.0	2,605.5	23.5	₹ '000 Crore	Their paid-up capital *	
7.3 बँक कार्यालये - अनुसूचित वाणिज्यिक (मार्च, २०१६)	..	संख्या	11,789	1,32,587	9.0	Number	Banking offices- scheduled commercial (March 2016)	
7.4 दर लाख लोकसंख्येमागे बँक कार्यालयांची संख्या (मार्च, २०१६)	..	"	9.8	10.4	...	"	Number of banking offices per lakh population (March 2016)	
7.5 बँक कार्यालये (अनुसूचित वाणिज्यिक) असलेली शहरे व गावे (मार्च, २०१५ रोजी)	..	"	3,076	44,755	6.9	"	Towns & Villages having banking offices (Scheduled commercial) (March 2015)	
8 सहकार (२००९-१०)							CO-OPERATION (2009-10)	
8.1 सहकारी संस्था	..	संख्या	2,18,320	6,10,020	35.8	Number	Co-operative Societies	
8.2 सभासदांची संख्या	..	हजारांत	53,970	2,49,367	21.6	Thousand	Membership	

* अस्थायी/Provisional

द.ल.कि.वॅ.ता.- दशलक्ष किलोवॅट तास / Million kwh- Million kilowatt hour

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	कृषि पतसंस्थांचे खेळते भांडवल	.. ₹ दशलक्ष	1,29,366	13,51,915	9.6	₹ Million	Working capital of agricultural credit societies
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज	.. ₹ दशलक्ष	52,842	7,49,375	7.1	₹ Million	Advances by agricultural credit societies
9 परिवहन आणि दळणवळण				TRANSPORT AND COMMUNICATIONS			
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च, २०१६ रोजी)	.. कि. मीटर	6,127	66,688	9.2	K.m.	(a) Total railway length (as on 31st March 2016)
	(आ) प्रति १०० चौ.कि.मी. क्षेत्रफळामागे लोहमार्गाची लांबी (२०१५-१६)	.. "	1.99	2.05	...	"	(b) Railway routh length Per 100 sq. km.of area (2015-16)
9.2	प्रति १०० चौ.कि.मी. क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च, २०१५ रोजी)	.. "	198	138	...	"	Road length per 100 sq. Km. of area (as on 31st March 2015)
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च, २०१३ रोजी)	.. संख्या	8,299	6,389	...	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 2013)
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे मोटार वाहनांची संख्या (३१ मार्च, २०१५ रोजी)	.. "	21,650	16,830	...	"	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March,2015)
10 राज्य उत्पन्न (२०१५-१६)+				STATE INCOME (2015-16)+			
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न	.. ₹ कोटी	17,48,771	1,20,83,093	14.5	₹ Crore	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किमतीनुसार दरडोई उत्पन्न	.. ₹	1,47,399	94,178	...	₹	(b) Per capita income at current prices

+ पहिले सुधारित अंदाज/First revised estimates

* अस्थायी/Provisional

∞

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

निवडक केंद्रांतील पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस

RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES

2015 (पाऊस मिलीमीटरमध्ये/Rainfall in mm)

अनुक्रमांक Normal Serial No.	जिल्हा (2)	पाऊस/Rainfall		सर्वसाधारण पर्जन्यमान Normal Rainfall (5)	Districts (2)
		पावसाचे दिवस Rainy days (3)	प्रत्यक्ष पर्जन्यमान Actual Rainfall (4)		
1	मुंबई शहर †	Mumbai City †
2	मुंबई उपनगर †	Mumbai Suburban †
3	ठाणे	94	1,900.0	2,558.6	Thane
4	पालघर	71	1,74 9.2	2,575.2	Palghar
5	रायगड	99	1,893.6	3,201.2	Raigad
6	रत्नागिरी	109	2,369.4	3,591.4	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	115	2,176.7	3,596.1	Sindhudurg
8	नाशिक	57	605.5	1,134.5	Nashik
9	धुळे	40	553.2	612.4	Dhule
10	नंदुरबार	36	726.2	907.7	Nandurbar
11	जळगाव	50	532.8	755.6	Jalgaon
12	अहमदनगर	49	442.3	572.0	Ahmednagar
13	पुणे	62	781.5	914.5	Pune
14	सातारा	62	752.9	1,033.4	Satara
15	सांगली	45	467.6	623.9	Sangli
16	सोलापूर	38	326.8	641.8	Solapur
17	कोल्हापूर	79	798.2	2,057.1	Kolhapur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1 - *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
18	औरंगाबाद	47	595.3	734.1	Aurangabad
19	जालना	44	545.1	750.4	Jalna
20	परभणी	48	417.8	830.3	Parbhani
21	हिंगोली	57	718.9	956.3	Hingoli
22	बीड	51	459.6	743.4	Beed
23	नांदेड	61	599.0	1,017.5	Nanded
24	उस्मानाबाद	49	477.0	807.2	Osmanabad
25	लातूर	49	490.7	871.8	Latur
26	बुलढाणा	49	684.7	785.9	Buldhana
27	अकोला	46	752.1	808.9	Akola
28	वाशिम	45	758.5	924.3	Washim
29	अमरावती	47	865.4	942.3	Amravati
30	यवतमाळ	42	537.3	1,051.6	Yavatmal
31	वर्धा	58	987.6	1,056.9	Wardha
32	नागपूर	67	1,100.9	1,139.4	Nagpur
33	भंडारा	57	1,078.3	1,439.8	Bhandara
34	गोंदिया	71	1,201.2	1,517.4	Gondiya
35	चंद्रपूर	62	957.8	1,276.8	Chandrapur
36	गडचिरोली	70	1,114.5	1,502.3	Gadchiroli

† उपलब्ध नाही / Not available

आधार - कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source - Commissionerate of Agriculture, GoM, Pune

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/DISTRICTWISE NUMBER OF MALES, FEMALES AND HOUSEHOLDS
जनगणना / Population Census, 2011 (हजारंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	स्त्री-पुरुष प्रमाण * Sex ratio * (7)	District (2)
1	मुंबई शहर	674	1,685	1,401	3,085	832	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	2,106	5,031	4,326	9,357	860	Mumbai Suburban
3	ठाणे	2,529	5,865	5,195	11,060	886	Thane
4	रायगड	612	1,344	1,290	2634	959	Raigad
5	रत्नागिरी	397	761	854	1,615	1,122	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	210	417	432	850	1,036	Sindhudurg
	कोकण विभाग	6,528	15,104	13,498	28,601	894	Konkan Division
7	नाशिक	1,223	3,157	2,950	6,107	934	Nashik
8	धुळे	409	1,054	997	2,051	946	Dhule
9	नंदुरबार	324	833	815	1,648	978	Nandurbar
10	जळगाव	904	2,197	2,033	4,230	925	Jalgaon
11	अहमदनगर	930	2,343	2,200	4,543	939	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	3,789	9,585	8,995	18,579	938	Nashik Division
12	पुणे	2,152	4,924	4,505	9,429	915	Pune
13	सातारा	654	1,511	1,493	3,004	988	Satara
14	सांगली	598	1,436	1,386	2,822	966	Sangli
15	सोलापूर	873	2,228	2,090	4,318	938	Solapur
16	कोल्हापूर	840	1,981	1,895	3,876	957	Kolhapur
	पुणे विभाग	5,117	12,079	11,370	23,449	941	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	15,434	36,768	33,862	70,630	921	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	752	1,924	1,777	3,701	923	Aurangabad
18	जालना	...	392	1,011	948	1,959	937	Jalna
19	परभणी	...	361	943	893	1,836	947	Parbhani
20	हिंगोली	...	229	606	571	1,177	942	Hingoli
21	बीड	...	536	1,349	1,236	2,585	916	Beed
22	नांदेड	...	665	1,730	1,631	3,361	943	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	351	862	796	1,658	924	Osmanabad
24	लातूर	...	482	1,273	1,181	2,454	928	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	3,768	9,699	9,033	18,732	931	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	562	1,338	1,249	2,586	934	Buldhana
26	अकोला	...	396	932	882	1,814	946	Akola
27	वाशिम	...	259	620	577	1,197	930	Washim
28	अमरावती	...	647	1,481	1,408	2,888	951	Amravati
29	यवतमाळ	...	647	1,420	1,352	2,772	952	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	2,511	5,791	5,467	11,258	944	Amravati Division
30	वर्धा	...	310	668	632	1,301	946	Wardha
31	नागपूर	...	1042	2,385	2,269	4,654	951	Nagpur
32	भंडारा	...	278	606	595	1,200	982	Bhandara
33	गोंदिया	...	292	662	661	1323	999	Gondia
34	चंद्रपूर	...	537	1,124	1,080	2,204	961	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	250	541	532	1,073	982	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	2,709	5,986	5,769	11,754	964	Nagpur Division
	विदर्भ	...	5,220	11,777	11,236	23,013	954	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य	...	24,422	58,243	54,131	1,12,374	929	Maharashtra State
	भारत +	...	2,49,502	6,23,270	5,87,585	12,10,855	943	India +

13

टीप - (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
(२) *दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या
(३) पहिली जनगणना १८७२ मध्ये घेण्यात आली
(४) +कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी
आधार - भारताचे महानिबंधक

Note- (i) Details may not add up to the totals due to rounding
(ii) *Females per 1,000 males
(iii) First census was conducted in 1872
(iv) + Please see the Note on page No.3.
Source— Registrar General of India

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2
 जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/DISTRICTWISE RURAL AND URBAN POPULATION
 जनगणना / Population Census, 2011 (हजारंत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	दशवार्षिक वृद्धीदर Decennial growth rate 2001-11(%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Percentage of urban population to total population	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई शहर	3,085	3,085	100.00	...	-7.57	-7.57	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	9,357	9,357	100.00	...	8.29	8.29	Mumbai Suburban
3	ठाणे ...	2,545	8,515	11,060	76.99	14.18	44.26	36.01	Thane
4	रायगड ...	1,664	970	2,634	36.83	-0.54	81.40	19.31	Raigad
5	रत्नागिरी ...	1,351	264	1,615	16.33	-10.18	37.21	-4.82	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	743	107	850	12.59	-5.58	29.99	-2.21	Sindhudurg
	कोकण विभाग	6,303	22,298	28,601	77.96	1.77	19.30	14.94	Konkan Division
7	नाशिक ...	3,510	2,597	6,107	42.53	14.84	34.05	22.30	Nashik
8	धुळे ...	1,480	571	2,051	27.84	17.25	28.07	20.08	Dhule
9	नंदुरबार ...	1,373	275	1,648	16.71	23.79	35.92	25.66	Nandurbar
10	जळगाव ...	2,887	1,343	4,230	31.74	9.78	27.54	14.86	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	3,631	913	4,543	20.09	12.16	13.55	12.44	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	12,880	5,699	18,579	30.67	14.04	28.29	18.06	Nashik Division
12	पुणे ...	3,678	5,751	9,429	60.99	21.32	36.91	30.37	Pune
13	सातारा ...	2,433	570	3,004	18.99	0.93	43.27	6.93	Satara
14	सांगली ...	2,103	719	2,822	25.49	7.82	13.60	9.24	Sangli
15	सोलापूर ...	2,919	1,399	4,318	32.40	11.22	14.19	12.16	Solapur
16	कोल्हापूर ...	2,646	1,230	3,876	31.73	7.00	17.10	10.01	Kolhapur
	पुणे विभाग	13,779	9,670	23,449	41.24	10.32	28.80	17.26	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	32,963	37,667	70,630	53.33	9.96	22.93	16.52	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	2,081	1,620	3,701	43.77	14.99	49.03	27.76	Aurangabad
18	जालना	...	1,582	377	1,959	19.27	21.19	22.60	21.46	Jalna
19	परभणी	...	1,266	570	1,836	31.03	21.46	17.44	20.19	Parbhani
20	हिंगोली	...	999	179	1,177	15.18	19.86	16.04	19.27	Hingoli
21	बीड	...	2,071	514	2,585	19.90	16.72	32.87	19.61	Beed
22	नांदेड	...	2,447	914	3,361	27.19	11.90	32.63	16.86	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	1,377	281	1,658	16.96	9.83	20.49	11.50	Osmanabad
24	लातूर	...	1,829	625	2,454	25.47	15.04	27.48	17.97	Latur
	औरंगाबाद विभाग		13,652	5,080	18,732	27.12	15.74	32.51	19.85	Aurangabad Div.
25	बुलढाणा	...	2,037	549	2,586	21.22	15.82	15.94	15.85	Buldhana
26	अकोला	...	1,094	720	1,814	39.68	9.12	14.70	11.27	Akola
27	वाशिम	...	986	211	1,197	17.66	17.10	18.48	17.34	Washim
28	अमरावती	...	1,851	1,037	2,888	35.91	8.41	15.31	10.79	Amravati
29	यवतमाळ	...	2,174	598	2,772	21.58	8.65	30.83	12.78	Yavatmal
	अमरावती विभाग		8,143	3,115	11,258	27.67	11.36	18.18	13.17	Amravati Div.
30	वर्धा	...	877	423	1,301	32.54	-3.75	30.23	5.18	Wardha
31	नागपूर	...	1,475	3,179	4,654	68.31	1.44	21.62	14.40	Nagpur
32	भंडारा	...	967	234	1,200	19.48	0.63	33.06	5.65	Bhandara
33	गोंदिया	...	1,097	226	1,323	17.08	3.72	57.52	10.14	Gondia
34	चंद्रपूर	...	1,429	775	2,204	35.18	1.63	16.59	6.43	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	955	118	1,073	11.00	5.74	75.49	10.58	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		6,799	4,955	11,754	42.16	1.60	24.18	10.03	Nagpur Div.
	विदर्भ		14,942	8,071	23,013	35.07	6.69	21.80	11.54	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य		61,556	50,818	1,12,374	45.22	10.36	23.64	15.99	Maharashtra State
	भारत +		8,33,749	3,77,106	12,10,855	31.14	12.27	31.80	17.70	India +

टीप-(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
(२) + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

Note-(i) Details may not add up to the totals due to rounding
(ii) + Please see the note on page no.3

आधार - भारताचे महानिबंधक

Source— Registrar General of India

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता
DISTRICTWISE AREA AND POPULATION DENSITY
जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफळ (चौ.किमी.) Area (sq.km.)	घनता (प्रत्येक चौ. किमी. मागे लोकसंख्या) Density (No. of persons per sq. km.)	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
1	मुंबई शहर	...	157	19,652	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	446	20,980	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	9,558	1,157	Thane
4	रायगड	...	7,152	368	Raigad
5	रत्नागिरी	...	8,208	197	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	5,207	163	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	30,728	931	Konkan Division
7	नाशिक	...	15,530	393	Nashik
8	धुळे	...	7,195	285	Dhule
9	नंदुरबार	...	5,955	277	Nandurbar
10	जळगाव	...	11,765	360	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	17,048	266	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	57,493	323	Nashik Division
12	पुणे	...	15,643	603	Pune
13	सातारा	...	10,480	287	Satara
14	सांगली	...	8,572	329	Sangli
15	सोलापूर	...	14,895	290	Solapur
16	कोल्हापूर	...	7,685	504	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	57,275	409	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	1,45,496	485	Rest of Maharashtra

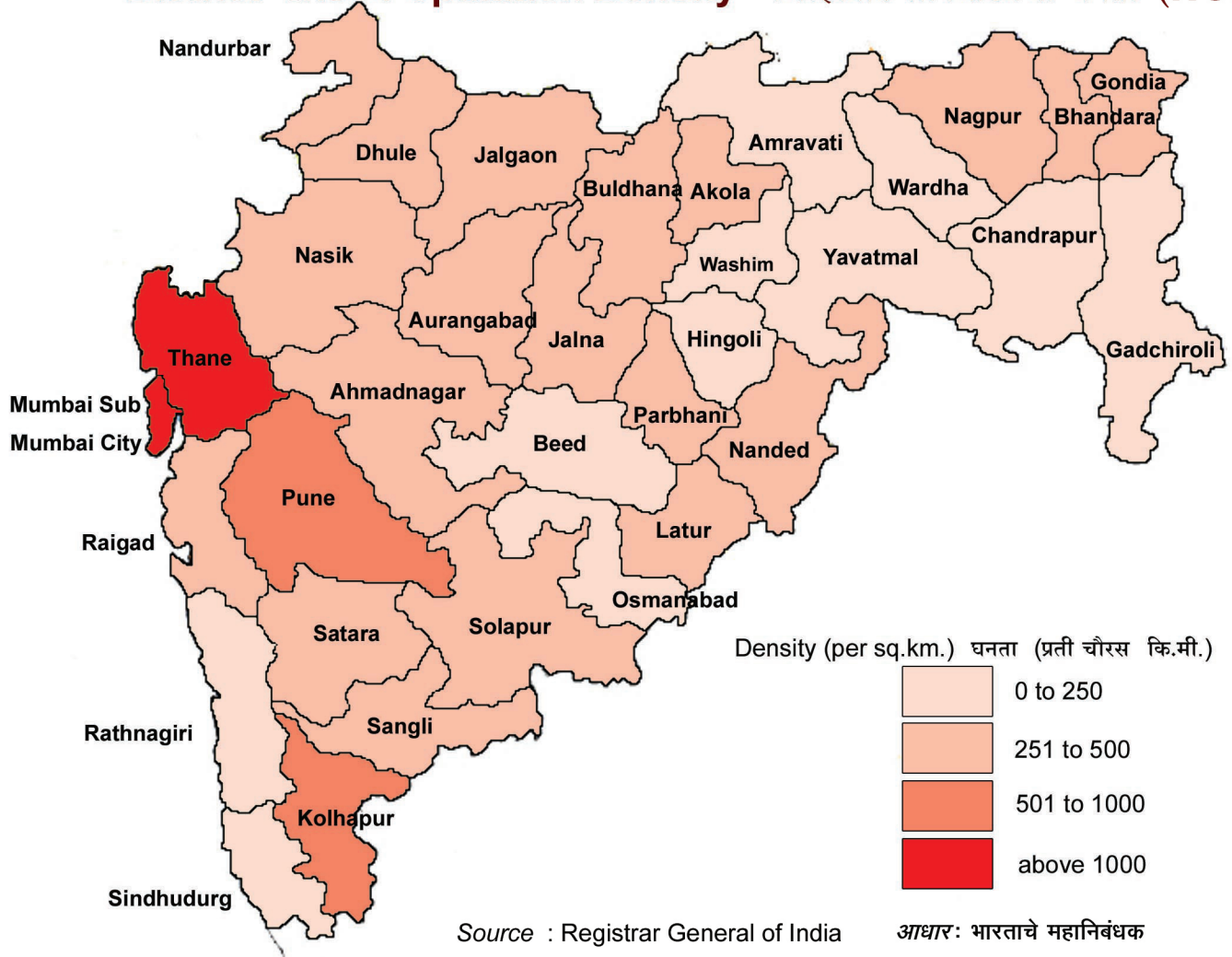
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	10,107	366	Aurangabad
18	जालना ...	7,718	254	Jalna
19	परभणी ...	6,214	295	Parbhani
20	हिंगोली ...	4,827	244	Hingoli
21	बीड ...	10,693	242	Beed
22	नांदेड ...	10,528	319	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	7,569	219	Osmanabad
24	लातूर ...	7,157	343	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	64,813	289	Aurangabad Div.
25	बुलढाणा ...	9,661	268	Buldhana
26	अकोला ...	5,676	320	Akola
27	वाशिम ...	4,898	244	Washim
28	अमरावती ...	12,210	237	Amravati
29	यवतमाळ ...	13,582	204	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	46,027	245	Amravati Div.
30	वर्धा ...	6,309	206	Wardha
31	नागपूर ...	9,892	470	Nagpur
32	भंडारा ...	4,087	294	Bhandara
33	गोंदिया ...	5,234	253	Gondiya
34	चंद्रपूर ...	11,443	193	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	14,412	74	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	51,377	229	Nagpur Division
	विदर्भ ...	97,404	236	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य ...	3,07,713	365	Maharashtra State
	भारत + ...	32,87,469	382	India +

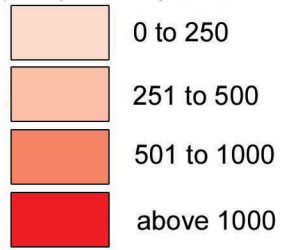
टीप - + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी
 आधार- भारतीय जनगणना, २०११

Note - + Please see the note on page no.3
 Source-- Census of India, 2011

District- wise Population Density जिल्हावार लोकसंख्येची घनता (2011)

Density (per sq.km.) घनता (प्रती चौरस कि.मी.)

Source : Registrar General of India

आधार : भारताचे महानिबंधक

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (टक्के)

DISTRICTWISE PERCENTAGE OF LITERACY

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	साक्षरतेचे प्रमाण (टक्केवारी) Literacy percentage			District (2)	
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई शहर	...	91.48	86.45	89.21	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	92.92	86.37	89.91	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	88.72	79.77	84.53	Thane
4	रायगड	...	89.13	76.92	83.14	Raigad
5	रत्नागिरी	...	90.93	74.53	82.18	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	91.58	79.81	85.56	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	90.68	82.00	86.59	Konkan Division
7	नाशिक	...	88.17	76.08	82.31	Nashik
8	धुळे	...	79.50	65.77	72.80	Dhule
9	नंदुरबार	...	72.17	56.47	64.38	Nandurbar
10	जळगाव	...	85.36	70.56	78.20	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	86.82	70.89	79.05	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	84.87	70.66	77.96	Nashik Division
12	पुणे	...	90.84	81.05	86.15	Pune
13	सातारा	...	89.42	76.31	82.87	Satara
14	सांगली	...	88.22	74.59	81.48	Sangli
15	सोलापूर	...	85.03	68.55	77.02	Solapur
16	कोल्हापूर	...	88.57	74.22	81.51	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	88.91	76.20	82.72	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	88.61	77.08	83.07	Rest of Maharashtra

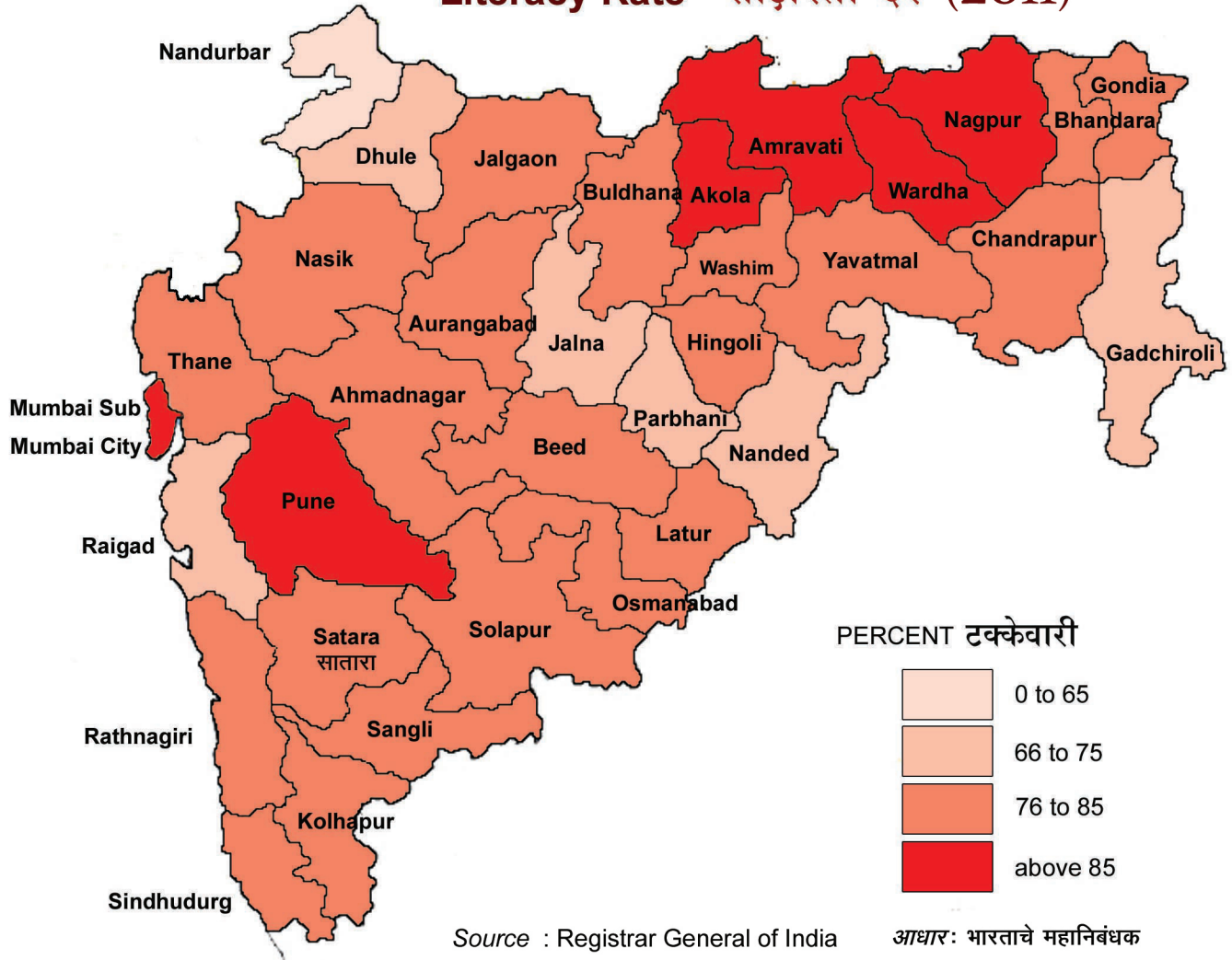
तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.4 - *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
17	औरंगाबाद	...	87.37	70.08	79.02	Aurangabad
18	जालना	...	81.53	60.95	71.52	Jalna
19	परभणी	...	82.64	63.63	73.34	Parbhani
20	हिंगोली	...	86.94	68.95	78.17	Hingoli
21	बीड	...	85.55	67.82	76.99	Beed
22	नांदेड	...	84.27	66.15	75.45	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	85.84	70.51	78.44	Osmanabad
24	लातूर	...	84.39	69.63	77.26	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	84.94	67.39	76.43	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	...	90.54	75.84	83.40	Buldhana
25	अकोला	...	92.34	83.54	88.05	Akola
26	वाशिम	...	90.55	75.48	83.25	Washim
27	अमरावती	...	91.46	83.10	87.38	Amravati
28	यवतमाळ	...	89.41	75.93	82.82	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	90.79	78.96	85.03	Amravati Division
29	वर्धा	...	91.92	81.81	86.99	Wardha
30	नागपूर	...	92.09	84.51	88.39	Nagpur
31	भंडारा	...	90.35	77.08	83.76	Bhandara
32	गोंदिया	...	92.04	77.89	84.95	Gondiya
33	चंद्रपूर	...	86.79	72.97	80.01	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	82.31	66.27	74.36	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	90.01	78.85	84.53	Nagpur Division
	विदर्भ	...	90.39	78.90	84.77	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य-२०११	...	88.38	75.87	82.34	Maharashtra State-2011
	महाराष्ट्र राज्य-२००१	...	85.97	67.03	76.88	Maharashtra State-2001
	भारत +	२०११...	80.88	64.63	72.98	India +
						2011

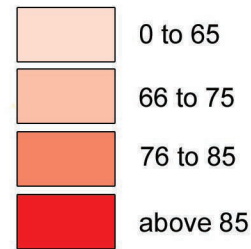
टीप /Note - + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी /Please see the note on page no.3

आधार/Source— भारतीय जनगणना, २०११/Census of India, 2011

Literacy Rate साक्षरता दर (2011)

PERCENT टक्केवारी

Source : Registrar General of India

आधार : भारताचे महानिबंधक

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून राज्याच्या लोकसंख्येतील दशवार्षिक वृद्धीदर

DECADAL VARIATION IN STATE POPULATION SINCE 1901

दशक Decade			लोकसंख्येतील दशवार्षिक वृद्धीदर (टक्के) Population growth rate (percentage)
(1)			(2)
1901-11	+10.74
1911-21	-02.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.73
1991-01	+22.73
2001-11	+15.99

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

लोकसंख्या गटानुसार नागरी लोकसंख्या

URBAN POPULATION BY POPULATION SIZE

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे Number of towns	लोकसंख्या Population	एकूण नागरी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 पेक्षा कमी	26	1,03,461	0.20
2	5,000—9,999	109	7,86,358	1.55
3	10,000—19,999	134	19,04,249	3.75
4	20,000—49,999	167	53,07,632	10.44
5	50,000—99,999	54	37,47,639	7.38
6	1,00,000 आणि त्यापेक्षा अधिक and above.	...	44	3,89,68,920	76.68
एकूण/Total ...		534	5,08,18,259	100.0	

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

राज्यातील गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF VILLAGES IN THE STATE BY POPULATION
जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	२०० पेक्षा कमी/Below 200		200 to 499		500 to 999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (3)	लोकसंख्या Population (00) (4)	गावांची संख्या Number of Villages (5)	लोकसंख्या Population (00) (6)	गावांची संख्या Number of Villages (7)	लोकसंख्या Population (00) (8)	
1	मुंबई शहर	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	48	236	878	543	4,082	Thane
4	रायगड	...	177	564	1,958	598	4,258	Raigad
5	रत्नागिरी	...	108	422	1,483	540	3,863	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	37	180	660	243	1,808	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	370	1,402	4,979	1,924	14,011	Konkan Division
7	नाशिक	...	17	150	590	492	3,689	Nashik
8	धुळे	...	5	33	122	128	964	Dhule
9	नंदुरबार	...	32	102	365	249	1,917	Nandurbar
10	जळगाव	...	23	140	528	373	2,793	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	6	73	288	321	2,469	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	83	498	1,892	1,563	11,832	Nashik Division
12	पुणे	...	106	280	986	435	3,261	Pune
13	सातारा	...	108	359	1,272	466	3,395	Satara
14	सांगली	...	1	40	162	112	837	Sangli
15	सोलापूर	...	9	38	139	173	1,313	Solapur
16	कोल्हापूर	...	16	124	468	294	2,190	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	240	841	3,027	1,480	10,997	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	693	2,741	9,897	4,967	36,840	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	59	69	171	627	359	2,705	Aurangabad
18	जालना	...	16	21	57	208	244	1,823	Jalna
19	परभणी	...	12	14	101	386	244	1,831	Parbhani
20	हिंगोली	...	25	23	69	242	185	1,391	Hingoli
21	बीड	...	15	18	148	544	409	3,031	Beed
22	नांदेड	...	32	35	157	586	415	3,149	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	6	6	61	233	173	1,296	Osmanabad
24	लातूर	...	11	16	66	242	204	1,543	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	176	202	830	3,068	2,233	16,770	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	80	69	158	545	334	2,491	Buldhana
26	अकोला	...	96	89	169	604	265	1,930	Akola
27	वाशिम	...	40	43	73	269	194	1,469	Washim
28	अमरावती	...	222	195	359	1,272	462	3,325	Amravati
29	यवतमाळ	...	139	131	334	1,186	599	4,349	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	577	528	1093	3,876	1,854	13,563	Amravati Division
30	वर्धा	...	183	133	221	782	308	2,196	Wardha
31	नागपूर	...	246	199	449	1,574	512	3,647	Nagpur
32	भंडारा	...	64	63	118	415	227	1,701	Bhandara
33	गोंदिया	...	52	56	121	430	272	2,016	Gondia
34	चंद्रपूर	...	143	156	383	1,350	457	3,316	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	448	493	466	1,540	314	2,185	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,136	1,100	1,758	6,090	2,090	15,061	Nagpur Division
	विदर्भ	...	1,713	1,628	2,851	9,966	3,944	28,624	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य	...	2,582	2,687	6,422	22,931	11,144	82,234	Maharashtra State

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	1000 to 1999		2000 to 4999		5000 to 9999		District (2)
		गावांची संख्या Villages (9)	लोकसंख्या (00) (10)	गावांची संख्या Villages (11)	लोकसंख्या (00) (12)	गावांची संख्या Villages (13)	लोकसंख्या (00) (14)	
1	मुंबई शहर	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	556	275	7,863	31	2,009	Thane
4	रायगड	...	366	139	4,095	16	1,062	Raigad
5	रत्नागिरी	...	344	113	3,114	4	231	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	211	66	1,763	2	116	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	1477	593	16,836	53	3,418	Konkan Division
7	नाशिक	...	697	481	13,838	65	4,250	Nashik
8	धुळे	...	243	222	6,644	34	2,269	Dhule
9	नंदुरबार	...	341	189	5,290	15	980	Nandurbar
10	जळगाव	...	530	326	9,694	79	5,489	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	557	498	15,198	103	6,925	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	2,368	1,716	50,664	296	19,912	Nashik Division
12	पुणे	...	493	407	12,348	96	6,402	Pune
13	सातारा	...	429	298	8,934	51	3,370	Satara
14	सांगली	...	238	223	6,847	86	5,757	Sangli
15	सोलापूर	...	384	434	13,267	87	5,809	Solapur
16	कोल्हापूर	...	363	288	8,790	83	5,568	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	1,907	1,650	50,185	403	26,906	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	5,752	3,959	1,17,684	752	50,237	Res of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	423	6,063	252	7,415	41	2,706	Aurangabad
18	जालना	...	411	5,795	201	5,560	23	1,556	Jalna
19	परभणी	...	271	3,858	181	5,007	18	1,180	Parbhani
20	हिंगोली	...	257	3,640	124	3,374	11	788	Hingoli
21	बीड	...	475	6,688	276	7,841	27	1,724	Beed
22	नांदेड	...	570	8,100	325	9,173	35	2,295	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	279	4,025	165	4,862	37	2,470	Osmanabad
24	लातूर	...	335	4,855	266	7,649	35	2,369	Latur
	औरंगाबाद विभाग		3,021	43,024	1,790	50,880	227	15,088	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	442	6,295	236	6,793	36	2,434	Buldhana
26	अकोला	...	209	2894	96	2,915	24	1,571	Akola
27	वाशिम	...	265	3,700	115	3,375	8	501	Washim
28	अमरावती	...	398	5,480	155	4,422	26	1,859	Amravati
29	यवतमाळ	...	534	7,492	217	5,979	25	1,722	Yavatmal
	अमरावती विभाग		1,848	25,863	819	23,484	119	8,086	Amravati Division
30	वर्धा	...	182	2,459	62	1,817	13	852	Wardha
31	नागपूर	...	279	3,866	97	2,868	29	2,017	Nagpur
32	भंडारा	...	231	3,208	120	3,446	9	603	Bhandara
33	गोंदिया	...	282	3,893	146	3,807	10	674	Gondia
34	चंद्रपूर	...	340	4,645	125	3,553	11	755	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	221	2,980	52	1,559	5	323	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		1,535	21,141	602	17,051	77	5,224	Nagpur Division
	विदर्भ		3,383	47,004	1,421	40,535	196	13,311	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य		12,156	1,72,030	7,170	2,09,100	1,175	78,636	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	10,000 आणि त्यापेक्षा अधिक/ and above		एकूण/Total		ओसाड गावांची संख्या Number of un-inhabited Villages (19)	District (2)	
		गावांची संख्या Number of Villages (15)	लोकसंख्या Population (00) (16)	गावांची संख्या Number of Villages (17)	लोकसंख्या Population (00) (18)			
1	मुंबई शहर	Mumbai City	
2	मुंबई उपनगर	Mumbai Suburban	
3	ठाणे	...	2,675	1,704	25,455	N.A.	Thane	
4	रायगड	...	0	1,860	16,640	N.A.	Raigad	
5	रत्नागिरी	...	0	1,531	13,513	N.A.	Ratnagiri	
6	सिंधुदुर्ग	...	145	740	7,426	N.A.	Sindhudurg	
	कोकण विभाग	...	2,820	5,835	63,035	N.A.	Konkan Division	
7	नाशिक	...	2,736	1,919	35,098	N.A.	Nashik	
8	धुळे	...	1,324	674	14,798	N.A.	Dhule	
9	नंदुरबार	...	211	930	13,728	N.A.	Nandurbar	
10	जळगाव	...	2,721	1,487	28,872	N.A.	Jalgaon	
11	अहमदनगर	...	3,465	1,581	36,305	N.A.	Ahmednagar	
	नाशिक विभाग	...	67	10,457	6,591	1,28,802	N.A.	Nashik Division
12	पुणे	...	6,599	1,852	36,782	N.A.	Pune	
13	सातारा	...	1,105	1,719	24,334	N.A.	Satara	
14	सांगली	...	3,950	725	21,028	N.A.	Sangli	
15	सोलापूर	...	2,988	1,143	29,187	N.A.	Solapur	
16	कोल्हापूर	...	4,190	1,195	26,460	N.A.	Kolhapur	
	पुणे विभाग	...	113	18,832	6,634	1,37,790	N.A.	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	196	32,109	19,060	3,29,627	N.A.	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	9	1,225	1,314	20,811	N.A.	Aurangabad
18	जालना	...	6	853	958	15,816	N.A.	Jalna
19	परभणी	...	3	387	830	12,663	N.A.	Parbhani
20	हिंगोली	...	4	528	675	9,986	N.A.	Hingoli
21	बीड	...	7	860	1,357	20,708	N.A.	Beed
22	नांदेड	...	7	1,136	1,541	24,474	N.A.	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	7	874	728	13,765	N.A.	Osmanabad
24	लातूर	...	11	1,618	928	18,292	N.A.	Latur
	औरंगाबाद विभाग		54	7,482	8,331	1,36,515	N.A.	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	14	1,748	1,300	20,374	N.A.	Buldhana
26	अकोला	...	5	938	864	10,942	N.A.	Akola
27	वाशिम	...	3	500	698	9,857	N.A.	Washim
28	अमरावती	...	15	1,958	1,637	18,512	N.A.	Amravati
29	यवतमाळ	...	5	883	1,833	21,742	N.A.	Yavatmal
	अमरावती विभाग		42	6,028	6,352	81,427	N.A.	Amravati Division
30	वर्धा	...	4	536	973	8,775	N.A.	Wardha
31	नागपूर	...	5	578	1,617	14,748	N.A.	Nagpur
32	भंडारा	...	2	229	771	9,665	N.A.	Bhandara
33	गोंदिया	...	0	0	883	10,966	N.A.	Gondia
34	चंद्रपूर	...	4	514	1,463	14,289	N.A.	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	3	468	1,509	9,549	N.A.	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		18	2,324	7,216	67,992	N.A.	Nagpur Division
	विदर्भ		60	8,352	13,568	1,49,419	N.A.	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य		310	47,944	40,959	6,15,561	2,706	Maharashtra State

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले
CITIES/URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION
OF 1,00,000 OR ABOVE
जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शहर/शहर संकुलाचे नाव (2)	लोकसंख्या(हजारत) Population (in thousand) (3)	Name of City/UA (2)
1.	बृहन्मुंबई शहर संकुल	18,395	Brihan Mumbai Urban Agglomeration
	(अ) बृहन्मुंबई (म.न.पा.)	12,442	(a) Brihan Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	5,951	Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण-डोंबिवली (म.न.पा.)	1,247	(a) Kalyan-Dombivli (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म.न.पा.)	1,841	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (म.न.पा.)	506	(c) Ulhasnagar (M. Corpn.)
	(ई) नवी मुंबई (म.न.पा.)	1,121	(d) Navi Mumbai (M. Corpn.)
	(उ) मीरा-भाईंदर (न.प.)	809	(e) Mira Bhayandar (M.)
	(ऊ) अंबरनाथ (न.प.)	253	(f) Ambernath (M.)
	(ए) बदलापूर (न.प.)	174	(g) Badlapur (M.)
2.	पुणे शहर संकुल	5,058	Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म.न.पा.)	3,124	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पिंपरी-चिंचवड (म.न.पा.)	1,728	(b) Pimpri-Chinchwad(M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	72	(c) Pune (Cantonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	79	(d) Khadki (Cantonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	49	(e) Dehu Road (Cantonment)
	(ऊ) देहू (गणना शहर)	6	(f) Dehu (C.T.)
3.	नागपूर शहर संकुल	2,498	Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म.न.पा.)	2,406	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	54	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	38	(c) Digdoh (C.T.)
4.	नाशिक शहर संकुल	1,562	Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (म.न.पा.)	1,486	(a) Nashik (M. Corpn.)
	(आ) देवळाली (कटक मंडळ)	54	(b) Deolali (Cantonment)
	(इ) भमूर (न.प.)	12	(c) Bhagur (M)
	(ई) एकलहरे (गणना शहर)	9	(d) Eklahare (C.T.)
5.	सोलापूर (म.न.पा.)	952	Solapur (M. Corpn.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
6. औरंगाबाद शहर संकुल		1,193	Aurangabad Urban Agglomeration
(अ) औरंगाबाद (म.न.पा.)		1,175	(a) Aurangabad (M. Corpn.)
(आ) औरंगाबाद (कटक मंडळ)		18	(b) Aurangabad (Cantonment)
7. अमरावती (म.न.पा.)		647	Amravati (M. Corpn.)
8. कोल्हापूर शहर संकुल		562	Kolhapur Urban Agglomeration
(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)		549	(a) Kolhapur (M. Corpn.)
(आ) गांधीनगर (गणना शहर)		13	(b) Gandhinagar (C.T.)
9. भिवंडी शहर संकुल		736	Bhiwandi Urban Agglomeration
(अ) भिवंडी (न.प.)		710	(a) Bhiwandi (M.)
(आ) खोनी (गणना शहर)		26	(b) Khoni (C.T.)
10. सांगली शहर संकुल		514	Sangli Urban Agglomeration
(अ) सांगली/मिरज/कुपवाड(म.न.पा.)		503	(a) Sangli/Miraj/Kupwad(M. Corpn)
(आ) माधवनगर (गणना शहर)		11	(b) Madhavnagar (C.T.)
11. मालेगाव शहर संकुल		577	Malegaon Urban Agglomeration
(अ) मालेगाव (म.न.पा.)+(हदवाढ.)		481	(a) Malegaon (M. Corpn)+(O.G.)
(१) मालेगाव (म.न.पा.)		471	(1) Malegaon (M.)
(२) दरेगाव (हदवाढ.)		4	(2) Daregaon (O.G.)
(३) भाईगाव (हदवाढ.)		6	(3) Bhaigaon (O.G.)
(आ) सोयागाव (न.प.)		34	(b) Soyagaon (M.))
(इ) ध्यान (न.प.)		49	(c) Dhyane (M.)
(ई) माल्डे (न.प.)		12	(d) Malde (M.)
12. अकोला (न.प.)		426	Akola (M.)
13. नांदेड-वाघाळा (म.न.पा.)		550	Nanded-Waghala (M. Corpn)
14. धुळे (न.प.)		376	Dhule (M.)
15. जळगाव (न.प.)		460	Jalgaon (M.)
16. इचलकरंजी शहर संकुल		325	Ichalkaranji Urban Agglomeration
(अ) इचलकरंजी (न.प.)		287	(a) Ichalkaranji (M.)
(आ) कवनूर (गणना शहर)		38	(b) Kabnur (C.T.)
17. चंद्रपूर (न.प.)		320	Chandrapur (M.)
18. अहमदनगर शहर संकुल		380	Ahmednagar Urban Agglomeration
(अ) अहमदनगर (न.प.)		351	(a) Ahmednagar (M.)
(आ) अहमदनगर (कटक मंडळ)		29	(b) Ahmednagar (Cant.)
19. लातूर (न.प.)		383	Latur (M.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
20. परभणी (न.प.)		307	Parbhani (M.)
21. जालना (न.प.)		286	Jalna (M.)
22. भुसावळ शहर संकुल		204	Bhusawal Urban Agglomeration
(अ) भुसावळ (न.प.)		187	(a) Bhusawal (M.)
(आ) कन्दारी (गणना शहर)		16	(b) Kanadri (C.T.)
23. कामटी शहर संकुल		136	Kamptee Urban Agglomeration
(अ) कामटी (न.प.)		87	(a) Kamptee (M.)
(आ) कन्हान पिपरी (गणना शहर)		23	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
(इ) टेकाडी (गणना शहर)		14	(c) Tekadi (C.T.)
(ई) कामटी (कटक मंडळ)		12	(d) Kamptee (Cantt.)
24. यवतमाळ शहर संकुल		138	Yavatmal Urban Agglomeration
(अ) यवतमाळ (न.प.)		117	(a) Yavatmal (M.)
(आ) उमरखेड (गणना शहर)		22	(b) Umardhed (C.T.)
25. बीड (न.प.)		147	Beed (M.)
26. गोंदिया (न.प.)		133	Gondiya (M.)
27. वर्धा (न.प.)		106	Wardha (M.)
28. सातारा शहर संकुल		149	Satara Urban Agglomeration
(अ) सातारा (न.प.)		120	(a) Satara (M.)
(आ) कारंजे (कटक मंडळ)		29	(b) Karanje (Cantt.)
29. अचलपूर (न.प.)		112	Achalpur (M.)
30. बारशी (न.प.)		119	Barshi (M.)
31. पनवेल (न.प.)		180	Panvel (M.)
32. नंदूरबार(न.प.)		111	Nandurbar (M.)
33. हिंगणघाट (न.प.)		102	Hinganghat (M.)
34. नवीमुंबई पनवेल रायगड (गणना शहर)		195	New mumbai Panvel Raigad (C.T.)
35. उदगीर (न.प.)		104	Udgir (M.)
36. उस्मानाबाद (न.प.)		112	Osmanaabad (M.)
37. वसई विरार (म.न.पा.)		1222	Vasai Virar (M.Corpn)
एकूण ...		39,776	... Total

म.न.पा.= महानगरपालिका/M. Corp.= Municipal Corporation

न.प.= नगरपरिषद/M.= Municipality. C.T.- गणना शहर/Census Town

टीप - आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

Note — Details may not add to the totals due to rounding.

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source —Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारत/In thousand)

अनुक्रमांक Sr.No.	बाब	महाराष्ट्र Maharashtra	Item	
(1)	(2)	(3)	(2)	
1	शेतकरी	...	11,478	Cultivators
2	शेतमजूर	...	11,069	Agricultural labourers
3	घरगुती उद्योग	...	991	Household industry
4	इतर सेवा	...	20,225	Other Services
	एकूण-मुख्यतः काम करणारे	...	43,763	Total — main workers
	सीमांतिक कामगार	...	5,665	Marginal workers
	एकूण-काम न करणारे	...	62,946	Total — non-workers
	एकूण -काम करणारे आणि न करणारे	...	1,12,374	Total — workers and non-workers

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

काम न करणा-या व्यक्तींचे कार्यप्रकारानुसार वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारत/In thousand)

कार्यप्रकार	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity
	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(1)
पूर्ण वेळ विद्यार्थी	8,424	6,947	15,371	6,996	6,046	13,042	15,419	12,993	28,413	Full time students
घरकाम करणारे	203	5,027	5,230	337	9,710	10,047	540	14,737	15,277	Household duties
अवलंबून असणारे व बालके	4,248	4,820	9,068	2,928	3,464	6,392	7,176	8,284	15,460	Dependents and infants
सेवानिवृत्त	193	64	257	815	248	1,063	1,008	312	1,320	Pensioners
भाड्यावर उपजिविका करणारे	8	9	17	18	20	39	27	29	56	Rentiers
भिकारी	5	4	10	8	5	13	13	10	23	Beggars, Vagrants
इतर	571	382	953	871	574	1,445	1,443	956	2,398	Others
एकूण	13,652	17,253	30,905	11,974	20,067	32,041	25,626	37,320	62,946	Total

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

अनुसूचित जाती आणि जमाती प्रवर्गातील लोकसंख्या/POPULATION OF SCHEDULED CASTE AND SCHEDULED TRIBE

(संख्या/Number)

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती	अनुसूचित जमाती	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण		District
		Scheduled Castes	Scheduled Tribes	Percentage to total population		Literate population percentage to total Population		
(1)	(2)	(3)	(4)	अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.	अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.	(2)
1	मुंबई शहर ...	2,19,934	25,093	7.13	0.81	87.48	83.41	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर ...	5,83,302	1,04,560	6.23	1.12	85.32	82.05	Mumbai Suburban
3	ठाणे ...	7,30,089	15,42,451	6.60	13.95	84.73	58.87	Thane
4	रायगड ...	1,34,952	3,05,125	5.12	11.58	86.31	57.59	Raigad
5	रत्नागिरी ...	66,948	20,374	4.15	1.26	82.53	65.12	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	55,586	6,976	6.54	0.82	80.72	81.92	Sindhudurg
	कोकण विभाग	17,90,811	20,04,579	6.26	7.01	85.17	60.43	Konkan Division
7	नाशिक ...	5,54,687	15,64,369	9.08	25.62	82.55	66.56	Nashik
8	धुळे ...	1,27,571	6,47,315	6.22	31.56	75.40	50.91	Dhule
9	नंदुरबार ...	47,985	11,41,933	2.91	69.28	76.91	55.03	Nandurbar
10	जळगाव ...	3,89,273	6,04,367	9.20	14.29	73.71	58.85	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	5,73,698	3,78,230	12.63	8.33	76.52	62.24	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	16,93,214	43,36,214	9.11	23.34	77.77	59.74	Nashik Division
12	पुणे ...	11,80,703	3,48,876	12.52	3.70	81.59	73.11	Pune
13	सातारा ...	3,23,236	29,635	10.76	0.99	79.46	73.03	Satara
14	सांगली ...	3,53,093	18,333	12.51	0.65	78.00	76.16	Sangli
15	सोलापूर ...	6,49,745	77,592	15.05	1.80	72.48	70.54	Solapur

16	कोल्हापूर	...	5,04,461	30,206	13.01	0.78	77.79	79.99	Kolhapur
	पुणे विभाग		30,11,238	5,04,642	12.84	2.15	78.34	73.24	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र		64,95,263	68,45,435	9.20	9.69	80.10	60.96	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	...	5,39,368	1,43,366	14.57	3.87	76.06	62.84	Aurangabad
18	जालना	...	2,72,266	42,263	13.90	2.16	66.20	64.84	Jalna
19	परभणी	...	2,47,308	40,514	13.47	2.21	69.38	66.72	Parbhani
20	हिंगोली	...	1,82,565	1,11,954	15.51	9.51	75.46	72.22	Hingoli
21	बीड	...	3,51,254	32,722	13.59	1.27	73.02	68.90	Beed
22	नांदेड	...	6,40,483	2,81,695	19.05	8.38	73.19	70.56	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	2,65,184	36,039	16.00	2.17	73.52	68.25	Osmanabad
24	लातूर	...	4,80,913	57,488	19.60	2.34	72.55	72.30	Latur
	औरंगाबाद विभाग		29,79,341	7,46,041	15.91	3.98	72.81	68.80	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	4,70,895	1,24,837	18.21	4.83	78.56	68.59	Buldhana
26	अकोला	...	3,64,059	1,00,280	20.07	5.53	83.19	79.20	Akola
27	वाशिम	...	2,29,462	80,471	19.17	6.72	80.50	74.74	Washim
28	अमरावती	...	5,06,374	4,04,128	17.53	13.99	84.57	75.05	Amravati
29	यवतमाळ	...	3,28,518	5,14,057	11.85	18.54	82.80	76.13	Yavatmal
	अमरावती विभाग		18,99,308	12,23,773	16.87	10.87	82.05	75.20	Amravati Division
30	वर्धा	...	1,88,830	1,49,507	14.52	11.49	86.60	78.93	Wardha
31	नागपूर	...	8,67,713	4,37,571	18.65	9.40	88.49	82.24	Nagpur
32	भंडारा	...	2,00,372	88,886	16.69	7.41	85.60	79.25	Bhandara
33	गोंदिया	...	1,75,961	2,14,253	13.31	16.20	87.15	79.04	Gondiya
34	चंद्रपूर	...	3,48,365	3,89,441	15.80	17.67	82.25	73.77	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	1,20,745	4,15,306	11.25	33.71	78.81	68.03	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		19,01,986	16,94,964	16.18	14.42	86.11	75.98	Nagpur Division
	विदर्भ		38,01,294	29,18,737	16.52	12.68	84.10	75.66	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य		1,32,75,898	1,05,10,213	11.81	9.35	79.66	65.73	Maharashtra State
	भारत +		20,13,78,372	10,45,45,716	16.63	8.63	66.07	58.95	India +

टीप -- (१) + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी
आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Note-- (1) + Please see the note on page no.3

Source —Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/

तक्ता क्रमांक/

राज्यातील प्रकारानुसार निःसमर्थ व्यक्तींची लोकसंख्या/

जनगणना /

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	अंध Blindness (3)	पांगळे Locomotor Disability (4)	मूक Speech disorder (5)	कर्णबधीर Hearing impaired (6)	मतिमंद Mental Retardation (7)
1	मुंबई शहर ...	27,551	8,746	14,941	21,378	4,781
2	मुंबई उपनगर ...	61,269	23,117	34,992	57,586	10,460
3	ठाणे ...	34,361	29,852	63,634	42,378	11,368
4	रायगड ...	9,633	11,184	10,569	9,843	3,287
5	रत्नागिरी ...	6,926	9,509	2,365	4,807	2,748
6	सिंधुदुर्ग ...	3,155	5,282	4,571	3,032	1,709
	कोकण विभाग ...	1,42,895	87,690	1,31,072	1,39,024	34,353
7	नाशिक ...	20,014	28,828	12,269	17,691	7,100
8	धुळे ...	8,995	9,384	12,123	8,797	2,547
9	नंदुरबार ...	4,726	6,134	2,834	4,773	1,763
10	जळगाव ...	25,890	24,313	25,133	21,766	6,353
11	अहमदनगर ...	20,198	25,579	20,310	17,888	7,099
	नाशिक विभाग ...	79,823	94,238	72,669	70,915	24,862
12	पुणे ...	38,181	39,441	44,372	40,013	11,128
13	सातारा ...	12,706	17,483	24,643	14,055	5,401
14	सांगली ...	17,527	14,155	17,170	16,078	5,268
15	सोलापूर ...	32,920	24,172	7,805	16,148	8,216
16	कोल्हापूर ...	16,850	17,151	28,260	15,422	5,721
	पुणे विभाग ...	1,18,184	1,12,402	1,22,250	1,01,716	35,734
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	3,40,902	2,94,330	3,25,991	3,11,655	94,949

AREA AND POPULATION

TABLE No. 2.12

PERSONS WITH DISABILITIES IN THE STATE BY TYPE OF DISABILITY
Population Census, 2011

मनोरुग्ण Mental illness (8)	इतर Any Other (9)	एकाधिक Multiple Disability (10)	एकूण Total (11)	एकूण लोकसंख्येशी Percentage to total population (12)	टक्केवारी District (2)
1,559	15,493	3,628	98,077	3.18	Mumbai City
3,741	42,271	8,907	2,42,343	2.59	Mumbai Suburban
5,140	54,755	10,269	2,51,757	2.28	Thane
1,220	10,156	3,409	59,301	2.25	Raigad
1,311	3,139	3,237	34,042	2.11	Ratnagiri
866	3,045	1,805	23,465	2.76	Sindhudurg
13,837	1,28,859	31,255	7,08,985	2.48	Konkan Division
2,482	19,695	7,589	1,15,668	1.89	Nashik
735	12,212	2,445	57,238	2.79	Dhule
602	5,462	1,471	27,765	1.68	Nandurbar
1,714	25,553	7,004	1,37,726	3.26	Jalgaon
2,346	19,311	7,717	1,20,448	2.65	Ahmednagar
7,879	82,233	26,226	4,,58,845	2.47	Nashik Division
5,524	41,022	10,201	2,29,882	2.44	Pune
1,715	16,014	5,070	97,087	3.23	Satara
1,711	15,252	5,305	92,466	3.28	Sangli
1,852	17,264	7,378	1,15,755	2.68	Solapur
1,726	19,270	5,527	1,09,927	2.84	Kolhapur
12,528	1,08,822	33,481	6,45,117	2.75	Pune Division
34,244	3,19,914	90,962	18,12,947	2.57	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक २.१२ /...पुढे चालू

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
17	औरंगाबाद ...	30,953	18,618	7,548	13,623	5,882
18	जालना ...	10,043	12,565	16,651	7,754	2,861
19	परभणी ...	13,635	12,130	10,278	9,574	2,791
20	हिंगोली ...	5,455	8,707	4,038	3,342	1,791
21	बीड ...	10,848	18,398	4,781	7,513	4,178
22	नांदेड ...	16,628	18,543	14,149	14,031	4,734
23	उस्मानाबाद ...	9,176	14,091	4,281	7,530	2,849
24	लातूर ...	9,888	13,936	18,052	9,329	3,483
	औरंगाबाद विभाग ...	1,06,626	1,16,988	79,778	72,696	28,569
25	बुलढाणा ...	13,074	21,248	7,647	8,836	4,454
26	अकोला ...	8,127	11,532	5,283	6,883	2,803
27	वाशिम ...	6,535	8,542	2,888	4,329	1,785
28	अमरावती ...	20,113	18,668	3,819	10,239	4,504
29	यवतमाळ ...	12,557	18,211	6,316	8,950	3,811
	अमरावती विभाग ...	60,406	78,201	25,953	39,237	17,357
30	वर्धा ...	6,682	8,118	1,401	4,079	2,025
31	नागपूर ...	22,386	17,727	16,235	18,651	7,367
32	भंडारा ...	9,566	7,164	8,684	6,462	2,695
33	गोंदिया ...	3,159	6,844	4,336	3,264	2,000
34	चंद्रपूर ...	19,855	13,156	9,321	13,755	3,898
35	गडचिरोली ...	4470	5,890	1,911	3,472	1,349
	नागपूर विभाग ...	66,118	58,899	41,888	49,683	19,334
	विदर्भ ...	1,26,524	1,37,100	67,841	88,920	36,691
	महाराष्ट्र राज्य ...	5,74,052	5,48,418	4,73,610	4,73,271	1,60,209

TABLE No. 2.12 -- contd.

(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,557	15,079	5,939	99,199	2.68	Aurangabad
9,50	12,441	3,456	66,721	3.41	Jalna
819	9,849	3,322	62,298	3.39	Parbhani
582	4,439	2,225	30,579	2.60	Hingoli
1,333	8,109	4,708	59,868	2.32	Beed
1,307	17,414	5,487	92,293	2.75	Nanded
839	8,382	3,344	50,492	3.05	Osmanabad
831	16,476	3,932	75,927	3.09	Latur
8,218	92,189	32,313	5,37,377	2.87	Aurangabad Division
1,725	10,927	5,457	73,368	2.84	Buldhana
1,274	7,508	3,125	46,535	2.57	Akola
755	4,925	2,496	32,255	2.69	Washim
2,512	11,183	5,592	76,630	2.65	Amravati
1,950	10,604	5,039	67,438	2.43	Yavatmal
8,216	45,147	21,709	2,96,226	2.63	Amravati Division
1,318	2,809	2,809	29,241	2.25	Wardha
3,036	22,015	6,524	1,13,941	2.45	Nagpur
718	7,310	2,100	44,699	3.72	Bhandara
634	4,454	1,881	26,572	2.01	Gondia
1,676	12,701	4,041	78,403	3.56	Chandrapur
693	4,197	2,004	23,986	2.24	Gadchiroli
8,075	53,486	19,359	3,16,842	2.70	Nagpur Division
16,291	98,633	41,068	6,13,068	2.66	Vidharbha
58,753	5,10,736	1,64,343	29,63,392	2.64	Maharashtra State

Source — Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारत/In thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	एकूण लोकसंख्या/Total population				एकूण Total (5)	संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
एकूण/Total	...	0—9	10,118	9,065	19,183	17.07
		10—14	5,662	5,072	10,735	26.62
		15—19	5,710	4,917	10,627	36.08
		20—24	5,845	5,246	11,091	45.95
		25—29	5,273	4,875	10,147	54.98
		30—34	4,536	4,260	8,796	62.81
		35—39	4,209	4,038	8,247	70.15
		40—44	3,745	3,451	7,196	76.55
		45—49	3,116	2,916	6,032	81.92
		50—54	2,581	2,338	4,919	86.30
		55—59	1,974	1,912	3,886	89.75
		60—64	1,717	1,926	3,642	92.99
		65—69	1,440	1,638	3,078	95.73
		70—74	1,039	1,104	2,143	97.64
		75—79	515	547	1,063	98.59
		80+	542	638	1,180	99.64
		वय न सांगितलेले/Age not stated	219	188	408	100.00
एकूण/Total	...		58,243	54,131	1,12,374	...

तत्का क्रमांक/TABLE No. 2.13- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
ग्रामीण/Rural	...	0—9	5840	5,228	11,068	17.98
		10—14	3,288	2,968	6,256	28.14
		15—19	3,209	2,770	5,980	37.86
		20—24	3,018	2,747	5,765	47.22
		25—29	2,589	2,436	5,025	55.39
		30—34	2,219	2,176	4,395	62.53
		35—39	2,111	2,112	4,223	69.39
		40—44	1,925	1,839	3,764	75.50
		45—49	1,607	1,560	3,167	80.65
		50—54	1,345	1,275	2,620	84.90
		55—59	1,039	1,078	2,117	88.34
		60—64	971	1,185	2,155	91.84
		65—69	920	1,089	2,009	95.11
		70—74	685	726	1,411	97.40
		75—79	324	341	665	98.48
		80+	339	390	729	99.67
		वय न सांगितलेले/Age not stated	109	97	206	100.00
एकू ण/Total	...	31,539	30,017	61,556	
नागरी/Urban	...	0—9	4,278	3,837	8,114	15.97
		10—14	2,374	2,104	4,478	24.78
		15—19	2,501	2,146	4,648	33.93
		20—24	2,827	2,499	5,326	44.41
		25—29	2,683	2,439	5,122	54.48
		30—34	2,318	2,084	4,401	63.15
		35—39	2,098	1,926	4,024	71.06
		40—44	1,820	1,613	3,433	77.82
		45—49	1,509	1,356	2,865	83.46
		50—54	1,236	1,063	2,299	87.98
		55—59	935	833	1,769	91.46
		60—64	746	741	1,487	94.39
		65—69	520	549	1,069	96.49
		70—74	355	377	732	97.93
		75—79	191	207	398	98.72
		80+	203	248	451	99.60
		वय न सांगितलेले/Age not stated	111	91	202	100.00
एकू ण/Total	...	26,704	24,114	50,818	

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	धर्म		लोकसंख्या Population	Religion
(1)	(2)		(3)	(2)
1	बौद्ध	..	65,31,200	Buddhist
2	ख्रिश्चन	..	10,80,073	Christian
3	हिंदू	..	8,97,03,057	Hindu
4	जेन	..	14,00,349	Jain
5	मुस्लिम	..	1,29,71,152	Muslim
6	शीख	..	2,23,247	Sikh
7	धर्म न सांगितलेले	..	2,86,290	Religion not stated
8	इतर धर्म आणि धर्ममते	..	1,78,965	Other Religions and Persuasions
	एकूण	..	11,23,74,333	Total

आधार — भारतीय जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15

२०२६ पर्यंतची वार्षिक प्रक्षेपित लोकसंख्या

PROJECTED POPULATION UP TO 2026

(आकडे हजारात/Figures in thousand)

वर्ष Year (1)	भारत /India +	महाराष्ट्र/Maharashtra
	१ऑक्टोबर 1st October (2)	१ ऑक्टोबर 1st October (3)
2012	12,21,839	1,13,023
2013	12,37,638	1,14,321
2014	12,53,748	1,15,638
2015	12,68,576	1,16,866
2016	12,84,216	1,18,149
2017	12,98,982	1,19,380
2018	13,13,035	1,20,570
2019	13,27,318	1,21,766
2020	13,41,255	1,22,930
2021	13,54,852	1,24,063
2022	13,68,132	1,25,170
2023	13,81,090	1,26,248
2024	13,93,667	1,27,291
2025	14,05,833	1,28,290
2026	14,17,888	1,29,273

टीप - + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

Note- + Please see the note on page no.3.

आधार— भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय, भारत

Source — Office of the Registrar-General of India

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

राज्यात स्थलांतरित झालेल्या स्त्री-पुरुषांची स्थलांतराच्या कारणानुसार संख्या

NO. OF IN MIGRANTS IN THE STATE BY SEX AND REASONS FOR MIGRATION

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारात/In thousand)

स्थलांतराचे कारण (1)	पुरुष, स्त्रिया, एकूण (2)	महाराष्ट्र/Maharashtra			Male, Female, Total (2)	Reasons for migration (1)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)		
1. रोजगार ..	पुरुष	4,981	2,276	7,583	M	Employment
	स्त्रिया	785	373	1,247	F	
	एकूण	5,766	2,649	8,830	T	
2. व्यवसाय ..	पुरुष	141	154	319	M	Business
	स्त्रिया	79	80	179	F	
	एकूण	219	233	498	T	
3. शिक्षण ..	पुरुष	517	234	805	M	Education
	स्त्रिया	273	139	445	F	
	एकूण	790	372	1,250	T	
4. विवाह ..	पुरुष	429	125	596	M	Marriage
	स्त्रिया	14,551	3,534	19,166	F	
	एकूण	14,980	3,658	19,762	T	
5. जन्मानंतर स्थलांतर ..	पुरुष	4,256	2,149	6,876	M	Moved after birth
	स्त्रिया	2,366	1,515	4,189	F	
	एकूण	6,622	3,664	11,065	T	
6. कुटुंबासह स्थलांतर ..	पुरुष	2,149	1,964	4,428	M	Moved with household
	स्त्रिया	2,743	2,413	5,515	F	
	एकूण	4,893	4,377	9,942	T	
7. इतर ..	पुरुष	1,082	1,126	3,182	M	Others
	स्त्रिया	994	921	2,802	F	
	एकूण	2,076	2,047	5,985	T	
	एकूण ..	पुरुष 13,555	8,028	23,789	M	Total
		स्त्रिया 21,791	8,974	33,543	F	
		एकूण 35,347	17,002	57,331	T	

आधार — भारताची जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष

IN MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारात/In thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण (1)	एकूण ग्रामीण नागरी (2)	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			एकूण Total (5)	Total Rural Urban (2)	Last residence (1)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)			
I. गणनाराज्यात							
<i>Within State of Enumeration—</i>							
गणना जिल्ह्यात इतरत्र ..	एकूण	7,237	14,901	22,138	Total	Elsewhere in	
	ग्रामीण	4,891	12,154	17,045	Rural	district of	
	नागरी	2,346	2,747	5,093	Urban	enumeration	
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण	5,249	6,838	12,087	Total	In other Districts	
	ग्रामीण	1,389	2,832	4,221	Rural	of State	
	नागरी	3,860	4,006	7,866	Urban		
एकूण (I) ..	एकूण	12,486	21,739	34,225	Total	Total (I)	
	ग्रामीण	6,280	14,986	21,266	Rural		
	नागरी	6,206	6,753	12,959	Urban		
II. गणनाराज्याच्या							
<i>State in India</i>							
<i>Beyond State of Enumeration</i>							
आंध्र प्रदेश ..	एकूण	206	226	432	Total	Andhra Pradesh	
	ग्रामीण	37	61	99	Rural		
	नागरी	168	165	333	Urban		
आसाम ..	एकूण	10	7	7	Total	Assam	
	ग्रामीण	1	0	2	Rural		
	नागरी	9	6	15	Urban		

*५०० पेक्षा कमी /Less than 500

स्तंभ २ मधील 'एकूण' ह्यात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण आहे की नागरी ह्याचा उल्लेख नसलेल्यांचाही समावेश आहे./
“Total” in col. 2 includes unspecified, whether rural or urban status of last residence.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	*	*	1	Total	Arunachal Pradesh
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
बिहार	एकूण	272	89	361	Total	Bihar
	ग्रामीण	31	8	39	Rural	
	नागरी	242	81	322	Urban	
झारखंड	एकूण	42	16	58	Total	Jharkhand
	ग्रामीण	7	2	9	Rural	
	नागरी	35	14	50	Urban	
गुजरात	एकूण	412	437	849	Total	Gujarat
	ग्रामीण	31	51	83	Rural	
	नागरी	380	386	766	Urban	
गोवा	एकूण	25	35	60	Total	Goa
	ग्रामीण	4	9	13	Rural	
	नागरी	21	27	48	Urban	
दिल्ली	एकूण	36	34	69	Total	Delhi
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	34	32	66	Urban	
हरियाणा	एकूण	22	18	40	Total	Haryana
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	20	17	37	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	8	5	14	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	7	5	12	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	9	6	16	Total	Jammu and Kashmir.
	ग्रामीण	1	*	2	Rural	
	नागरी	8	6	14	Urban	
कर्नाटक	एकूण	536	629	1,165	Total	Karnataka
	ग्रामीण	133	227	359	Rural	
	नागरी	404	402	806	Urban	
केरळ	एकूण	146	112	259	Total	Kerala
	ग्रामीण	9	4	13	Rural	
	नागरी	137	108	246	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मध्य प्रदेश	एकूण	258	332	590	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	99	159	258	Rural	
	नागरी	159	173	332	Urban	
छत्तीसगड	एकूण	98	107	205	Total	Chattisgad
	ग्रामीण	52	57	109	Rural	
	नागरी	46	50	96	Urban	
मणिपूर	एकूण	1	1	2	Total	Manipur
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
मेघालय	एकूण	1	1	2	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	1	Urban	
मिझोरम	एकूण	*	*	1	Total	Mizoram
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
नागालँड	एकूण	1	*	1	Total	Nagaland
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
ओरिसा	एकूण	62	30	91	Total	Orissa
	ग्रामीण	12	5	17	Rural	
	नागरी	50	24	74	Urban	
पंजाब	एकूण	37	31	68	Total	Punjab
	ग्रामीण	3	1	5	Rural	
	नागरी	34	30	63	Urban	
राजस्थान	एकूण	262	169	431	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	20	10	30	Rural	
	नागरी	243	159	402	Urban	
सिक्कीम	एकूण	*	*	1	Total	Sikkim
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	

* ५०० पेक्षा कमी/Less than 500

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
तामिळनाडू	.. एकूण	139	111	250	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	5	3	8	Rural	
	नागरी	134	107	242	Urban	
त्रिपुरा	.. एकूण	1	1	2	Total	Tripura
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	*	1	Urban	
उत्तर प्रदेश	.. एकूण	1,426	646	2,072	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	66	27	94	Rural	
	नागरी	1,360	619	1,979	Urban	
उत्तरांचल	.. एकूण	22	14	36	Total	Uttaranchal
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	20	13	34	Urban	
पश्चिम बंगाल	.. एकूण	139	70	209	Total	West Bengal
	ग्रामीण	11	4	15	Rural	
	नागरी	127	67	194	Urban	
केंद्रशासित प्रदेश	.. एकूण	6	6	12	Total	Union Territories
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	5	5	11	Urban	
एकूण (II)	.. एकूण	4,179	3,134	7,313	Total	Total (II)
	ग्रामीण	531	635	1,165	Rural	
	नागरी	3,648	2,500	6,148	Urban	
पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण . .	एकूण	99	78	177	Total	Last residence
भारतात इतरत्र	ग्रामीण	12	8	19	Rural	outside India
	नागरी	88	71	158	Urban	(I +II)
III. आशियातील		93	72	164		Countries in Asia
भारताबाहेरचे देश						Beyond India
IV. इतर देश	..	7	7	13		Other countries
एकूण	..	16,764	24,952	41,716		Total

आधार - भारताची जनगणना, २००१

Source - Census of India, 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.18

कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या

HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
जनगणना / Population Census, 2001

(संख्या/Number)

भाषा	कुटुंबे	व्यक्ती	Languages
(1)	Households (2)	Persons (3)	(1)
आसामी	.. N.A.	2,516	Assamese
बंगाली	.. N.A.	3,10,137	Bengali
गुजराथी	.. N.A.	23,15,409	Gujarati
हिंदी	.. N.A.	1,06,81,641	Hindi
कन्नड	.. N.A.	12,54,519	Kannada
काश्मिरी	.. N.A.	5,344	Kashmiri
मल्याळम्	.. N.A.	4,06,358	Malayalam
मराठी	.. N.A.	6,66,43,942	Marathi
उडिया	.. N.A.	93,990	Oriya
पंजाबी	.. N.A.	2,69,309	Punjabi
संस्कृत	.. N.A.	408	Sanskrit
सिंधी	.. N.A.	7,09,224	Sindhi
तामिळ	.. N.A.	5,27,995	Tamil
तेलगू	.. N.A.	14,05,958	Telgu
उर्दू	.. N.A.	68,95,501	Urdu
इतर	.. N.A.	53,56,376	Others
एकूण	.. N.A.	9,68,78,627	Total

N.A-उपलब्ध नाही/Not Available

आधार - भारताची जनगणना, २००१

Source - Census of India, 2001

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2014-15 ^E (3)	2015-16 ^E (4)	Item (2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र	.. 30,758	30,758	Total geographical area
2	वनांखालील क्षेत्र	.. 5,201	5,195	Area under forests
3	नापीक व मशागतीस अयोग्य जमीन	.. 1,727	1,731	Barren and uncultivable land
4	बिगर-शेती वापराखाली आणलेली जमीन	.. 1,482	1,521	Land put to non-agricultural uses
5	मशागतयोग्य पडीत जमीन	.. 919	887	Culturable waste land
6	कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	.. 1,249	1,249	Permanent pastures and grazing land
7	किरकोळ झाडे, झुडुपे यांच्या समूहा खालील क्षेत्र	.. 249	251	Land under miscellaneous trees crops & groves
8	चालू पड	.. 1,399	1,477	Current fallows
9	इतर पड	.. 1,188	1,255	Other fallows
10	निव्वळ पेरणी क्षेत्र	.. 17,345	17,192	Net area sown
11	दुसोटा/तिसोटा क्षेत्र	.. 5,929	5,672	Area sown more than once
12	पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	.. 23,273	22,863	Gross cropped area

E अंदाजित / Estimated

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner of Agriculture, GoM, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA
2015-16^E

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross cropped area (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	.. 38	0	0	0	Greater Mumbai
2	ठाणे	.. 934	325	237	242	Thane
3	रायगड	.. 687	309	188	215	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 816	556	254	263	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	.. 504	349	141	159	Sindhudurg
	कोकण विभाग	2,979	1,539	819	879	Konkan Div.
6	नाशिक	.. 1,563	1,012	867	995	Nashik
7	धुळे	.. 733	457	431	542	Dhule
8	नंदुरबार	.. 705	305	296	366	Nandurbar
9	जळगाव	.. 1,164	873	849	1,163	Jalgaon
10	अहमदनगर	.. 1,702	1,360	1,039	1,420	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	5,867	4,008	3,483	4,486	Nashik Div.
11	पुणे	.. 1,562	988	863	1,121	Pune
12	सातारा	.. 1,058	679	536	661	Satara
13	सांगली	.. 861	716	591	765	Sangli
14	सोलापूर	.. 1,488	1,325	1,004	1,159	Solapur
15	कोल्हापूर	.. 777	506	433	592	Kolhapur
	पुणे विभाग	5,746	4,213	3,427	4,299	Pune Div.
	उर्वरित महाराष्ट्र	14,592	9,760	7,729	9,664	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
16	औरंगाबाद	..	1,008	807	666	1,076	Aurangabad
17	जालना	..	773	715	572	875	Jalna
18	परभणी	..	631	575	479	825	Parbhani
19	हिंगोली	..	466	398	329	576	Hingoli
20	बीड	..	1,069	955	782	1,041	Beed
21	नांदेड	..	1,033	830	702	860	Nanded
22	उस्मानाबाद	..	749	698	417	775	Osmanabad
23	लातूर	..	716	650	539	722	Latur
	औरंगाबाद विभाग		6,443	5,627	4,486	6,750	Aurangabad Div.
24	बुलढाणा	..	967	736	659	921	Buldhana
25	अकोला	..	543	451	431	676	Akola
26	वाशिम	..	513	407	375	525	Washim
27	अमरावती	..	1,222	814	751	984	Amravati
28	यवतमाळ	..	1,352	953	855	993	Yavatmal
	अमरावती विभाग		4,597	3,361	3,071	4,099	Amravati Div.
29	वर्धा	..	629	473	363	463	Wardha
30	नागपूर	..	986	639	553	650	Nagpur
31	भंडारा	..	342	202	178	253	Bhandara
32	गोंदिया	..	586	215	181	240	Gondia
33	चंद्रपूर	..	1,092	530	458	534	Chandrapur
34	गडचिरोली	..	1,492	254	172	211	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		5,127	2,314	1,905	2,351	Nagpur Div.
	विदर्भ		9,723	5,675	4,977	6,449	Vidarbha
	महाराष्ट्र राज्य		30,758	21,062	17,192	22,863	Maharashtra State

E अंदाजित / Estimated

टीप -- (१) लागवडीलायक क्षेत्र — यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडे झुडुपांखालील जमीन, (३) चालू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

Note —1) Culturable area includes—(1) culturable waste land, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and(5) net area sown

2) Details may not add to the totals due to rounding.

आधार — कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, GoM, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन #

AREA AND PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS #

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand M. tonne)

अनु- क्रमांक Sr. No.	पीक	2013-14		2014-15		2015-16		Crops
		क्षेत्र Area	उत्पादन Production	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	तांदूळ	1,605	3,108	1551	2946	1503	2593	Rice
2	गहू	1,028	1,480	1067	1308	911	981	Wheat
3	ज्वारी	3,584	2,848	3288	2109	3217	1205	Jowar
4	बाजरी	762	788	865	538	801	333	Bajri
5	एकूण तृणधान्ये (इतर धान्ये धरुन)	8,108	11,520	8059	9267	7667	6896	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	3,653	2,941	3413	1681	3544	1432	Total pulses
7	ऊस @	937	83,954	1030	91538	987	69235	Sugarcane@
8	कापूस ^	4,160	8,834	4190	3577	4207	3914	Cotton^
9	भुईमूग	326	417	327	379	309	334	Groundnut
10	तंबाखू	2	2	1	2	2	3	Tobacco

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

कृषी आयुक्तालय, पुणे यांच्या मार्फत प्राप्त अंतिम अंदाजावर आधारित /

Based on Final Estimates provided by Commissionerate of Agriculture, Pune.

टीप -- @ उसाचे उत्पादन कांड्यामध्ये आहे व ते तोडणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

^ कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note--@ The production of sugarcane is in terms of cane and is worked out on the basis of harvested area.

^ The production of cotton is in terms of lint and in ' 000 bales of 170 Kg.each

आधार--कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source --Commissioner of Agriculture, GoM, Pune.

3. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन /

(क्षेत्र शंभर हेक्टरांत व उत्पादन शंभर टनांत /

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Production (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Production (6)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	554	1,252
3	पालघर	785	1,813
4	रायगड	1,156	3,399
5	रत्नागिरी	710	1,742
6	सिंधुदुर्ग	672	1,961
	कोकण विभाग	3,877	10,167
7	नाशिक	696	1,011	600	811
8	धुळे	23	27	467	749
9	नंदुरबार	189	173	198	331
10	जळगाव	423	635
11	अहमदनगर	140	172	411	501
	नाशिक विभाग	1,048	1,384	2,099	3,028
12	पुणे	546	1,073	620	1,296
13	सातारा	527	797	297	490
14	सांगली	226	434	192	324
15	सोलापूर	2	...	413	288
16	कोल्हापूर	1,124	2,766	20	45
	पुणे विभाग	2,426	5,070	1,542	2,444
	उर्वरित महाराष्ट्र	7,351	16,620	3,642	5,472

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

DISTRICTWISE AREA AND PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS 2015-16 #

Area in '00 hectares and Production in '00 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण तृणधान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Production (8)	क्षेत्र Area (9)	उत्पादन Production (10)	क्षेत्र Area (11)	उत्पादन Production (12)	
...	Brihan Mumbai
...	565	1,258	Thane
...	982	1,952	Palghar
...	1,244	3,478	Raigad
...	850	1,905	Ratnagiri
...	711	2,013	Sindhudurg
...	4,356	10,608	Konkan Division
66	42	1,512	866	4,710	6,439	Nashik
327	301	1,177	684	3,126	3,781	Dhule
394	401	52	43	1,279	1,512	Nandurbar
822	988	184	114	2,954	4,369	Jalgaon
4,639	1,059	1,220	304	6,886	2,742	Ahmednagar
6,248	2,790	4,146	2,011	18,955	18,844	Nashik Division
2,612	1,173	414	294	4,665	4,795	Pune
1,635	1,401	741	269	3,586	3,658	Satara
2,104	908	339	81	3,349	2,650	Sangli
6,159	1,080	148	34	7,208	2,055	Solapur
172	240	1,658	3,643	Kolhapur
12,681	4,802	1,642	678	20,467	16,801	Pune Division
18,929	7,592	5,788	2,689	43,778	46,253	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
17	औरंगाबाद	322	333
18	जालना	116	83
19	परभणी	134	58
20	हिंगोली	262	161
21	बीड	3	...	480	132
22	नांदेड	4	1	223	101
23	उस्मानाबाद	62	6	109	31
24	लातूर	38	3	332	102
	औरंगाबाद विभाग	107	11	1,979	1,000
25	बुलढाणा	601	488
26	अकोला	148	177
27	वाशिम	297	210
28	अमरावती	56	12	680	693
29	यवतमाळ	356	376
	अमरावती विभाग	56	12	2,082	1,944
30	वर्धा	132	156
31	नागपूर	887	1,073	926	939
32	भंडारा	1,879	2,838	109	120
33	गोंदिया	1,825	2,899	22	14
34	चंद्रपूर	1,397	1,171	208	162
35	गडचिरोली	1,527	1,307	10	7
	नागपूर विभाग	7,515	9,288	1,407	1,397
	विदर्भ	7,571	9,301	3,489	3,341
	महाराष्ट्र राज्य	15,029	25,931	9,109	9,813

TABLE No. 3.4 —contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,268	408	519	224	4,407	3,383	Aurangabad
1,104	336	227	58	2,066	1,046	Jalna
2,186	470	46	8	2,451	579	Parbhani
577	227	1	...	932	440	Hingoli
3,012	862	1,276	328	4,953	1,379	Beed
1,114	415	1,470	629	Nanded
1,430	414	102	17	1,891	510	Osmanabad
1,082	488	23	3	1,599	627	Latur
11,774	3,620	2,194	638	19,769	8,593	Aurangabad Division
307	185	19	2	1,384	1,181	Buldhana
115	104	265	283	Akola
118	55	3	...	432	284	Washim
254	185	1	...	1,000	904	Amravati
480	205	2	...	872	611	Yavatmal
1,273	734	24	2	3,952	3,263	Amravati Division
65	31	200	189	Wardha
47	38	1,862	2,052	Nagpur
...	1,989	2,958	Bhandara
...	1,869	2,932	Gondia
85	38	1,692	1,372	Chandrapur
2	1	1,559	1,343	Gadchiroli
198	107	9,170	10,846	Nagpur Division
1,471	841	24	2	13,122	14,109	Vidharbha
32,174	12,053	8,006	3,329	76,669	68,955	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area (13)	उत्पादन Production (14)	क्षेत्र Area (15)	उत्पादन (कांड्यांत) Production(Cane) (16)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	55	33
3	पालघर	105	62
4	रायगड	148	93
5	रत्नागिरी	57	36
6	सिंधुदुर्ग	32	20	14	1,083
	कोकण विभाग	400	218	14	1,083
7	नाशिक	627	345	190	15,312
8	धुळे	738	407	21	1,540
9	नंदुरबार	514	249	141	10,448
10	जळगाव	1,241	729	100	7,766
11	अहमदनगर	1,929	600	1,124	66,071
	नाशिक विभाग	5,049	2,330	1,575	1,01,137
12	पुणे	971	616	1,184	1,22,854
13	सातारा	854	476	655	63,298
14	सांगली	504	199	840	80,879
15	सोलापूर	931	226	1,831	1,09,644
16	कोल्हापूर	117	69	1,453	1,30,977
	पुणे विभाग	3,378	1,585	5,963	5,07,652
	उर्वरित महाराष्ट्र	8,827	4,133	7,552	6,09,871

TABLE No. 3.4 —*contd.*

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Production	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	
(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
...	Brihan Mumbai
...	1	Thane
...	...	2	1	Palghar
...	...	2	4	Raigad
...	...	1	...	Ratnagiri
...	...	29	44	Sindhudurg
...	...	33	50	Konkan Division
433	269	197	182	Nashik
2,281	2,326	257	150	Dhule
1,166	1,106	51	47	Nandurbar
4,616	6,059	44	33	Jalgaon
736	390	57	28	Ahmednagar
9,232	10,151	605	440	Nashik Division
...	...	255	389	Pune
1	...	451	652	Satara
10	5	301	225	Sangli
9	7	35	29	Solapur
...	...	563	899	Kolhapur
19	12	1,606	2,194	Pune Division
9,251	10,163	2,244	2,685	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
17 औरंगाबाद		976	306	153	6,707
18 जालना		1,413	254	261	13,341
19 परभणी		1,618	211	285	7,636
20 हिंगोली		1,675	464	152	4,628
21 बीड		1,708	315	361	7,976
22 नांदेड		1,911	424	188	5,295
23 उस्मानाबाद		1,616	273	227	6,137
24 लातूर		2,167	533	415	12,479
औरंगाबाद विभाग		13,085	2,780	2,041	64,200
25 बुलढाणा		1,537	620	3	150
26 अकोला		1,786	1,123	1	69
27 वाशिम		1,208	482	2	72
28 अमरावती		2,658	1,685	3	159
29 यवतमाळ		2,142	1,257	136	9,084
अमरावती विभाग		9,332	5,167	146	9,533
30 वर्धा		1,068	513	31	2,147
31 नागपूर		1,391	800	44	2,965
32 भंडारा		368	172	44	2,945
33 गोंदिया		242	100	10	577
34 चंद्रपूर		902	536	1	69
35 गडचिरोली		222	95	1	46
नागपूर विभाग		4,192	2,216	129	8,749
विदर्भ		13,524	7,383	275	18,282
महाराष्ट्र राज्य		35,435	14,296	9,868	6,92,353

कृषी आयुक्तालय, पुणे यांच्या मार्फत प्राप्त अंतिम अंदाजावर आधारित

टीप - (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

(२) कापसाचे उत्पादन रूईमध्ये आहे व ते प्रत्येकी १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यांत आहे.

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

TABLE No. 3.4 —*contd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
4,580	2,713	45	17	Aurangabad
2,861	1,491	13	5	Jalna
2,722	1,077	2	2	Parbhani
842	465	44	25	Hingoli
3,341	1,010	184	10	Beed
3,524	2,406	48	26	Nanded
154	68	55	12	Osmanabad
33	16	14	2	Latur
18,058	9,245	404	100	Aurangabad Division
1,707	1,658	38	32	Buldhana
1,429	1,949	41	37	Akola
187	196	8	8	Washim
2,000	4,170	80	110	Amravati
4,329	4,834	130	123	Yavatmal
9,652	12,807	296	309	Amravati Division
2,234	3,209	110	199	Wardha
1,264	1,614	39	42	Nagpur
...	Bhandara
...	Gondia
1,569	2,032	Chandrapur
41	69	Gadchiroli
5,108	6,924	149	241	Nagpur Division
14,760	19,731	445	551	Vidharbha
42,069	39,139	3,093	3,336	Maharashtra State

Based on Final Estimates provided by Commissionerate of Agriculture, Pune.

Note — (1) Details may not add up to total due to rounding.

(2) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each.

Source — Commissioner of Agriculture, GoM, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक *

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS *

[पाया:त्रैवार्षिक सरासरी १९७९-८२ = १००]

[Base : Triennial Average 1979-82 =100]

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2013-14 (3)	2014-15 (4)	2015-16 (5)	Item (2)
1	अन्नधान्ये-				Foodgrains
	(अ) तृणधान्ये-				(a) Cereals—
	(1) तांदूळ	... 141.27	133.42	117.4	Rice
	(2) गहू	... 165.47	135.06	101.4	Wheat
	(3) ज्वारी	... 50.65	43.06	24.6	Jowar
	(4) बाजरी	... 109.09	74.50	46.1	Bajri
	(5) बार्ली	... N.A.	N.A.	N.A.	Barley
	(6) मका	... 2,715.09	1,844.59	1,390.7	Maize
	(7) नाचणी	... 67.12	56.29	43.9	Ragi
	(8) कोद्रा	... N.A.	N.A.	N.A.	Kodra
	(9) इतर धान्ये +	... 46.61	70.77	47.3	Other cereals+
	एकूण तृणधान्ये	120.64	98.51	73.1	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये-				(b) Pulses—
	(1) हरभरा	... 986.42	661.43	472.4	Gram
	(2) तूर	... 259.89	88.81	111.7	Tur
	(3) इतर कडधान्ये	... 123.19	15.05	19.3	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	316.10	144.57	131.3	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	159.39	107.64	84.7	Total Foodgrains

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
2	अन्नधान्येतर -				Non-Foodgrains
	(अ) गळिताची धान्ये -				(a) Oilseeds—
	(1) भुईमूग ...	163.79	61.47	54.2	Groundnut
	(2) तीळ ...	32.38	12.21	12.2	Sesamum
	(3) मोहरी, राई व जवस ...	20.30	8.98	6.5	Rape, Mustard and Linseed
	(4) एरंडी ...	416.67	525.56	375.5	Castor seed
	(5) सूर्यफूल ...	88.41	88.49	88.4	Sunflower
	एकूण - गळिताची धान्ये	60.05	56.12	50.0	Total Oilseeds
	(ब) तंतू पिके -				(b) Fibres—
	(1) कापूस ...	605.64	245.22	245.2	Cotton
	(2) मेस्टा ...	N.A.	N.A.	N.A.	Mesta
	एकूण - तंतू पिके	603.20	244.24	244.2	Total Fibres
	(क) संकीर्ण -				(c) Miscellaneous-
	(1) ऊस ...	289.92	345.11	261.0	Sugarcane
	(2) तंबाखू ...	N.A.	N.A.	41.45	Tobacco
	(3) बटाटा ...	N.A.	N.A.	N.A.	Potato
	(4) मिरची ...	N.A.	N.A.	N.A.	Chillies
	एकूण - संकीर्ण पिके	266.52	317.25	240.10	Total-Miscellaneous
	एकूण - अन्नधान्येतर पिके	297.19	251.41	204.20	Total-Non-foodgrains
	सर्व पिके	224.63	175.70	141.2	All Crops

+ इतर धान्यामध्ये बार्ली व कोद्राचा समावेश आहे / Other cereals includes Barley and Kodra

N.A- उपलब्ध नाही/Not Available

* निर्देशांक अस्थायी आहेत. /Index numbers are provisional.

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, GoM, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.6

मृदुसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती

PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND DEVELOPMENT ETC.

अनुक्रमांक Serial. No.	योजना	२०१५-१६ मधील साध्य Achievements during 2015-16	Scheme
(1)	(2)	(3)	(2)
1	समतल सलग चर (लाख हेक्टर)	0.11	Continuous contour trencher (in Lakh hectares)
2	मजगी केलेली जमीन (लाख हेक्टर)	0.19	Area terraced (in Lakh hectares)
3	जैविक बांधासह समपातळी/ ढाळीचे बांध (लाख हेक्टर)	1.58	Contour / Graded bunding with vegetative bunds (in Lakh hectares)
4	कॅम्पाटमेंट बंडिंग (लाख हेक्टर)	2.90	Compartment Bunding (in Lakh hectares)

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, GoM, Pune

3 शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS
2015-16

(टनात/Tonne)

बाब (1)	राज्यास वाटप करण्यात आलेले खत Fertilizers distributed to the State (2)	Item (3)
नत्रयुक्त-		Nitrogenous—
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N)	51,477	Ammonium Sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N)	22,99,589	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	...	Ammonium Sulphate Nitrate (26 per cent N)
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	...	Calcium Ammonium Nitrate (25 per cent N)
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N)	...	Ammonium Chloride (25 per cent N)
फॉस्फेट --		Phosphates—
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅)	8,97,065	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅)
ट्रिपल सुपरफॉस्फेट	...	Triple superphosphate
मिश्र --		Complex—
१२-३२-१६	1,14,741	12-32-16
१८-४६-०	6,54,958	18-46-0
२०-२०-०	4,61,046	20-20-0
२३-२३-०/२४-२४-०	1,44,393	23-23-0/24-24-0
१४-३५-१४	7,220	14-35-14
१५-१५-१५	2,69,586	15-15-15
१०-२६-२६	6,74,581	10-26-26
२८-२८-०	...	28-28-0
१९-१९-१९	42,561	19-19-19
११-५२-० (एम ए पी)	...	11-52-0 (Mono Ammonium Phosphate)
२०-२०-०-१३ ^१	...	20-20-0-13 ¹
१४-२८-१४	...	14-28-14
१३-३३-०-६	...	13-33-0-6
१६-२०-०-१३	275	16-20-0-13
१६-१६-१६	42,738	16-16-16
१५-१५-१५-०९	...	15-15-15-09
२४-२४-० ^२	...	24-24-0 ²
१७-१७-१७	...	17-17-17
पोटॅसिक --		Potassic—
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O)	3,03,181	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O)
सल्फेट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O)	...	Sulphate of potash (60 per cent K ₂ O)

१ मध्ये २०-२०-०-१३-०.३ व २ मध्ये २४-२४-०-०८चा समावेश आहे/1 includes 20-20-0-0.3 & 2 includes 24-24-0-08

आधार - भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई

Source - Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

पशुधन गणना / Livestock Census, 2003

अनु क्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	नांगर				Ploughs
	(i) लाकडी	हजारात	1,616	'000 No.	Wooden
	(ii) लोखंडी	हजारात	744	'000 No.	Iron
2	गाड्या	हजारात	1,207	'000 No.	Carts
3	उसाचे चरक				Sugarcane crushers
	(i) शक्तीवर चालणारे	संख्या	5,104	Number	Worked by power
	(ii) बैलाच्या सहाय्याने चालणारे	संख्या	23,330	Number	Worked by bullocks
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी				Used for Irrigation purpose
	(i) डिझेल इंजिने	संख्या	1,68,228	Number	Diesel engines
	(ii) विजेवर चालणारे पंप	संख्या	10,05,437	Number	Electric pumps
5	घाणी	संख्या	22,438	Number	Ghanis

आधार - १७ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००३

Source— Quinquennial 17th Livestock Census, 2003

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9

वीज पुरवठा केलेले शेती पंप /Agricultural Pumps Energised

अनु क्रमांक	जिल्हा	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricultural pumps energised		District
Serial No.		३१ मार्च, २०१५ रोजी As on 31 st March 2015	३१ मार्च, २०१६ रोजी As on 31 st March 2016	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	4,502	Thane
3	पालघर	...	16,179	Palghar
4	रायगड	...	15,342	Raigad
5	रत्नागिरी	...	15,163	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	20,319	Sindhudurg
	कोकण विभाग	71,505	75,574	Konkan Division
7	नाशिक	...	3,05,966	Nashik
8	धुळे	...	85,746	Dhule
9	नंदुरबार	...	47,286	Nandurbar
10	जळगाव	...	1,91,076	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	3,50,805	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	9,80,879	9,96,929	Nashik Division
12	पुणे	...	2,66,049	Pune
13	सातारा	...	1,58,552	Satara
14	सांगली	...	1,99,892	Sangli
15	सोलापूर	...	3,38,201	Solapur
16	कोल्हापूर	...	1,20,529	Kolhapur
	पुणे विभाग	10,83,223	11,17,299	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	21,35,607	21,89,802	Rest of Maharashtra

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.9 — *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	2,07,650	2,11,878	Aurangabad
18	जालना ...	1,10,192	1,17,679	Jalna
19	परभणी ...	86,450	89,244	Parbhani
20	हिंगोली ...	66,873	68,602	Hingoli
21	बीड ...	1,58,934	1,63,439	Beed
22	नांदेड ...	1,18,575	1,21,558	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	1,36,078	1,42,838	Osmanabad
24	लातूर ...	1,15,335	1,18,812	Latur
	औरंगाबाद विभाग	10,00,087	10,34,050	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	1,34,563	1,44,923	Buldhana
26	अकोला ...	47,288	52,293	Akola
27	वाशिम ...	46,136	51,543	Washim
28	अमरावती ...	1,07,212	1,17,913	Amravati
29	यवतमाळ ...	94,288	1,04,341	Yavatmal
	अमरावती विभाग	4,29,487	4,71,013	Amravati Division
30	वर्धा ...	59,197	64,047	Wardha
31	नागपूर ...	79,580	85,077	Nagpur
32	भंडारा ...	36,568	38,779	Bhandara
33	गोंदिया ...	23,220	26,866	Gondia
34	चंद्रपूर ...	37,530	43,902	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	11,422	14,166	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	2,47,517	2,72,837	Nagpur Division
	विदर्भ	6,77,004	7,43,850	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य	38,12,698	39,67,702	Maharashtra State

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, मुंबई

Source.— Maharashtra State Electricity Distribution Company Limited, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.10

राज्यातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी

NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN THE STATE
कृषि गणना/Agricultural Census 2010-11

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहित धारण जमिनीची संख्या ('००) Number of operational holdings ('00)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र ('०० हेक्टर) Area of operational holdings ('00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of operational holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.50	...	36,457	0.25
2	0.50 - 1.00	...	30,634	0.74
3	1.00 - 2.00	...	40,493	1.42
4	2.00 - 3.00	...	15,451	2.37
5	3.00 - 4.00	...	6,126	3.42
6	4.00 - 5.00	...	3,141	4.42
7	5.00 - 7.50	...	3,043	5.98
8	7.50 - 10.00	...	916	8.52
9	10.00 - 20.00	...	602	12.59
10	20.00 व त्यापेक्षा अधिक/ and above.	...	126	26.88
एकूण/Total			1,36,989	1.44

आधार — कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्ते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture,
GoM, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

पूर्ण व प्रगतीपथावरील पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र
ONGOING AND COMPLETED IRRIGATION PROJECTS , IRRIGATION POTENTIAL
CREATED AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(३० जून, २०१५ रोजी/As on 30th June,2015)

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

जल सिंचन प्रकल्प	पूर्ण व प्रगतीपथावरील प्रकल्पांची संख्या** No. of completed and ongoing projects**	पूर्ण व प्रगतीपथावरील प्रकल्पांची निर्मित सिंचन क्षमता** Irrigation potential created through the completed & ongoing projects**	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र* Actual irrigated area*	Irrigation Projects
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1. मोठे	83	2,540.80	2,078.75	Major
2. मध्यम	287	889.06	414.15	Medium
3. लघु व उपसा	3,362	1,491.20	662.87	Minor & Lift
i) राज्य क्षेत्र	State Sector
ii) स्थानिक क्षेत्र	Local Sector
एकूण	3,732	4,921.06	3,155.77	Total

**जून २०१४ अखेर / End of June 2014

*प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र २०१४-१५/Actual irrigated area 2014-15

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Irrigation Department, GoM, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO ELECTRIC PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च, २०१५ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 2015		एप्रिल, २०१५ ते मार्च, २०१६ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 2015 to March 2016		Project
	संख्या Number	क्षमता (मेगेवॉट) Capacity (M.W.)	संख्या Number	क्षमता (मेगेवॉट) Capacity (M.W.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	11	2888.50	- -	0.00	Major
लहान	25	192.325	- -	0.00	Minor

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Irrigation Department, GoM, Mumbai

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1
 पशुधन/LIVESTOCK POPULATION
 (पशुधन गणना/LIVESTOCK Census, 2012)

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	गायवर्ग		Cattle
	(१) बैल (अ-१+ अ-२)		(1) Males
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	170	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशी व शेतीसाठी वापरलेले	299	(b) Used for both draught & breeding
	(क) कामासाठी वापरलेले	5,424	(c) Used for draught
	(ड) इतर	67	(d) Others
	एकूण	5,960	Total
	(२) गाई (अ-१+ अ-२)		(2) Females over three years
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Use for breeding or milk
	(१) दुभत्या	3,157	(i) In-Milk
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	2,198	(ii) Dry not calved even once
	(ब) इतर	85	(b) Others
	एकूण	5,440	Total
	(३) वासरे	4,084	(3) Young Stock
	एकूण-गाई-बैल	15,484	Total—Cattle
अ-१	विदेशी व संकरित गायवर्ग		Exotic & Crossbreed cattle
	(१) दीड वर्षांवरील विदेशी/संकरित बैल		(1) One and half years cross-breed males
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	26	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशी व शेतीसाठी वापरलेले	20	(b) Used for both draught & breeding
	(क) कामासाठी वापरलेले	160	(c) Used for draught
	(ड) इतर	6	(d) Others
	एकूण	212	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) अडीच वर्षांवरील विदेशी/संकरित गाई			(2) Adult crossbreed cows above two and half years
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Used for breeding or milk
(१) दुभत्या	1,445		(i) In-Milk
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	670		(ii) Dry and not calved even once
(ब) इतर		23	(b) Others
	एकूण	2,138	Total
(३) वासरे		1,301	(3) Young Stock
एकूण - विदेशी व संकरित गाय वर्ग		3,651	Total - Exotic & Cross breed cattle
अ-२ देशी गायवर्ग			Indigenous Cattle
(१) दोन वर्षांवरील देशी बैल			(1) Above 2 years indigenous male
(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	143		(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशी व शेतीसाठी वापरलेले	280		(b) Used for both draught & breeding
(क) कामासाठी वापरलेले	5,264		(c) Used for draught
(ड) इतर	61		(d) Other
	एकूण	5,748	Total
(२) तीन वर्षांवरील देशी गाई			(2) Above 3 years indigenous cows
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Used for breeding or milk
(१) दुभत्या	1,713		(i) In-Milk
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,527		(ii) Dry and not calved even once
(ब) इतर		62	(b) Others
	एकूण	3,302	Total
(३) वासरे		2,783	(3) Young Stock
एकूण - देशी गाय वर्ग		11,833	Total—Indigenous cattle

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
2	म्हशी-रेडे		Buffaloes
(१)	दोन वर्षांवरील रेडे		(1) Males over two years
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	59	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशी व शेतीसाठी वापरलेले	25	(b) Used for breeding & agriculture work
	(क) कामासाठी वापरलेले	127	(c) Used for work
	(ड) इतर	5	(d) Others
	एकूण	216	Total
(२)	तीन वर्षांवरील म्हशी		(2) Females over three years
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Used for breeding or milk
	(१) दुभत्या	2,162	(i) In-Milk
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,158	(ii) Dry and not calved even once
	(ब) इतर	39	(b) Others
	एकूण	3,359	Total
(३)	रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	2,019	(3) Young Stock (three years and below)
	एकूण--म्हशी-रेडे	5,594	Total—Buffaloes
3	मेंढरे	2,580	Sheep
4	शेंळ्या	8,435	Goats
5	घोडे-शिंगरे	38	Horses and ponies
6	इतर जनावरे #	357	Others livestock #
	एकूण --पशुधन	32,488	Total—Livestock
	(कुत्री व ससे वगळून)		(Excluding dogs & rabbits)
7	कोंबड्या, बदके वगैरे +	77,795	Poultry +

(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

(२) # इतर जनावरांत डुकरे, गाढवे, खेचरे व उंट यांचा समावेश आहे.

(३) + कुक्कुटपालनातील धरून

आधार - १९ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २०१२

(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) # Other Livestock includes pigs, donkeys, mules and camels.

(iii) + includes poultry farm

Source.— Quinquennial 19th Livestock Census, 2012

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY
 तत्का क्रमांक/TABLE No. 4.2
जिल्हावार पशुधन/DISTRICTWISE LIVESTOCK POPULATION
(पशुधन गणना/LIVESTOCK CENSUS 2012)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	विदेशी /संकरित गाय वर्ग (3)	देशी गाय वर्ग Indigenous Cattle (4)	एकूण गाई-बैल Total Cattle (5)	म्हशी-रेडे Buffa- loes (6)	मेंढरे Sheep (7)	शेळ्या Goats (8)	इतर जानावरे Other + Livestock (9)	एकूण जनावरे Total Livestock (10)	कुत्रे Dogs (11)	कांबळ्या, बदके वागरे Total + Poultry (12)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	3	2	5	30	0	11	1	49	33	86	Brihan Mumbai
2	ठाणे	13	398	410	187	2	202	8	811	51	5,001	Thane
3	रायगड	10	214	224	69	1	88	2	383	39	3,831	Raigad
4	रत्नागिरी	19	300	319	44	0	33	0	397	14	825	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	13	134	148	67	0	28	2	244	27	769	Sindhudurg
कोकण विभाग												
6	नाशिक	264	752	1,016	238	356	600	31	2,246	129	15,880	Nashik
7	धुळे	40	316	356	100	207	275	31	974	7	1,084	Dhule
8	नंदुरबार	14	322	337	72	15	273	11	709	3	964	Nandurbar
9	जळगाव	86	467	552	257	38	349	21	1,220	10	673	Jaigaon
10	अहमदनगर	882	545	1,427	221	362	792	15	2,822	109	8,974	Ahmednagar
नाशिक विभाग												
11	पुणे	456	307	763	294	304	395	11	1,773	101	18,538	Pune
12	सातारा	195	182	377	353	264	309	6	1,311	64	3,980	Satara
13	सांगली	171	171	342	493	157	325	5	1,323	60	3,027	Sangli
14	सोलापूर	341	390	731	450	186	706	17	2,091	78	2,253	Solapur
15	कोल्हापूर	173	102	275	613	104	162	5	1,161	44	3,199	Kolhapur
पुणे विभाग												
		1,336	1,152	2,488	2,203	1,015	1,897	44	7,659	347	30,997	Pune Div.
उर्वरित महाराष्ट्र												
		2,680	4,602	7,282	3,488	1,996	4,548	166	17,514	769	69,084	Rest of Maharashtra

(हजारत/In thousand)

16 औरंगाबाद	167	416	583	93	88	303	18	1,086	35	633	Aurangabad
17 जालना	43	371	414	79	26	183	19	722	30	428	Jalna
18 परभणी	7	350	357	97	26	134	8	622	19	168	Parbhani
19 हिंगोली	16	260	276	66	6	111	3	463	17	151	Hingoli
20 बीड	131	451	582	240	66	336	13	1,238	53	978	Beed
21 नांदेड	15	635	650	212	41	253	20	1,177	36	461	Nanded
22 उस्मानाबाद	140	215	355	173	32	179	5	743	27	411	Osmanabad
23 लातूर	24	337	361	233	36	123	10	763	27	484	Latur
औरंगाबाद विभाग	543	3,035	3,578	1,193	321	1,622	96	6,814	244	3,714	Aurangabad Div.
24 बुलढाणा	53	427	480	120	105	264	12	981	24	271	Buldhana
25 अकोला	15	254	269	49	5	135	7	466	11	77	Akola
26 वाशिम	9	234	243	63	11	132	10	459	16	120	Washim
27 अमरावती	47	490	536	125	70	292	8	1,032	23	665	Amravati
28 यवतमाळ	22	698	720	96	25	299	4	1,145	33	640	Yavatmal
अमरावती विभाग	146	2,103	2,248	453	216	1,122	41	4,083	107	1,773	Amravati Div.
29 वर्धा	47	258	304	49	2	130	3	488	19	267	Wardha
30 नागपूर	100	369	469	84	8	265	7	834	49	1,041	Nagpur
31 भंडारा	82	157	239	90	3	162	0	494	10	270	Bhandara
32 गोंदिया	22	315	338	88	3	156	1	585	12	379	Gondiya
33 चंद्रपूर	24	493	517	73	24	229	3	846	30	575	Chandrapur
34 गडचिरोली	7	501	509	76	7	201	39	831	26	692	Gadchiroli
नागपूर विभाग	282	2,093	2,376	460	47	1,143	53	4,078	146	3,224	Nagpur Division
विदर्भ	428	4,196	4,624	913	263	2,265	94	8,161	253	4,997	Vidharbha
महाराष्ट्र राज्य	3,651	11,833	15,484	5,594	2,580	8,435	356	32,489	1,266	77,795	Maharashtra State

+ कुत्रे, घोडे, शिंपरे, गाढव, उंट, खेबरे, धरून/Includes pigs, horses, ponies, donkey, camel, mules, + कुम्हट्टपालनातील धरून / includes poultry farm आकडे संक्षिप्तता लीहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही/ Details may not add up to totals due to rounding

आधार - १९ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २०१२ Source—Quinquennial 19th Livestock Census, 2012

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च, २०१६ रोजी As on 31 st March 2016	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पैदास केंद्रे	1	Cattle breeding farms
2	वडू माता संगोपन केंद्र	7	Bull mother farms
3	वडू संगोपन केंद्रे	2	Bull rearing farms
4	बकरे/मेष पैदास केंद्रे	10†	Goat /Sheep breeding farms
5	कुक्कुट पैदास केंद्रे व अंडी उत्पादनाची केंद्रे	4	Poultry breeding farms and central hatcherie
6	सधन कुक्कुट विकास गट	16	Intensive poultry development blocks
7	अतिशीत वडू बीज निर्मित प्रयोगशाळा	3	Frozen semen laboratory
8	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	33	District artificial insemination centres
9	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -I (राज्य क्षेत्र)	85	Veterinary dispensaries Grade -I (State sector)
10	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -II (राज्य क्षेत्र)	586	Veterinary dispensaries Grade -II (State sector)
11	पशुवैद्यकीय संस्था--		Veterinary institutions
	(i) पशुवैद्यकीय बहुचिकित्सालये	32	Veterinary Polyclinics
	(ii) पशुवैद्यकीय रुग्णालये/दवाखाने श्रेणी -I (स्थानिक क्षेत्र)	1661	Veterinary hospitals/ dispensaries Grade -I (Local sector)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(iii)	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -II (स्थानिक क्षेत्र)	2259	Veterinary dispensaries Grade -II (Local sector)
(iv)	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र)	65	Mobile Veterinary clinics (Local sector)
(v)	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	. .	Veterinary aid centres
(vi)	फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे	. .	Mobile extension cum demonstration centres
(vii)	तालुका पशुवैद्यकीय लघु सर्व चिकित्सालये	168	Taluka veterinary all mini polyclinic
(viii)	तपासणी चौक्या	13	Check post

टीप/Note — † बकरे व मेष विकास महामंडळाकडील बकरे पैदास केंद्र = ६ व मेष पैदास केंद्र = ८,
(बकरे व मेष) एकत्रित पैदास केंद्रे = ४, एकूण बकरे व मेष पैदास केंद्रे = १०.

† With Maharashtra Goat and Sheep Corporation,
Sheep Breeding Farms= 6, Goat Breeding Farms= 8,
Combined (Sheep and Goat both)= 4.Total Sheep and Goat Farms = 10

आधार — पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Animal Husbandry, GoM, Pune

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
 COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT
 AND CO-OPERATIVE SECTORS
 2015-16

(लाख लिटरमध्ये/In lakh litres)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गाई व म्हशींचे दूध संकलन Daily average collection of cows & buffaloe's milk	Division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई ..	0.31 ...	Mumbai
2	नाशिक ..	8.91 ...	Nashik
3	पुणे ..	37.51 ...	Pune
4	औरंगाबाद ..	3.05 ...	Aurangabad
5	अमरावती ..	0.22 ...	Amravati
6	नागपूर ..	1.13 ...	Nagpur
	एकूण ..	51.13 ...	Total

दुधाचे प्रतिदिन सरासरी वितरण/Average distribution of milk per day

1.	बृहन्मुंबई दूध योजना/ Brihan Mumbai Milk Scheme	0.53	लाख लिटर/lakh litres
2.	स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/ Local rural sale of milk	0.43	लाख लिटर/lakh litres
3.	महानंद दुग्धशाळेचे वितरण/ Distribution of Mahananda dairy	2.85	लाख लिटर/lakh litres

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
 Source — Comissioner of Dairy Development, GoM, Mumbai

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
2015-16

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तूप	मे. टन	2.17	M. tonne	Ghee
2	मसाला दूध (बाटल्या)	संख्या	48,765	No.	Masala milk (Bottles)
3	एनर्जी (बाटल्या)	"	1,02,537	"	Energy (Bottles)
4	मलईविरहित दूध भुकटी	मे. टन	4,499.93	M. tonne	Skimmed milk powder
5	सफेद लोणी	"	2,391.98	"	White butter
6	लस्सी (बाटल्या)	संख्या	1,59,512	No.	Lassi (Bottles)
7	टिकाऊ गाइचे दूध (बाटल्या)	"	0	"	Long life cow Milk (Bottles)

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता-		(I) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector-
(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	156 26.55	(a) Total milk chilling centres Capacity (in lakh litres)
(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	71 5.97	(b) Government milk chilling centres Capacity (in lakh litres)
(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	85 20.58	(c) Co-operative milk chilling centres Capacity (in lakh litres)
(दोन) शासकीय दुग्धशाळा - दूध प्रक्रिया यंत्राची संख्या क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	32 29.80	(II) Government Dairies- Number of milk processing plants Capacity (in lakh litres)
(तीन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा दूध प्रक्रिया यंत्राची संख्या क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	66 60.37	(III) Co-operative Dairies Number of milk processing plants Capacity (in lakh litres)

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Dairy Development, GoM, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1

विविध खारवण आवारांत झालेली माशांची आवक,

खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH CURED
2015-16

(मेट्रिक टन/in M. tonne)

अनुक्रमांक Serial No.	आवाराचे नांव	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचा वापर Quantity of salt issued	खारवलेल्या माशांचे वजन Weight of cured fish translate	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	जयगड	Jaigad
2	वरवडे	Warwade
3	मिरकर वाडा	712	256	534	Mirkar wada
4	देवगड	Devgad
5	हर्णे	Harnai
6	दाभोळ	Dabhol
7	विजयदुर्ग	Vijaydurg
8	तारा मुंब्री	Tara mumbri
9	पाज	Phaj
10	वेलदूर नवानगर	Velduer navanager
11	मालवण	3,685	1,327	2,764	Malwan
12	वेंगुर्ला	Vengurla
एकूण . . .		4,397	1,583	3,298	Total

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Comissioner of Fisheries, GoM, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

2015-16

अनुक्रमांक Sr. No.	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा	कि.मीटर	720	K.m.	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/गावठाणे	संख्या	414	No.	Marine fishing villages/ hamlets
3	सागरी मत्स्यव्यवसायासाठी वापरातील होड्या	"	15,716	"	Boats utilised in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनापेक्षा जास्त वजनाच्या होड्या	"	N.A.	"	Boats above one M.ton
5	यांत्रिकीकृत होड्या	"	13,002	"	Mechanised Boats
6	एकूण मत्स्योत्पादन-- (अ) सागरी (ब) गोड्या पाण्याचे	हजार मे. टन " "	5.8 4.34 1.46	Th.M.T. " "	Fish Production— (a) Marine (b) Inland
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	संख्या	3,502	No.	Co-operative societies in fisheries
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या	संख्या	3,55,138	No.	Their members
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	लाख हेक्टर	3.17	Lakh Ht.	Total inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा	लाख	3,036	Lakh	Carp fry stocked
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	N.A.	No.	Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	"	6	"	Fishery education institute
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे	"	N.A.	"	Co-operative boat building yards

N.A.--उपलब्ध नाही / Not Available

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, GoM, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन
VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
2015-16

(मे.टनात/In M.tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	ठाणे Thane (3)	मुंबई(उपनगर) Mumbai (Suburban) (4)	मुंबई Mumbai (5)	रायगड Raigad (6)	रत्नागिरी Ratn- agiri (7)	सिंधुदुर्ग Sindh- udurg (8)	एकूण Total (9)	वैविध्य Variety (2)
1	मुशी,पाकट,वाळ	2,555	837	2,146	248	124	97	6,007	Elasmobranches
2	वाम	1,122	25	1,547	283	35	39	3,051	Eels
3	शिंगाडा, शिंगटी	2,677	445	5,521	614	3,458	231	12,946	Catfishes
4	कर्ली, दाताळी	1,862	55	240	133	470	62	2,822	Chirocentrus
5	पेडवा,पेडी,भिलजी	14	573	2,920	9,623	29,892	4,488	47,510	Sardines
6	भिंग पाल	1,133	61	145	45	88	7	1,479	Hilsa-Llisha
7	मांदेली	8,752	7,096	7,180	840	635	0	24,503	Anchoviella
8	काटी	4,693	795	1,134	1,032	49	0	7,703	Thrissoles
9	खवली, पातुडी	952	29	124	49	1,314	209	2,677	Other clupeida
10	बोंबोल	25,571	19,704	2,413	544	280	169	48,681	Harpodon Neherus
11	करकरा, खजुरा	151	66	504	0	0	5	726	Perchaes
12	तांब	247	0	155	10	8	48	468	Red snapper
13	दाढा, रावस	565	19	1,062	328	44	2	2,020	Polynomids
14	घोळ, कोथ	1,261	122	2,648	143	79	2	4,255	Sciaenids
15	बळा, वाकटी	2,748	2,296	5,060	382	2,346	1,541	14,373	Ribbon fish
16	ढोमा, धोडी	853	2,731	12,255	1,091	2,252	998	20,180	Otolithes
17	खरबा, बांगडा	89	22	2,310	330	85	16	2,852	Caranx
18	सरंगा	5,960	313	3,641	538	346	192	10,990	Pomfrets
19	हलवा	702	42	880	63	360	130	2,177	Black Pomfrets

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 5.3 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
20	बांगडा	412	83	2,328	790	13,513	1,444	18,570	Mackeral
21	सुरमई, डागोळ,फलई	4,651	115	2,207	549	884	635	9,041	Seer fish
22	गेदर, कुपा	322	65	1,196	196	300	27	2,106	Tunnies
23	तेडली	1	552	3	324	0	0	880	Bregamceros Macellendi
24	लेप	0	1,667	2,339	134	2,966	2,770	9,876	Soles
25	कोकरी, टोकी	0	8	678	10	24	51	771	Carangids small
26	खाप	0	0	21	0	501	464	986	Leiognathus
27	चिराटी, राणे, बामणे	0	1,346	15,928	0	888	292	18,454	Upenaides sp.
28	कोळंबी	3,501	8,037	29,638	1,425	8,159	835	51,595	Penaeid Prawns
29	जवळा, करंदी	27,548	13,150	1,886	17,402	869	41	60,896	Non-Penaeid Prawns
30	शैवंड	46	141	261	25	15	0	488	Lobsters
31	सोंदाळा	0	23	1,114	1	1,666	807	3,611	Lactarius
32	म्हाकूळ	30	1,140	9,552	16	6,192	477	17,407	Cephalopoda.
33	इतर	1,102	919	9,298	1,885	9,188	1,620	24,013	Miscellaneous
एकूण		99,520	62,477	1,28,334	39,053	87,030	17,699	4,34,114	Total

आधार – आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Soure – Commissioner of Fisheries, GoM, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4

मत्स्योत्पादनाचा वापर (सागरी व भूजल)

DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)

2015-16

(मे.टनात/In M.Tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचा प्रकार (2)	मत्स्योत्पादन Fish production (3)	मत्स्योत्पादन Types of disposition (1)
1	विक्रीसाठी ताजे मासे ...	4,83,941	Fresh Fish for marketing
2	गोठविण्याकरिता ...	---	Freezing
3	वाळविण्याकरिता ...	83,323	Sun-dried
4	खारविण्याकरिता ...	4,474	Salted
5	डबा बंद ...	---	Canning
6	खताकरिता ...	7,947	Manure
7	इतर ...	---	Miscellaneous purpose
	एकूण	5,79,685	Total

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, GoM, Mumbai

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ.कि.मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार		2014-15	2015-16	Type of Forest
(1)	(2)		(3)	(4)	(2)
1	राखीव	...	51,170	51,145	Reserved
2	संरक्षित	...	6,681	6,597	Protected
3	अवर्गीकृत	...	3,722	3,881	Unclassified
एकूण			61,573	61,623	Total

आधार - मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forest, GoM, Nagpur

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादने
MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCE

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	2015-16	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड -		Timber—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	92.270	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (₹ हजारत)	... 20,89,038	(b) Value (₹ thousand)
2	जळारु लाकूड--		Firewood—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	122.702	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (₹ हजारत)	... 4,20,690	(b) Value (₹ thousand)
3	गौण वनोत्पादन--		Minor forest Produces—
	मूल्य (₹ हजारत)		Value (₹ thousand)
	(अ) बांबू	... 79,662	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी	... 315	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने	... 6,45,736	(c) Bidi leaves
	(ड) इतर उत्पादन	... 1,71,078	(d) Other product

आधार -- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forest, GoM, Nagpur

7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण
 DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
 2014

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांच्या दैनिक सरासरीचा गट Class of average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily number of workers (No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10/पेक्षा कमी	10,573	55,389
2	10 to 19	8,508	1,17,218
3	20 to 49	9,679	2,86,040
4	50 to 99	4,084	2,59,891
5	100 to 499	3,417	6,92,944
6	500 to 999	362	2,45,579
7	1,000 to 4,999	174	3,14,822
8	5,000 व त्याहून अधिक/ and above	6	52,642
	एकूण/Total ...	36,803	20,24,525

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, GoM, Mumbai

उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार कारखान्यांची व त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या
NO OF FACTORIES AND AVERAGE DAILY EMPLOYMENT THERE IN ACCORDING
TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 2014

अनु क्रमांक Serial No. (1)	कारखान्यांचे प्रमुख गट (2)	चालू कारखान्यांची संख्या No.of working factories (3)	त्यांतील कामगारांची सरासरी संख्या Average daily No.of workers (4)	Major Group of industries (2)
1	कृषि, शिकार व संबंधित सेवा	776	26,314	Agriculture, hunting and related service activities
2	कोळसा, दगडी कोळसा यांचे खाणकाम	2	74	Mining of coal & lignite
3	कूड पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायूचे निष्कर्षण	1	20	Extraction of crude petroleum & natural gas
4	कच्च्या धातूचे खाणकाम	1	78	Mining of metal ores
5	इतर खाणकाम व दगड खाणकाम	10	462	Other mining and quarrying
6	खाणकाम साह्य सेवा	2	28	Mining support activities
7	खाद्य उत्पादने	3,038	2,08,261	Manufacturing of food products
8	शीतपेय उत्पादने	572	21,480	Products of beverages
9	तंबाखू उत्पादने	53	4,683	Tobacco products
10	वस्त्रोद्योग	5,077	1,56,566	Textiles
11	परिधान करण्याची वस्त्रे	842	48,653	Wearing apparels
12	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	123	5,146	Tanning & dressing of leather
13	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	3,344	21,159	Wood and wood products
14	कागद आणि कागदाची उत्पादने	824	34,271	Paper and paper products
15	मुद्रण,ध्वनी व चित्रमुद्रणाचे उत्पादने	1,010	39,444	Printing & reproduction of recorded media
16	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने	202	20,733	Coke,refined petroleum products
17	रसायने व रासायनिक उत्पादने	2,551	1,20,607	Chemicals & chemical products
18	औषध,वैद्यकीय रसायने व वनस्पतीय उत्पादने	865	79,323	Pharmaceuticals, medicinal chemical & botanical products
19	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,938	1,01,427	Rubber and plastic products
20	इतर अधातू खनिज उत्पादने	966	56,065	Other non-metallic mineral products
21	मूलभूत धातू उत्पादने	1,486	1,17,051	Basic metals products
22	धातूच्या तयार वस्तूचे उत्पादने	5,170	2,46,043	Fabricated metal products
23	संगणक, विद्युत् व चष्याची उत्पादने	478	38,974	Computer,electronic & optical products
24	विद्युत् सामग्रीची उत्पादने	1,071	87,822	Electrical equipments products
25	इतर वर्गीकृत नसलेली यंत्रे व यंत्रसामग्रीची उत्पादने	1,436	1,27,556	Products of machinery and equipments without n.e.c.
26	मोटर वाहने,ट्रेलर्स निम-ट्रेलर्स यांची उत्पादने	791	1,54,778	Products of motor vehicles, trailers and semi-trailers
27	इतर परिवहन सामग्रीची उत्पादने	216	43,477	Other transport equipments products
28	फर्निचर उत्पादने	191	5,631	Furniture products
29	इतर उत्पादने	787	56,573	Other manufacturing
30	यंत्रे व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्रीची उभारणी	231	23,281	Repair & installation of machinery and equipment
31	वीज,वायू,वाफ आणि वातानुकूलित सेवा पुरवठा	158	51,321	Electricity, gas, steam and air conditioning supply
32	पाण्याचे संचयन, प्रक्रिया व पुरवठा	145	4,474	Water collection, treatment & supply

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
33	मलनिःसारण	50	1,635	Sewerage
34	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन, प्रक्रिया व विल्हेवाट	27	768	Waste collection,treatment & disposal activities
35	निसर्योगी वस्तूंचे पुंमाध्यमीकरण व्यवस्था करणे	4	232	Remediation activities & waste management
36	इमारत बांधकाम	2	164	Construction of buildings
37	अभियंत्रिकी	2	34	Civil engineering
38	रचनात्मक स्वरुपाची बांधकामे	11	282	Specialized construction activities
39	मोटर व मोटारसायकल यांची दुरुस्ती आणि घाऊक व किरकोळ व्यापार	1,221	74,218	Wholesale & retail trade and repair of motor & motorcycle
40	घाऊक व्यापार(मोटर व मोटारसायकल वगळून)	90	5,751	Wholesale (except motor & motorcycle)
41	किरकोळ व्यापार(मोटर व मोटारसायकल वगळून)	690	16,061	Retail trade(except motor & motorcycle)
42	पाइपलाईनद्वारे वाहतुक	3	303	Transport via pipeline
43	हवाई वाहतुक	7	398	Air transport
44	गोदाम व परिवहन सहाय्यकारी कार्ये	162	10,751	Supporting & auxiliary transport activities
45	अन्न व शितपेय सेवा कार्ये	2	73	Food & beverages services activities
46	प्रकाशन	19	2,249	Publishing
47	चलचित्रे,व्हिडिओ, दूरदर्शन कार्यक्रमांची निर्मिती,ध्वनीमुद्रण व संगीत प्रकाशन संदर्भातील प्रक्रिया	15	428	Motion picture,video,T.V.programme production,sound recording & music publishing activities
48	दूरसंचार	1	185	Telecommunication
49	संगणक आज्ञावली सल्ला देणे व संबंधीत कार्ये	1	273	Computer programming consultancy & related services
50	माहिती संदर्भातील सेवा कार्ये	1	60	Information service activities
51	इतर वित्तीय कार्ये	1	27	Other financial activities
52	स्थावर मालमत्ता संबंधीत कार्ये	-	-	Real estate activities
53	वास्तूविशारद व अभियंत्रिकी तपासणी व विश्लेषण	11	449	Architecture & engineering activities, technical testing & analysis
54	विज्ञान संशोधन व विकास	24	3,145	Research and development
55	इतर व्यवसायिक वैज्ञानिक व तांत्रिक कार्ये	4	398	other professional scientific & technical activities
56	भाडे व करार तत्वावरील सेवा	1	11	Rental and leasing services
57	इमारतीमधील अंतर्गत पूर्विण्यात येणा-या सुविधा	4	165	Services to build.& landscape activities
58	कार्यालयीन,प्रशासकीय सेवा व इतर साह्य सेवा	32	1,077	Office administrative services & other support services
59	सार्वजनिक प्रशासन व संरक्षण	1	150	Office administrative & defence
60	शिक्षण	4	71	Education
61	आरोग्य सेवा	1	25	Human health activities
62	सामाजिक कार्ये सेवा	-	-	Social work activities
63	कलात्मक,कला व मनोरंजन सेवा	2	33	Creative, arts & entertainment activities
64	संगणक,वैयक्तिक व गृहपयोगी वस्तूंची दुरुस्ती	33	2,762	Repair of computer, personal & household goods
65	इतर खाजगी सेवा कार्ये	18	518	Other personal service activities
66	अविभेदित वस्तू व सेवा उत्पादक कार्ये व कुटूंब सेवा	2	54	Undifferentiated goods & services producing activities of households
एकूण . .		36,803	20,24,525	Total

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Industrial Safety and Health, GoM, Mumbai

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या
DISTRICTWISE WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS
2014

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	चालू कारखान्यांची संख्या Working factories (No.) (3)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.) (4)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	4,662	2,65,049	Brihan Mumbai
2	ठाणे	8,494	4,19,232	Thane
3	रायगड	1,252	1,00,671	Raigad
4	रत्नागिरी	378	25,770	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	148	3,445	Sindhudurg
	कोकण विभाग	14,934	8,14,167	Konkan Division
6	नाशिक	1,995	1,12,521	Nashik
7	धुळे	326	12,399	Dhule
8	नंदुरबार	84	3,098	Nandurbar
9	जळगाव	989	35,127	Jalgaon
10	अहमदनगर	961	47,050	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	4,355	2,10,195	Nashik Division
11	पुणे	4,777	4,60,515	Pune
12	सातारा	548	49,479	Satara
13	सांगली	854	36,554	Sangli
14	सोलापूर	3,500	47,946	Solapur
15	कोल्हापूर	1,692	77,693	Kolhapur
	पुणे विभाग	11,371	6,72,187	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	30,660	16,96,549	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
16	औरंगाबाद	1,100	84,562	Aurangabad
17	जालना	243	12,366	Jalna
18	परभणी	130	3,657	Parbhani
19	हिंगोली	49	2,294	Hingoli
20	बीड	133	9,245	Beed
21	नांदेड	227	6,068	Nanded
22	उस्मानाबाद	78	5,855	Osmanabad
23	लातूर	176	8,576	Latur
	औरंगाबाद विभाग	2,136	1,32,623	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	280	7,240	Buldhana
25	अकोला	395	7,494	Akola
26	वाशिम	102	1,341	Washim
27	अमरावती	266	13,080	Amravati
28	यवतमाळ	159	5,824	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,202	34,979	Amravati Division
29	वर्धा	237	20,834	Wardha
30	नागपूर	2,067	1,00,308	Nagpur
31	भंडारा	153	5,583	Bhandara
32	गोंदिया	113	2,683	Gondia
33	चंद्रपूर	195	29,475	Chandrapur
34	गडचिरोली	40	1,491	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	2,805	1,60,374	Nagpur Division
	विदर्भ	4,007	1,95,353	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य	36,803	20,24,525	Maharashtra State

आधार — औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, GoM, Mumbai

7. उद्योगआणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED MANUFACTURE
IN MAHARASHTRA STATE
2013-14

(₹ लाखात/₹ Lakh)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	उद्योग गट (२००८) (2)	उत्पादक भांडवल Productive Capital (3)	एकूण उत्पादन Total output (4)	मूल्य वृद्धी Value added (5)	Industry Group (2008) (2)
1	सूत काढणे, वटणी, सफाई इ.	2,68,653	15,07,909	1,05,878	Cotton, ginning, cleaning ect.
2	मीठ उत्पादन	888	1,410	875	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने	38,12,372	1,21,71,827	10,26,965	Food products
4	पेये	5,55,662	8,83,772	1,67,178	Beverages
5	तंबाखू उत्पादने	3,14,364	5,03,212	2,54,508	Tobacco products
6	वस्त्रोद्योग	16,22,982	37,50,283	4,51,241	Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	3,70,108	11,17,620	2,13,254	Wearing apparels
8	कातडी कमावणे व चामड्यांची उत्पादने	67,220	1,74,694	58,522	Leather & related products
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने (फर्निचर वगळून) वाळलेले गवत व प्लेटींग सामग्रीचे उत्पादन	47,081	92,655	24,531	Wood & wood products (except furniture) articals of straw & plating materials
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	9,22,137	14,08,051	2,10,366	Paper and Paper products
11	मुद्रण, व ध्वनी चित्रमुद्रणाचे पुर्नउत्पादन	8,31,310	6,46,662	62,369	Printing & reproduction of recorded media
12	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	25,92,444	1,62,31,574	53,84,201	Coal, refined petroleum products ect.
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	40,01,848	96,39,069	19,44,879	Chemicals and chemical products
14	औषधे, वैद्यकीय रसायने व वनस्पतीय उत्पादने	49,28,241	49,68,442	17,14,915	Pharmaceuticals, medi- cinal chemical and botanical products

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 7.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
15	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	31,41,238	48,09,687	10,49,163	Rubber and plastic products
16	इतर अधातू खनिज उत्पादने	9,88,270	12,80,050	2,46,415	Other non-metallic mineral products
17	मूलभूत धातूची उत्पादने	63,80,261	1,16,35,640	12,27,591	Basic metals products
18	धातूच्या तयार वस्तू	10,44,542	38,96,228	8,41,191	Fabricated metal products
19	संगणक, विद्युत आणि ऑप्टिकल उत्पादने	15,59,343	20,79,632	3,73,292	Computer, electronic & optical products
20	विद्युत् सामग्रीची उत्पादने	15,02,932	41,78,063	8,01,814	Electrical equipment products
21	यंत्र व यंत्रसामग्रीचे उत्पादन	23,89,007	57,40,012	12,09,821	Machinery and equipments product
22	मोटर वाहने, ट्रेलर्स व निम-ट्रेलर्सचे उत्पादन	21,12,942	80,12,787	9,89,372	Motor vehicles, trailers & semi-trailor sproducts
23	इतर परिवहन सामग्रीचे उत्पादन	8,15,721	28,49,687	5,89,657	Other transport equipments product
24	फर्निचरचे उत्पादन	9,60,697	5,82,493	87,338	Furniture products
25	इतर उत्पादने	15,04,994	44,41,988	3,97,083	Other products
26	यंत्र व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्री बसविणे	2,35,760	2,41,456	92,503	Repairs & installation of machinery & equipment
27	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन, प्रक्रिया व विल्हेवाट, पुनर्वापर	41,974	64,839	5,125	Waste collection, treatment and disposal activities, materials recovery
28	प्रकाशने	35,671	62,885	30,594	Publishing activities
29	इतर	32,91,955	36,24,506	4,91,008	Others
	एकूण	4,46,77,999	10,65,97,134	2,00,51,648	Total

आधार - केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, कोलकाता, (अंतिम अहवाल)

Source - Central Statistical Organisation, Kolkata (Final Result)

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी

AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
2016

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई ...	17.00	Mumbai
2	सोलापूर ...	22.00	Solapur
3	नागपूर ...	---	Nagpur
4	जळगाव ...	---	Jalgaon
5	नांदेड ...	---	Nanded
6	औरंगाबाद ...	---	Aurangabad
7	इतर केंद्रे ...	44.00	Other centres
	एकूण केंद्रे ...	25.00	All centres

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Commissioner of Labour, GoM, Mumbai

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES
2016

अनुक्रमांक Sr.No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या--		Textiles—
	(अ) तंट्यांची संख्या	1	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	850	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	1,82,380	(c) Number of persondays lost
2	यंत्रोत्पादक कारखाने--		Engineering—
	(अ) तंट्यांची संख्या	4	(a) Number of disputes.
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	1,509	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	3,58,518	(c) Number of persondays lost
3	संकीर्ण व रसायन--		Miscellaneous and Chemical—
	(अ) तंट्यांची संख्या	1	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	95	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	12,62,069	(c) Number of persondays lost
4	एकूण--		Total—
	(अ) तंट्यांची संख्या	0	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	0	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	18,03,267	(c) Number of persondays lost

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Labour, GoM, Mumbai

7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.7

चालू असलेल्या कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)

INFORMATION OF WORKING COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	माहे अखेर at the end of month										स्थान (हजारात)	स्थापित माग Looms installed (Thousand)	Region
		गिरण्यांची संख्या		पटवरील कामगारांची संख्या		स्थापित चात्या (हजारात)		स्थापित चात्या (हजारात)		स्थापित चात्या (हजारात)				
		मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March	मार्च March			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	
		158	156	68,034	64,802	3,521	3,579	3	3	3	3	3	Maharashtra	
(a)	मुंबई शहर	8	8	5,141	5,029	278	247	1	0	0	0	0	Mumbai City	
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र	150	148	62,893	59,773	3,243	3,332	2	3	3	3	3	Rest of Maharashtra	

आधार — वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई

Source — Textile Commissioner, GoI, Mumbai

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
2015-16 *

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ (2)	उत्पादन (हजार टनांत) Production (In thousand tonnes)	मूल्य (₹ लाख) Value (₹ lakh)	Minerals (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट ...	0.09	2.47	Chromite
2	कोळसा ...	38,186	6,86,075	Coal
3	कच्चे लोखंड ...	1,516	20,730	Iron Ore
4	चुनखडी ...	13,240	24,353	Lime stone
5	कच्चे मँगनीज ...	656	31,333	Manganese Ore
6	कओलिन(नैसर्गिक)	Kaolin (Natural)
7	बॉक्साईट ...	2,249	5,815	Bauxite
8	मीठ \$...	155	...	Salt \$
9	डोलोमाईट ...	212	643	Dolomite
10	सिलिका सॅंड ...	376	1,064	Silica sand
11	फ्लोराईट (ग्रेडेड)	Flourite (Graded)
12	लॅटेराईट ...	278	487	Laterite
13	कायनाईट ...	3	130	Kyanite
14	इतर + ...	309	611	Other +

टीप-(१) + कोरंडमक्ले, पायरोफायलाईट, स्फटिक, वाळू(इतर), सिलीमानाईट फायरक्ले आणि शेल हे इतर खनिजांमध्ये अंतर्भूत आहेत./ Others include minerals like Corandum, Clay, Pyrophyllite, Quartz, Sand (others), Sillimanite fireclay and Shale.

(२) \$ सहायक मीठ आयुक्त, मुंबई / Assistant Salt Commissioner, Mumbai

* अस्थायी / Provisional

आधार — भारतीय खाण केंद्र, नागपूर

Source —Indian Bureau of Mines, Nagpur

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि व्यापार

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
2015-16

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (1)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	स्थापित क्षमता (मेगावॅट)		Installed Capacity (Mega Watt)
(1)	औष्णिक	.. 19,216	Thermal
(2)	जलजन्य	.. 3,066	Hydro
(3)	नैसर्गिक वायुजन्य	.. 3,072	Natural Gas
(4)	बंदिस्त विद्युत	Captive Power
(5)	अक्षय उर्जा	.. 6,978	Renewable Energy
	एकूण	.. 32,332	Total
2	निर्मिती (दशलक्ष युनिट्स)		Generation (Million Units)
(1)	औष्णिक	.. 94,482	Thermal
(2)	जलजन्य	.. 5,045	Hydro
(3)	नैसर्गिक व वायुजन्य	.. 5,302	Natural Gas
(4)	बंदिस्त विद्युत	Captive Power
(5)	अक्षय उर्जा	.. 8,958	Renewable Energy
	एकूण	.. 1,13,787	Total
3	वापर (दशलक्ष युनिट्स)		Consumption (Million Units)
(1)	घरगुती	.. 27,001	Domestic
(2)	वाणिज्यिक	.. 13,182	Commercial
(3)	औद्योगिक	.. 40,231	Industrial
(4)	सार्वजनिक दिवाबत्ती	.. 1,757	Public lighting
(5)	रेल्वे	.. 1,795	Railway
(6)	कृषि	.. 28,236	Agriculture
(7)	सार्वजनिक पाणी पुरवठा	.. 2,530	Public water works
(8)	संकीर्ण	.. 2,011	Miscellaneous
	एकूण	.. 1,16,743	Total

आधार- महानिर्मिती, महावितरण, टाटा पॉवर, रिलायन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर, बेस्ट, महाराष्ट्र उर्जा विकास प्राधिकरण, पश्चिम विभागीय उर्जा समिती, मुंबई, केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source- MAHAGENCO, MAHADISCOM, TATA Power, Reliance Infrastructure, BEST, MEDA, WRPC, CEA, GoI, New Delhi

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2

विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या/NO. OF TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED
(३१ मार्च, २०१६ रोजी/As on 31st March 2016)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	...	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	Thane
3	पालघर	...	Palghar
4	रायगड	...	Raigad
5	रत्नागिरी	...	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	5,888
7	नाशिक	...	Nashik
8	धुळे	...	Dhule
9	नंदुरबार	...	Nandurbar
10	जळगाव	...	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	6,554
12	पुणे	...	Pune
13	सातारा	...	Satara
14	सांगली	...	Sangli
15	सोलापूर	...	Solapur
16	कोल्हापूर	...	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	6,733
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	19,175

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
17	औरंगाबाद ...	1,307	Aurangabad
18	जालना ...	956	Jalna
19	परभणी ...	827	Parbhani
20	हिंगोली ...	673	Hingoli
21	बीड ...	1,371	Beed
22	नांदेड ...	1,544	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	725	Osmanabad
24	लातूर ...	932	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	8,335	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	1,290	Buldhana
26	अकोला ...	864	Akola
27	वाशिम ...	687	Washim
28	अमरावती ...	1,552	Amravati
29	यवतमाळ ...	1,840	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	6,233	Amravati Division
30	वर्धा ...	1,006	Wardha
31	नागपूर ...	1,633	Nagpur
32	भंडारा ...	779	Bhandara
33	गोंदिया ...	887	Gondia
34	चंद्रपूर ...	1,479	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	1,378	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	7,162	Nagpur Division
	विदर्भ ...	13,395	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य ...	40,905	Maharashtra State

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, मुंबई

Source.—Maharashtra State Electricity Distribution Company Limited, Mumbai

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च, २०१२ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 2012

अनु. क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व काम नफ्यासाठी न करणा-या कंपन्या Companies limited by guarantee and associations not for profit		एकूण Total (7)	District (2)
		सार्वजनिक Public (3)	खाजगी Private (4)	सार्वजनिक Public (5)	खाजगी Private (6)		
1	मुंबई शहर	3,402	35,532	110	177	39,221	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	77	1,021	3	10	1,111	Mumbai Suburban
3	ठाणे	301	6,184	11	16	6,512	Thane
4	रायगड	45	677	1	0	723	Raigad
5	रत्नागिरी	10	62	0	0	72	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	0	40	0	0	40	Sindhudurg
	कोकण विभाग	3,835	43,516	125	204	47,680	Konkan Div.
7	नाशिक	62	1,175	1	11	1,249	Nashik
8	धुळे	8	165	0	1	174	Dhule
9	नंदुरबार	3	34	0	0	37	Nandurbar
10	जळगाव	25	281	0	3	309	Jalgaon
11	अहमदनगर	21	339	0	0	360	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	119	1,994	1	15	2,129	Nashik Div.
12	पुणे	321	8,604	7	40	8,972	Pune
13	सातारा	9	287	0	1	297	Satara
14	सांगली	22	221	0	3	246	Sangli
15	सोलापूर	31	254	1	0	286	Solapur
16	कोल्हापूर	28	554	3	1	586	Kolhapur
	पुणे विभाग	411	9,920	11	45	10,387	Pune Div.
	उर्वरित महाराष्ट्र	4,365	55,430	137	264	60,196	Rest of Maharashtra

तत्का क्रमांक/TABLE No. 9.1 —Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
17	औरंगाबाद	40	709	1	4	754	Aurangabad
18	जालना	3	107	0	0	110	Jalna
19	परभणी	5	41	0	0	46	Parbhani
20	हिंगोली	1	11	0	0	12	Hingoli
21	बीड	8	53	0	1	62	Beed
22	नांदेड	6	168	0	0	174	Nanded
23	उस्मानाबाद	7	40	0	0	47	Osmanabad
24	लातूर	11	181	0	0	192	Latur
	औरंगाबाद विभाग	81	1,310	1	5	1,397	Aurangabad Div.
25	बुलढाणा	1	51	0	0	52	Buldhana
26	अकोला	5	99	0	1	105	Akola
27	वाशिम	0	23	0	0	23	Washim
28	अमरावती	1	170	1	1	173	Amravati
29	यवतमाळ	3	76	0	0	79	Yavatmal
	अमरावती विभाग	10	419	1	2	432	Amravati Div.
30	वर्धा	5	43	0	0	48	Wardha
31	नागपूर	145	2,541	8	2	2,696	Nagpur
32	भंडारा	1	34	0	0	35	Bhandara
33	गोंदिया	1	30	0	0	31	Gondia
34	चंद्रपूर	6	115	0	0	121	Chandrapur
35	गडचिरोली	0	11	0	0	11	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	158	2,774	8	2	2,942	Nagpur Div.
	विदर्भ	168	3,193	9	4	3,374	Vidharbha
	इतर #	6,001	83,486	346	375	90,208	Other #
	महाराष्ट्र राज्य	10,615	1,43,419	492	648	1,55,175	Maharashtra State

जिल्ह्यांत वर्गीकृत केलेले नाहीत / district-wise not classified

आधार - कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Ministry of Corporate Affairs, GoI, New Delhi

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या

DISTRICTWISE NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES

(३१ मार्च, २०१६ रोजी/As on 31st March, 2016)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	मुंबई शहर ...	1	1,174	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर ...	1	1,489	Mumbai Suburban
3	ठाणे ...	60	997	Thane
4	पालघर ...	62	294	Palghar
5	रायगड ...	155	423	Raigad
6	रत्नागिरी ...	117	238	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग ...	73	155	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	469	4,770	Konkan Division
8	नाशिक ...	183	583	Nashik
9	धुळे ...	54	114	Dhule
10	नंदुरबार ...	43	75	Nandurbar
11	जळगाव ...	131	307	Jalgaon
12	अहमदनगर ...	191	396	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	602	1,475	Nashik Division
13	पुणे ...	249	1,487	Pune
14	सातारा ...	146	302	Satara
15	सांगली ...	128	282	Sangli
16	सोलापूर ...	150	345	Solapur
17	कोल्हापूर ...	176	447	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	849	2,863	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	1,920	9,108	Rest of Maharashtra

तत्का क्रमांक/TABLE No. 10.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
18	औरंगाबाद ...	86	331	Aurangabad
19	जालना ...	44	115	Jalna
20	परभणी ...	45	109	Parbhani
21	हिंगोली ...	29	68	Hingoli
22	बीड ...	77	149	Beed
23	नांदेड ...	87	203	Nanded
24	उस्मानाबाद ...	56	111	Osmanabad
25	लातूर ...	73	166	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	497	1,252	Aurangabad Division
26	बुलढाणा ...	88	180	Buldhana
27	अकोला ...	59	155	Akola
28	वाशिम ...	33	73	Washim
29	अमरावती ...	101	246	Amravati
30	यवतमाळ ...	82	172	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	363	826	Amravati Division
31	वर्धा ...	66	141	Wardha
32	नागपूर ...	125	695	Nagpur
33	भंडारा ...	51	113	Bhandara
34	गोंदिया ...	51	97	Gondia
35	चंद्रपूर ...	93	197	Chandrapur
36	गडचिरोली ...	34	64	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	420	1,307	Nagpur Division
	विदर्भ ...	783	2,133	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य ...	3,200	12,493	Maharashtra State

आधार - भारतीय रिझर्व्ह बँक

Source — Reserve Bank of India

11. सहकार/CO-OPERATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1

महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी संस्थांबाबतची माहिती

CO-OP. SOCIETIES IN MAHARASHTRA STATE 2015-16*

अनु- क्र. Sr. No.	सहकारी संस्थांचा प्रकार	सहकारी संस्थांची संख्या No. of co-op Societies	सभासदांची संख्या (हजारत) No. of Members ('000)	खेळते भांडवल (₹कोटी) Working Capital (₹ crore)	स्थूल कर्ज (₹कोटी) Gross loan (₹ crore)	येणे कर्ज (₹कोटी) Out- standing loan (₹ crore)	उलाढाल- तयार मालाच्या विक्रीचे मूल्य(₹कोटी) Turnover- Value of produced goods sold (₹ crore)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर-कृषि पतसंस्था	34	209	1,16,916	58,996	63,013	N.A.	Appex & central- Agricultural & non- Agricultural credit societies
2	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	21,102	15,065	17,249	13,293	12,783	744	Primary Agricultural credit societies
3	बिगर-कृषि पतसंस्था	20,805	22,207	1,70,917	65,390	71,277	--	Non-agricultural credit societies
4	पणन संस्था	1,183	1,306	1,001	6	23	2,033	Marketing societies
5	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	27,412	5,649	48,348	1,648	3,849	23,758	Agro-processing enterprises
6	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	1,26,371	5,418	6,114	247	588	3,471	Social services & other co-op. societies
एकूण		1,96,907	49,854	3,60,545	1,39,580	1,51,533	30,006	Total

N.A.- लागू नाही / Not Applicable

* अस्थायी / Provisional

आधार - सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source—Commissioner for Co-operation and Registrar of co-operative Societies,
GoM, Pune

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF ROAD AND SURFACE *

2014-15

(किमी/k.m.)

अ.क्र. Sr. No.	रस्त्याचा प्रकार	३१ मार्च रोजी/ As on 31st March	पृष्ठांकित/Surfaced			अपृष्ठांकित Unsur- faced	एकूण Total	एकूण Total	Type of road
			सिमेंट कोंक्रीट/ डांबरी Cement Concrete/ Black topped	खडीचे Water Bound Meca- dam	एकूण Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2014	5,858	0	5,858	0	5,858	National	
		2015	4,783	18	4,801	43	4,844	highways	
2	प्रमुख राज्य महामार्ग	2014	6,186	0	6,186	151	6,337	Major State	
		2015	6,031	0	6,031	132	6,163	highways	
3	राज्य महामार्ग	2014	33,052	369	33,421	542	33,963	State	
		2015	32,828	390	33,218	641	33,859	highways	
4	प्रमुख जिल्हा मार्ग	2014	44,642	3,527	48,169	2,063	50,232	Major district	
		2015	44,821	3,678	48,500	2,085	50,585	roads	
5	इतर जिल्हा मार्ग	2014	35,961	11,027	46,988	5,773	52,761	Other	
		2015	38,951	10,923	49,875	8,241	58,116	district roads	
6	ग्राम मार्ग	2014	48,718	44,112	92,830	21,727	1,14,557	Village	
		2015	54,953	47,915	1,02,868	43,011	1,45,879	roads	
एकूण		2014	1,74,417	59,035	2,33,452	30,256	2,63,708	Total	
		2015	1,82,289	62,925	2,45,214	54,153	2,99,446		

* सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन व जिल्हा परिषदेच्या देखभालीखालील रस्ते

* Roads maintained by PWD, GoM & Z.P.

आधार - सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Public Works Department, GoM, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD
TRANSPORT CORPORATION
2015-16

अनु- क्रमांक Sr. No.	विभाग	मार्गांची संख्या ३१ मार्च, २०१६ रोजी No. of routes as on 31st March 2016	मार्गांची एकूण लांबी (कि.मी.) ३१ मार्च, २०१६ रोजी Total routes distance (in k.m.) as on 31st March 2016	मार्गावर वाहतूक करणा-या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या Average No. of vehicles on road per day	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची सरासरी संख्या Average No. of vehicles held during the year	प्रवाशांची दैनिक सरासरी संख्या (लाखात) Average No. of passengers travelled daily (In lakhs)	Division
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	औरंगाबाद	2,568	2,60,379	2,979	3,204	10.82	Aurangabad
2	मुंबई	3,968	2,86,027	3,053	3,384	13.16	Mumbai
3	नागपूर	1,710	1,53,379	1,734	1,911	6.85	Nagpur
4	पुणे	4,670	3,25,386	4,209	4,546	16.92	Pune
5	नाशिक	3,970	2,42,253	3,323	3,582	13.46	Nashik
6	अमरावती	1,820	1,46,724	1,682	1,865	6.09	Amravati
एकूण		18,706	14,14,148	16,980	18,514	67.29	Total

आधार — महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई

Source— Maharashtra State Road Transport Corporation, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

वापरात असलेली मोटार वाहने

MOTOR VEHICLES IN OPERATION

(३१ मार्च, २०१६ रोजी / As on 31st March 2016)

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	वाहनांची संख्या Number of Motor Vehicles	Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	.. 2,03,55,825	Two wheelers Auto Vehicles
2	मोटारी, जीप, वाघीणी	.. 39,43,355	Motor cars, Jeeps, Station Wagons
3	टॅक्सी कॅब	.. 2,37,006	Taxi cab
4	स्वयंचलित रिक्शा	.. 7,03,030	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरेज	.. 37,443	Stage carriage
6	कंत्राटी वाहन	.. 45,317	Contract carriage
7	ट्रक्स व मालमोटार	.. 14,40,989	Trucks and Lorry including Delivery van
8	रुग्णवाहिका	.. 14,479	Ambulance
9	शाळेच्या बस	.. 22,322	School bus
10	खाजगी सेवा वाहन	.. 11,622	Private service vehicle
11	जोड वाहन (ट्रेलर)	.. 3,89,064	Trailer
12	ट्रॅक्टर	.. 6,15,007	Tractor
13	इतर	.. 54,407	Others
	एकूण	2,78,69,866	Total

आधार — परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Transport Commissioner, GoM, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च, २०१६/As on 31st March 2016)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग No.	वापरातील वाहनांची संख्या No. of vehicles in operation			Region
		बिगर-परिवहनाची Non-Transport	परिवहनाची Transport	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	मुंबई (मध्य) ...	7,98,447	75,690	8,74,137	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम) ...	13,64,013	2,08,009	15,72,022	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व) ...	3,61,291	12,202	3,73,493	Mumbai (East)
4	ठाणे ...	26,10,173	5,51,002	31,61,175	Thane
5	पनवेल ...	9,16,194	1,78,794	10,94,988	Panvel
6	नाशिक ...	27,73,062	1,88,284	29,61,346	Nashik
7	धुळे ...	11,86,628	1,12,864	12,99,492	Dhule
8	पुणे ...	54,06,983	3,64,074	57,71,057	Pune
9	कोल्हापूर ...	25,36,571	1,70,089	27,06,660	Kolhapur
10	औरंगाबाद ...	14,60,772	1,61,186	16,21,958	Aurangabad
11	लातूर ...	6,08,232	72,236	6,80,468	Latur
12	नांदेड ...	7,36,701	1,02,034	8,38,735	Nanded
13	अमरावती ...	17,00,554	1,45,745	18,46,299	Amravati
14	नागपूर (शहर) ...	16,06,641	90,309	16,96,950	Nagpur (City)
15	नागपूर (ग्रामीण) ...	12,91,396	79,690	13,71,086	Nagpur (Rural)
एकूण		... 2,53,57,658	25,12,208	2,78,69,866	Total

आधार— परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Transport Commissioner, GoM, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

वाहनचालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने

PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च, २०१६/As on 31st March 2016)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	विभाग (2)	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region (2)	
		व्यावसायिक Professional (3)	बिगर-व्यावसायिक Non- Professional (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई (मध्य)	...	13,26,709	17,30,779	30,57,488	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	...	12,06,443	21,20,473	33,26,916	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	...	6,78,979	9,11,193	15,90,172	Mumbai (East)
	बृहन्मुंबई (उप-बेरीज १ ते ३)	...	32,12,131	47,62,445	79,74,576	Mumbai (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	...	7,49,603	14,95,413	22,45,016	Thane
5	पनवेल	...	4,83,909	7,51,108	12,35,017	Panvel
6	नाशिक	...	4,19,176	15,62,612	19,81,788	Nashik
7	धुळे	...	1,62,422	4,66,511	6,28,933	Dhule
8	पुणे	...	41,12,276	38,30,918	79,43,194	Pune
9	कोल्हापूर	...	4,33,257	18,35,573	22,68,830	Kolhapur
10	औरंगाबाद	...	6,36,914	6,83,333	13,20,247	Aurangabad
11	लातूर	...	1,51,578	3,11,871	4,63,449	Latur
12	नांदेड	...	2,13,326	2,58,596	4,71,922	Nanded
13	अमरावती	...	4,80,016	13,05,478	17,85,494	Amravati
14	नागपूर (शहर)	...	3,09,197	11,50,381	14,59,578	Nagpur (City)
15	नागपूर (ग्रामीण)	...	2,53,085	8,93,417	11,46,502	Nagpur (Rural)
	एकूण	...	1,16,16,890	1,93,07,656	3,09,24,546	Total

आधार - परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Transport Commissioner, GoM, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

महाराष्ट्र राज्यातील लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH IN MAHARASHTRA STATE

(कि.मी./k.m.)

वर्ष Year (1)	ब्रॉड गेज Broad gauge (2)	मीटर गेज Metre gauge (3)	नेरो गेज Narrow gauge (4)	एकूण Total (5)
1998-99	4,141	500	806	5,447
1999-2000	4,141	501	754	5,396
2000-01	4,205	500	754	5,459
2001-02	4,254	451	754	5,459
2002-03	4,271	445	734	5,450
2003-04	4,299	445	753	5,497
2004-05	4,345	429	753	5,527
2005-06	4,366	429	733	5,528
2006-07	4,474	312	733	5,519
2007-08	4,707	232	596	5,535
2008-09	4,899	106	596	5,601
2009-10	4,899	106	596	5,601
2010-11	5,037	106	459	5,602
2011-12	5,037	106	459	5,602
2012-13	5,160	106	459	5,725
2013-14	5,160	106	459	5,725
2014-15	5,160	106	459	5,725
2015-16	5,160	106	459	5,725

आधार - रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड), नवी दिल्ली

Source— Ministry of Railway (Railway Board), New Delhi

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year (1)	डाक कार्यालये Post Offices (2)	तार कार्यालये Telegraph Offices (3)
1990-91	11,910	2,531
1995-96	12,282	2,218
2000-01	12,223	1,757
2001-02	11,789	1,710
2004-05	12,703	1,991
2005-06	12,625	2,229
2006-07	12,599	2,048
2007-08	12,595	2,048
2008-09	12,595	1,920
2009-10	12,595	NIL
2010-11	12,602	NIL
2011-12	12,600	NIL
2012-13	12,595	NIL
2013-14	12,598	NIL
2014-15	12,611	NIL
2015-16	12,601	NIL

NIL- सेवा बंद झाल्याने निरंक/Nil due to stoppage of service

आधार - पोस्टमास्टर जनरल, भारत सरकार, मुंबई

Source — Postmaster General, GoI, Mumbai

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT 2015-16

अनु- क्रमांक	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या	जहाजांचे वजन (हजार टनात)		Class of vessels
			Vessels Tonnage (000' Tonne)		
Serial No.		No. of Ships	एकूण Gross	निव्वळ Net	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकांव्यतिरिक्त)				Steamship (other than oil tankers)
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी-				(A) Foreign
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,082	30,482	15,364	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	433	990	499	(2) 3,500 G.R.T. and less
	(ब) किना-यावर वाहतूक करणारी -				(B) Coastal —
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	40	839	382	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	716	1,203	413	(2) 3,500 G.R.T. and less
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1778	802	739	(3) Rig suppliers
	(४) जहाजे	54	1,772	913	(4) Ferry ships
2	तेलवाहक जहाजे	1,066	27,830	14,300	Oil Tankers
3	कोळसा नेणारी	0	0	0	Colliers
	एकूण ...	5,169	63,918	32,610	Total

टीप - ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन

Note- 3,500 G.R.T.= 3,556 gross registered metric tone

Note : Colliers are included in Cargo ships

आधार - मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source- Mumbai Port Trust

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.2

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND PORTS IN MUMBAI PORT

(हजार टनात/In thousand tonne)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	वर्ष Year		Item
		2014-15 (3)	2015-16 (4)	
(1)	(2)			(2)
1	आयात माल . .	40,616	41,294	Imports
2	निर्यात माल . .	21,044	19,816	Exports
	एकूण	61,660	61,110	Total

आधार — मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source — Mumbai Port Trust

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल

CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS OF
MAHARASHTRA STATE

2015-16

(मेट्रनात/in metric tonne)

अनुक्रमांक Sr.No.	बंदराचे नाव (1)	आयात Imports (2)	निर्यात Exports (3)	एकूण Total (4)	एकूण Total (5)	नाम Name of the Port (6)
1	डहाणू	...	4,66,788.00	0.00	4,66,788.00	Dahanu
2	ठाणे	Thane
3	ट्रॉम्बे	...	0.00	10,988.00	10,988.00	Trombay
4	बेलापूर (उळवा)	...	16,07,460.00	11,494.00	16,18,954.00	Belapur (Ulwa)
5	मोरा	Mora
6	धरमतर	...	98,23,424.14	63,511.59	98,86,935.74	Dharamtar
7	रेवदंडा	...	13,11,030.12	33,431.43	13,44,461.55	Revadanda
8	राजपुरी	Rajpuri
9	दिघी	...	5,94,656.20	1,90,301.41	7,84,957.61	Dighi
10	हर्णे	Harnai
11	केळशी	...	5,54,697.00	3,51,078.00	9,05,775.00	Kelashi
12	दाभोळ	...	32,15,292.12	0.00	32,15,292.12	Dabhol
13	जयगड	...	61,28,103.00	21,12,765.00	82,40,868.00	Jaigad
14	रत्नागिरी	...	7,11,343.15	0.00	7,11,343.15	Ratnagiri
15	जैतापूर	Jaitapur
16	विजयदुर्ग	...	0.00	50,922.00	50,922.00	Vijaydurg
17	देवगड	Devgad
18	रेडी	...	0.00	13,40,700.00	13,40,700.00	Redi
एकूण		2,44,12,793.74	41,65,191.43	2,85,77,985.18	2,85,77,985.18	Total

आधार— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Ports Officer, GoM, Mumbai

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.4

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSANGERS TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE
2015-16

अनु. क्रमांक Serial No. (1)	बंदराचे नाव (2)	बिगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels (3)	यांत्रिक जहाजाने By mech- anised vessels (4)	एकूण Total (5)	Name of the Port (2)
1	मनोरी-मार्वे ...	0	39,94,723	39,94,723	Manori-Marve
2	वरसोवा ...	0	58,36,888	58,36,888	Varsova
3	न्यू फेरी ...	0	7,42,780	7,42,780	New Ferry
4	नवापूर ...	23,847	0	23,847	Navapur
5	सातपाटी ...	58,015	0	58,015	Satpati
6	अर्नाळा ...	0	18,801	18,801	Arnala
7	वसई ...	1,00,540	5,352	1,05,892	Vasai
8	कल्याण ...	0	12,308	12,308	Kalyan
9	मोरा ...	0	6,94,573	6,94,573	Mora
10	करंजा ...	0	3,32,237	3,32,237	Karanja
11	रेवस ...	0	4,65,570	4,65,570	Rewas
12	मांडवा ...	0	13,98,177	13,98,177	Mandwa
13	एलिफंटा ...	0	21,24,916	21,24,916	Elephanta
14	अलिबाग ...	0	11,790	11,790	Alibag
15	रेवदांडा ...	8,071	327	8,398	Revdanda
16	मुरुड ...	0	49,192	49,192	Murud
17	राजपुरी ...	3,16,472	2,44,238	5,60,710	Rajpuri
18	दिघी ...	0	2,99,272	2,99,272	Dighi
19	रत्नागिरी ...	13,380	1,328	14,708	Ratnagiri
20	जयगड ...	33,690	1,61,528	1,95,218	Jaigad
21	दाभोळ ...	1,17,209	3,15,503	4,32,712	Dabhol
22	केळशी ...	2,600	0	2,600	Kelashi
23	बाणकोट ...	0	2,42,061	2,42,061	Bankot
24	वरोडा ...	0	0	0	Varoda
25	जैतापूर ...	14,720	0	14,720	Jaitapur
26	विजयदुर्ग ...	7,568	0	7,568	Vijaydurg
27	मालवण ...	3,93,654	0	3,93,654	Malvan
28	इतर ...	3,16,472	8,265	3,24,737	Other
	एकूण	10,89,766	1,69,59,829	18049,595	Total

आधार- मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Ports Officer, GoM, Mumbai

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

2015-16

(क्विंटल/Quintal)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	कोळसा आणि कोक	40,32,09,111	6,84,41,004	Coal and coke
2	कच्चे मॅंगेनिज	3,72,386	23,42,517	Manganese ore
3	कच्चे लोखंड	39,23,263	4,37,740	Iron ore
4	इतर कच्चे धातू	9,62,090	7,390	Other ore
5	चुनखडी,डोलोमाईट आणि जिप्सम	44,64,486	...	Limestone,Dolomite & Gypsum
6	लादी व दगड	19,520	41,681	Marble & Stones
7	लोखंड व पोलाद	4,07,89,033	39,67,196	Iron and steel
8	इतर खनिजे	54,840	...	Other Minerals
9	मीठ	22,85,700	...	Salt
10	तांदूळ	2,20,33,160	4,39,000	Rice(not in the husk)
11	गहू	3,81,99,485	22,880	Wheat
12	ज्वारी व बाजरी	...	630	Jowar and Bajri
13	कडधान्ये व इतर धान्ये	...	14,50,560	Pulses and other grains
14	इतर प्रकारची धान्ये	33,61,283	24,240	Other sorts of Grain
15	हरभरा व तज्जन्य उत्पादन	...	27,950	Gram and gram products
16	मका व एकदल धान्ये	3,34,900	1,31,800	Maize and Millets
17	गळिताचे धान्ये (कापसाची सोडून)	Oil seeds(other than cotton)
18	इतर रसायने	Other Chemicals
19	इतर खाद्य तेल	Other edible oils
20	साखर	16,53,270	1,66,60,530	Sugar
21	गूळ	Gur
22	मोलॅसेस	...	2,38,950	Molasses
23	सिमेंट	10,97,41,920	3,01,59,410	Cement

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
24	केरोसिन	16,47,877	4,54,010	Kerosene
25	पेंड	1,06,470	22,51,270	Oil cakes
26	मसाले	...	7,460	Spices
27	एरंडेल तेल	Castor Oil
28	रंग आणि वॅनिश	Paints & Varnishes
29	कातडी	Hides & Skins
30	इतर वैरण व तूस	...	14,38,930	Other fodder and Husk
31	खनिज तेल (केरोसिन सोडून)	2,69,56,871	2,89,85,870	Mineral oil(Excl.Kerosene)
32	विटा व कौले	Bricks and tiles
33	कागद	25,590	...	Paper
34	मोहरीचे तेल	Mustard Oil
35	विजेचा सामान	15,87,374	75,640	Electrical Goods
36	यंत्र व यंत्रसामग्री	...	1,260	Machinery & Machine tools
37	धातू व धातूच्या वस्तू	Metal & Metal products
38	खते व रासायनिक खते	3,98,27,530	1,62,00,470	Fertilizer & Chemical Manure
39	वाहतूक साधनसामग्री	1,78,206	3,07,190	Transport Equipment
40	बांबू	3,97,180	...	Bamboo
41	इतर वन उत्पादन	88,800	...	Other Forest Products
42	कापूस	...	1,20,91,230	Raw cotton
43	कापड उत्पादन	...	25,770	Cotton Manufactured
44	कॉस्टिक पोटॅश व सोडा	23,550	...	Caustic Potash & Soda
45	फळे व भाजीपाला	...	31,56,800	Fruits and vegetable
46	साळीचा तांदूळ	Rice in the husk
47	लोकर व रेशमाच्या कापडाचे तागे	Woolen and silk piecegoods
48	रबर व रबरी वस्तू	Rubber and Rubber Products
49	इतर वस्तू	10,89,14,942	22,90,63,460	Other Commodities

आधार — वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी महासंचालनालय, भारत सरकार, कोलकाता

Source — Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, GoI, Kolkata

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
 INSTITUTION AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
 2015-16

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of Education (2)
I	पूर्व-प्राथमिक	N.A.	N.A.	Pre-primary
II	प्राथमिक	85,614	1,60,44,013	Primary
III	माध्यमिक	22,930	36,80,842	Secondary
III	कनिष्ठ महाविद्यालये	N.A.	N.A.	Junior Colleges
IV	शिक्षकांचे प्रशिक्षण -			Teacher's training —
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रशिक्षण	N.A	N.A	Junior College of education
	(2) आंग्ल भारतीय	N.A	N.A	Anglo Indian
	(3) चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र	N.A	N.A	Drawing teacher's Certificate
	(4) हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	N.A	N.A	Handi-crafts teacher's Certificate
	एकूण (IV)	N.A	N.A	Total (IV)
V	उच्च शिक्षण -			Higher Education —
(1)	कला, विज्ञान, वाणिज्य व विधी	2,111	15,55,958	Art, Science, Commerce and Law
(2)	बी.एड. /एम.एड.	569	25,611	B.Ed./M.Ed.
(3)	व्यवसाय शिक्षण	Vocational education
(4)	अभियांत्रिकी (पदविका, पदवी,पदव्युत्तर)	1,094	5,93,218	Engineering (Diploma, Degree,PG)
(5)	स्थापत्यशास्त्र (पदवी,पदव्युत्तर)	74	9,645	Architecture (Degree,PG)
(6)	व्यवस्थापनशास्त्र (एमबीए/एमएमएस)	402	37,372	Management Science (MBA/ MMS)

तत्का क्रमांक/TABLE No. 15.1 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(7)	हॉटेल व्यवस्थापन व खाद्यपेय तंत्रज्ञान (पदविका,पदव्युत्तर)	15	599	Hotel Management & Catering Technology (Diploma, Degree, PHD.)
(8)	औषधी द्रव्ये निर्माण शास्त्र (पदविका, पदवी, पदव्युत्तर)	486	26,614	Pharmaceutical Science (Diploma, Degree, PG, Pharma D)
(9)	मास्टर इन कम्प्यूटर ॲप्लिकेशन	129	5,138	Master in Computer Application
(10)	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	824	1,08,892	Industrial Training Institute
(11)	विषमचिकित्सा (पदविका, पदवी)	46	6,145	Allopathic (Diploma, Degree)
(12)	आयुर्वेदिक	65	3,710	Ayurvedic
(13)	दंतचिकित्सा	36	3,260	Dental
(14)	होमियोपॅथिक	45	3,185	Homeopathic
(15)	युनानी	5	270	Unani
(16)	डी.एम.एल.टी.	10	176	D.M.L.T.
(17)	फिजिओथेरेपी (पदविका, पदवी)	35	1,095	Physiotherapy (Diploma, Degree)
(18)	ॲक्युपेशनल थेरेपी (पदविका, पदवी)	6	150	Occupational Therapy
(19)	बी.एस.सी.परिचारिका	71	2,343	B.sc. Nursing
(20)	पशू विज्ञान	1	30	Animal Husbandary
(21)	पशू	5	281	Veterinary
(22)	दुग्ध तंत्रज्ञान	2	68	Dairy Technology
(23)	मत्स्य विज्ञान	3	108	Fishery science
(24)	कृषी	92	9,317	Agriculture
(25)	फलोत्पादन	15	748	Horticulture
(26)	वने	2	63	Forestry
(27)	कृषी अभियांत्रिकी	19	1,061	Agriculture Engineering
(28)	अन्न तंत्रज्ञान	27	1,599	Food Technology
(29)	गृह विज्ञान	1	37	Home science
(30)	जैव-तंत्रज्ञान	18	1,051	Bio-Technology
(31)	कृषी व्यवसाय व्यवस्थापन	14	604	Agriculture Bussiness Management
(32)	काढणी पश्चात तंत्रज्ञान	1	30	Post Harvest Management
एकूण (V)		6,223	23,98,378	Total (V)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd .

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
VI व्यावसायिक व विशेष शिक्षण अ पदवीपूर्व स्तर			Professional and Special Education a) Pre-Graduate Level	
(1)	समचिकित्सा (होमिओपॅथी)	N.A	N.A	Homeopathy
(2)	परिचर्या व प्रसविका	N.A	N.A	Nursing, Midwife
(3)	वाणिज्य	N.A	5,83,563	Commerce
(4)	ललितकला	N.A	N.A	Fine arts
(5)	गृहशास्त्र पदविका	N.A	N.A	Home Science Degree
(6)	ग्रंथपालशास्त्र	N.A	N.A	Library Science
(7)	योगा	N.A	N.A	Yoga
एकूण (अ)		N.A	N.A	Total (a)
ब शालेय स्तर			b) School Level	
(1)	गृहशास्त्र (शालेय पातळी)	N.A	N.A	Home Science (School level)
(2)	शेतकीशाळा	N.A	N.A	Agricultural Schools
(3)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण	N.A	N.A	Poultry training
(4)	प्राच्यविद्या अभ्यास	N.A	N.A	Oriental
(5)	कीर्तन	N.A	N.A	Kirtan
एकूण (ब)		N.A	N.A	Total (b)

N.A.--उपलब्ध नाही / Not Available

- आधार** -१) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,पुणे
 २) उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन,पुणे
 ३) तंत्र शिक्षण संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय,मुंबई
 ४) महाराष्ट्र कृषि व संशोधन परिषद,पुणे
 ५) महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर
 ६) वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन संचालनालय,मुंबई आणि महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ,नाशिक

- Source**- 1) Directorate of Primary Education,Pune
 2) Directorate of Higher Education,Pune
 3) Directorate of Technical Education and Directorate of Vocational Education & Training,Mumbai
 4) Maharashtra Agriculture Education & Resesearch Council,Pune
 5) Maharashtra Animal & Fishery Sciences University, Nagpur
 6) Directorate of Medical Education & Research, Mumbai and Maharashtra University of Health Sciences, Nashik

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण

DISTRICTWISE PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION

2015-16

(शिक्षक व विद्यार्थी संख्या हजारात/No of Pupils & Teachers in thousand)

अ. क्र. Serial	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			माध्यमिक शिक्षण (उच्च माध्यमिक सह) Secondary Education (Including Higher Secondary)			District	
	संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers	संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers		
No.	जिल्हा (2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई शहर	2,328	8,37,463	22,082	161	26,550	1,224	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	194	6,45,718	16,953	1,475	3,16,927	13,013	Mumbai Suburban
3	ठाणे	3,395	11,75,100	28,288	1,312	2,45,915	10,028	Thane
4	पालघर	2,764	5,61,576	13,812	532	1,02,848	3,817	Palghar
5	रायगड	3,584	3,73,062	14,203	589	86,820	4,143	Raigad
6	रत्नागिरी	2,919	1,89,811	10,495	413	57,293	2,423	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1,544	86,855	5,439	229	26,956	1,371	Sindhudurg
कोकण विभाग		16,728	38,69,585	1,11,272	4,711	8,63,309	36,019	Konkan Div.
8	नाशिक	4,439	9,49,304	26,224	1,086	1,99,941	7,366	Nashik
9	धुळे	1,573	3,31,141	8,697	473	68,156	3,629	Dhule
10	नंदुरबार	1,783	2,65,561	8,083	394	48,901	2,195	Nandurbar
11	जळगाव	2,525	6,40,881	17,505	797	1,42,542	5,525	Jalgaon
12	अहमदनगर	4,265	6,55,107	21,683	1,008	1,56,952	6,259	Ahmednagar
नाशिक विभाग		14,585	28,41,994	82,192	3,758	6,16,492	24,974	Nashik Div.
13	पुणे	5,718	13,50,770	40,781	1,594	2,97,625	13,992	Pune
14	सातारा	3,191	3,58,224	14,623	725	95,105	4,607	Satara
15	सांगली	2,222	3,59,536	12,728	654	93,711	3,720	Sangli
16	सोलापूर	3,763	6,30,813	21,181	959	1,47,814	6,722	Solapur
17	कोल्हापूर	2,721	4,81,862	17,016	911	1,24,996	5,833	Kolhapur
पुणे विभाग		17,615	31,81,205	1,06,329	4,843	7,59,251	34,874	Pune Division
उर्वरित		48,928	98,92,784	2,99,793	13,312	22,39,052	95,867	Rest of
महाराष्ट्र								Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2 Contd .

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
18	औरंगाबाद	3,180	6,69,687	20,677	827	1,38,680	5,935	Aurangabad
19	जालना	1,917	3,20,497	9,762	375	64,651	2,381	Jalna
20	परभणी	1,534	3,11,721	9,798	425	63,278	2,388	Parbhani
21	हिंगोली	1,045	1,87,660	6,089	211	37,559	1,534	Hingoli
22	बीड	3,077	4,39,669	16,107	658	94,487	4,454	Beed
23	नांदेड	3,038	5,18,978	16,830	681	1,05,270	4,681	Nanded
24	उस्मानाबाद	1,342	2,22,307	8,251	430	52,661	2,391	Osmanabad
25	लातूर	1,958	4,08,064	13,965	660	93,899	3,998	Latur
औरंगाबाद विभाग		17,091	30,78,583	1,01,479	4,267	6,50,485	27,762	Aurangabad Div
26	बुलढाणा	1,856	3,82,100	12,550	512	91,498	2,957	Buldhana
27	अकोला	1,332	2,44,765	8,787	451	65,023	2,942	Akola
28	वाशिम	1,046	1,78,688	5,964	300	46,382	1,805	Washim
29	अमरावती	2,191	3,70,550	13,493	685	96,517	4,269	Amravati
30	यवतमाळ	2,692	3,88,194	13,617	637	91,721	3,637	Yavatmal
अमरावती विभाग		9,117	15,64,297	54,411	2,585	3,91,141	15,610	Amravati Div.
31	वर्धा	1,209	1,54,329	6,371	292	42,816	1,932	Wardha
32	नागपूर	3,080	6,20,005	22,526	1,010	1,56,226	7,744	Nagpur
33	भंडारा	1,026	1,48,366	5,888	303	42,891	1,823	Bhandara
34	गोंदिया	1,336	1,68,918	6,930	320	48,141	2,143	Gondia
35	चंद्रपूर	2,041	2,73,822	11,183	502	74,396	3,510	Chandrapur
36	गडचिरोली	1,786	1,42,909	6,762	339	35,694	1,902	Gadchiroli
नागपूर विभाग		10,478	15,08,349	59,660	2,766	4,00,164	19,054	Nagpur Div.
विदर्भ		19,595	3,072,646	114,071	5,351	791,305	34,664	Vidharbha
महाराष्ट्र राज्य		85,614	1,60,44,013	5,15,343	22,930	36,80,842	1,58,293	Maharashtra State

टीप - प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केलेला नाही.

Note—Primary education does not include pre-primary education

आधार - प्राथमिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source—Director of Primary Education, GoM, Pune

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा
 NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL
 TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED
 2015-16

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या/ Total number of institutions			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या/ Number of sanctioned seats			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	67	32	99	16,740	3,056	19,796	Mumbai
नाशिक	68	101	169	14,807	11,257	26,064	Nashik
पुणे	61	110	171	17,221	12,184	29,405	Pune
औरंगाबाद	82	31	113	15,690	2,846	18,536	Aurangabad
अमरावती	63	17	80	14,906	1,689	16,595	Amravati
नागपूर	76	116	192	14,511	9,860	24,371	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	417	407	824	93,875	40,892	1,34,767	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.4

शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल

RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTES (जुलै २०१६)

2015-16

विभाग	शासकीय / अशासकीय										एकूण Total	Division
	Government / Non-Government					Advanced Module						
	शिल्य कारागीर प्रशिक्षण	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	सेटर ऑफ एक्सलन्स योजना	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
मुंबई	40,709	33,515	372	197	410	248	41,491	33,960	Mumbai			
नाशिक	53,106	46,943	142	80	47	37	53,295	47,060	Nashik			
पुणे	51,311	39,741	130	78	82	59	51,523	39,878	Pune			
औरंगाबाद	32,648	28,583	12	8	2	1	32,662	28,592	Aurangabad			
अमरावती	31,985	28,540	25	24	0	0	32,010	28,564	Amravati			
नागपूर	47,145	37,118	264	165	299	252	47,708	37,535	Nagpur			
महाराष्ट्र राज्य	2,56,904	2,14,440	945	552	840	597	2,58,689	2,15,589	Maharashtra State			

Note : 1) BBBT- Broad Based Basic Training

2) शिल्य कारागीर प्रशिक्षण योजनेतर्गत Conventional Pattern, Semester Pattern व ATS च्या माहितीचा समावेश आहे.

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.5

शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी २०१५-१६

CLASSIFICATION OF APPRENTICE 2015-16

वर्गवारी	ऑगस्ट २०१५ August 2015	फेब्रुवारी २०१६ February 2016	Classification
(1)	(2)	(3)	(4)
(१) उपलब्ध जागा	.. 99,508	98,270	(1) Sanctioned Seats
(२) नेमलेले शिकाऊ उमेदवार (एकूण अ ते फ)	.. 54,050	54,673	(2) No. of Apprentice appointed (Total a to f)
(अ) अनुसूचित जाती	.. 5,509	5,654	(a) Scheduled Castes
(ब) अनुसूचित जमाती	.. 1,939	2,011	(b) Scheduled Tribes
(क) अपंग	.. 24	21	(c) Physically handicapped
(ड) महिला	.. 2,802	2,713	(d) Women
(इ) इतर	.. 42,575	43,101	(e) Others
(फ) अल्पसंख्यांक दुर्बलतर वर्ग	.. 1,201	1,173	(f) Minorities Weaker Section

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या

SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS
2015-16

विभाग	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळांची संख्या			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता			Division
	Number of secondary technical schools			Installed intake capacity of students			
	शासकीय Government	अशासकीय Non-Govt.	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non-Govt.	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	28	38	66	5,520	4,200	9,720	Mumbai
नाशिक	43	43	86	9,060	5,160	14,220	Nashik
पुणे	12	107	119	1,680	9,180	10,860	Pune
औरंगाबाद	41	16	57	5,340	1,440	6,780	Aurangabad
अमरावती	28	18	46	4,260	1,200	5,460	Amravati
नागपूर	35	4	39	4,740	240	4,980	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	187	226	413	30,600	21,420	52,020	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता
TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF
SYLLABUS AND THEIR IN TAKE CAPACITY

2015-16

अनु क्रमांक Sr.no.	अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार	बाब	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	Item	Type of Educational Institutions
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	417 93,875	407 40,892	824 1,34,767	Institutes Intake capacity	Industrial Training Institutes
2.	२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था (द्विलक्षी)	संस्था प्रवेश क्षमता	50 6,950	273 34,050	323 41,000	Institutes Intake capacity	2 Stage vocational institutes
3.	२ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	53 4,025	909 70,475	962 74,500	Institutes Intake capacity	Centrally Sponsored 2 stage vocational Institutes Education
4.	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा/विद्यालये	संस्था प्रवेश क्षमता	187 30,600	226 21,420	413 52,020	Institutes Intake capacity	Technical secondary school/ colleges
5.	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	27 1,900	1,475 78,765	1,502 80,665	Institutes Intake	Institutes for Certificate courses
	एकूण	संस्था प्रवेश क्षमता	734 1,37,350	3,290 2,45,602	4,024 3,82,952	Institutes Intake capacity	Total

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source-Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8

प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता
 NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING
 CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY

2015-16

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या संस्था Institutes of teaching certificate course			विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Intake capacity of students			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	11	224	235	950	16,005	16,955	Mumbai
नाशिक	7	201	208	425	10,620	11,045	Nashik
पुणे	12	278	290	825	15,750	16,575	Pune
औरंगाबाद	11	400	411	800	18,175	18,975	Aurangabad
अमरावती	8	186	194	475	9,025	9,500	Amravati
नागपूर	10	154	164	825	6,790	7,615	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	59	1,443	1,502	4,300	76,365	80,665	Maharashtra State

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Vocational Education and Training, GoM, Mumbai

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या

DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING VARIOUS FAMILY PLANNING METHODS
2015-16

(संख्या/Numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation	लूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users	मुख्याद्वारे गोळ्या वापरणारे Oral pills users	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई शहर	25,787	54,500	63,244	21,920	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर					Mumbai Suburban
3	ठाणे	9,898	8,344	6,665	6,116	Thane
4	पालघर	10,399	6,062	4,400	5,398	Palghar
5	रायगड	6,887	7,361	1,598	3,378	Raigad
6	रत्नागिरी	5,740	6,935	6,582	6,765	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2,739	4,374	4,243	3,514	Sindhudurg
	कोकण विभाग	61,450	87,576	86,732	47,091	Konkan Division
8	नाशिक	26,564	13,991	5,509	9,194	Nashik
9	धुळे	8,350	6,171	3,116	5,432	Dhule
10	नंदुरबार	6,434	3,303	2,044	3,254	Nandurbar
11	जळगाव	22,395	14,403	4,756	8,248	Jalgaon
12	अहमदनगर	22,034	25,781	7,446	14,345	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	85,777	63,649	22,871	40,473	Nashik Division
13	पुणे	42,362	34,388	18,440	15,247	Pune
14	सातारा	19,390	13,327	9,184	12,029	Satara
15	सांगली	14,284	17,699	6,627	8,788	Sangli
16	सोलापूर	22,394	19,036	3,739	9,982	Solapur
17	कोल्हापूर	20,424	27,216	6,622	22,610	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,18,854	1,11,666	44,612	68,656	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	2,66,081	2,62,891	1,54,215	1,56,220	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1 Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
18	औरंगाबाद	14,973	13,812	11,223	4,845	Aurangabad
19	जालना	8,677	8,282	1,865	1,551	Jalna
20	परभणी	7,306	5,997	3,126	2,877	Parbhani
21	हिंगोली	6,379	2,622	3,761	1,891	Hingoli
22	बीड	14,120	15,305	4,109	8,166	Beed
23	नांदेड	18,539	8,590	5,101	6,840	Nanded
24	उस्मानाबाद	7,552	5,991	2,171	2,871	Osmanabad
25	लातूर	13,693	8,461	4,992	5,428	Latur
	औरंगाबाद विभाग	91,239	69,060	36,348	34,469	Aurangabad Division
26	बुलढाणा	10,447	6,720	5,070	4,228	Buldhana
27	अकोला	8,000	6,782	1,551	3,525	Akola
28	वाशिम	4,835	3,987	2,372	3,187	Washim
29	अमरावती	10,764	7,977	2,621	2,563	Amravati
30	यवतमाळ	14,823	8,343	847	2,589	Yavatmal
	अमरावती विभाग	48,869	33,809	12,461	16,092	Amravati Division
31	वर्धा	7,033	6,713	8,317	3,632	Wardha
32	नागपूर	14,103	10,699	5,408	2,210	Nagpur
33	भंडारा	7,299	3,043	2,163	2,176	Bhandara
34	गोंदिया	8,755	3,083	2,095	1,721	Gondia
35	चंद्रपूर	11,753	7,311	3,101	2,803	Chandrapur
36	गडचिरोली	6,505	1,420	2,363	1,611	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	55,448	32,269	23,447	14,153	Nagpur Division
	विदर्भ	1,04,317	66,078	35,908	30,245	Vidharbha
	महाराष्ट्र राज्य	4,61,637	3,98,029	2,26,471	2,20,934	Maharashtra State

आधार - राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source —State Family Welfare Office, GoM, Pune

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2

नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व अर्भकमृत्यू दर

BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM

वर्ष Year	जन्म दर / Birth rate			मृत्यू दर/ Death rate			अर्भक मृत्यू दर/ Infant Mortality Rate		
	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1971	32.2 (36.9)	33.7 (38.9)	29.0 (30.1)	12.3 (14.9)	13.5 (16.4)	9.7 (9.7)	105 (129)	111 (138)	88 (82)
1981	28.5 (33.9)	30.4 (35.6)	24.5 (27.0)	9.6 (12.5)	10.6 (13.7)	7.4 (7.8)	79 (110)	90 (119)	49 (62)
1991*	26.2 (29.5)	28.0 (30.9)	22.9 (24.3)	8.2 (9.8)	9.3 (10.6)	6.2 (7.1)	60 (80)	69 (87)	38 (53)
2001	20.7 (25.4)	21.1 (27.1)	20.2 (20.3)	7.5 (8.4)	8.5 (9.1)	5.9 (6.3)	45 (66)	55 (72)	28 (42)
2011	16.7 (21.8)	17.3 (23.3)	15.8 (17.6)	6.3 (7.1)	7.3 (7.6)	5.1 (5.7)	25 (44)	30 (48)	17 (29)
2012	16.6 (21.6)	17.4 (23.1)	15.5 (17.4)	6.3 (7.0)	7.3 (7.6)	5.0 (5.6)	25 (42)	30 (46)	17 (28)
2013	16.5 (21.4)	17.2 (22.9)	15.4 (17.3)	6.2 (7.0)	7.1 (7.5)	5.0 (5.6)	24 (40)	29 (44)	16 (27)
2014	16.5 (21.0)	16.8 (22.7)	16.0 (17.4)	6.0 (6.7)	6.8 (7.3)	4.8 (5.5)	22 (39)	27 (43)	14 (26)
2015	16.3 (20.8)	16.6 (22.4)	15.9 (17.3)	5.8 (6.5)	6.6 (7.1)	4.7 (5.4)	21 (37)	26 (41)	14 (25)

टीप - (१) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार लोकसंख्येमागे आहेत

(२) अर्भकमृत्यू दर एक हजार जीवित जन्मांमागे आहेत

(३) * कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत

Note- (1) Birth and Death rates are per thousand population

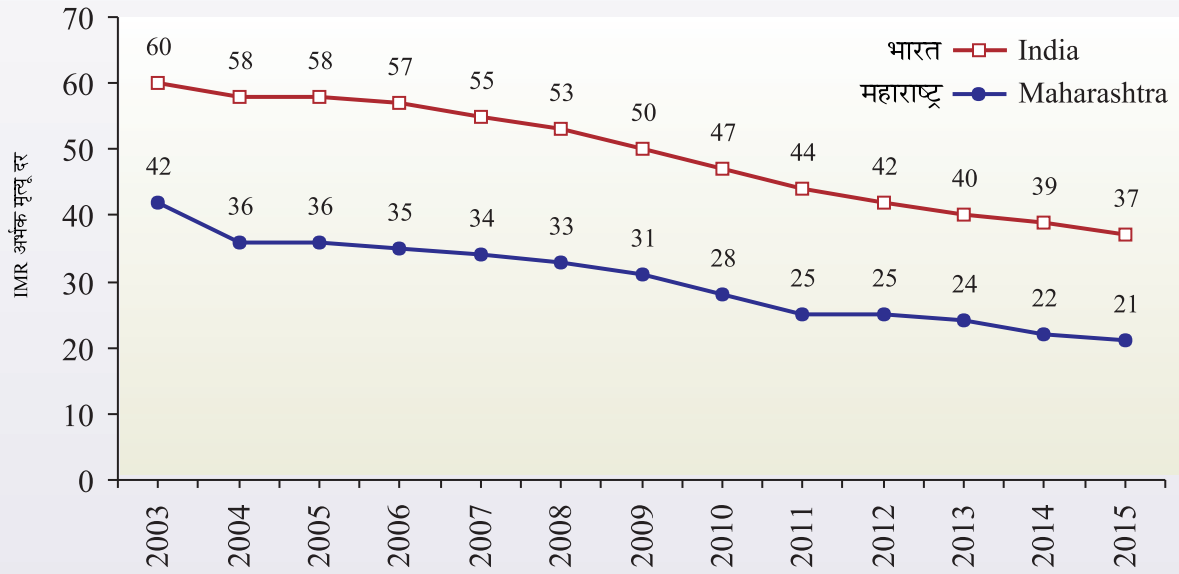
(2) Infant mortality rates are per thousand live births

(३) * Bracketed figures are for India, excluding Jammu & Kashmir

आधार — नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक भारत सरकार, नवी दिल्ली

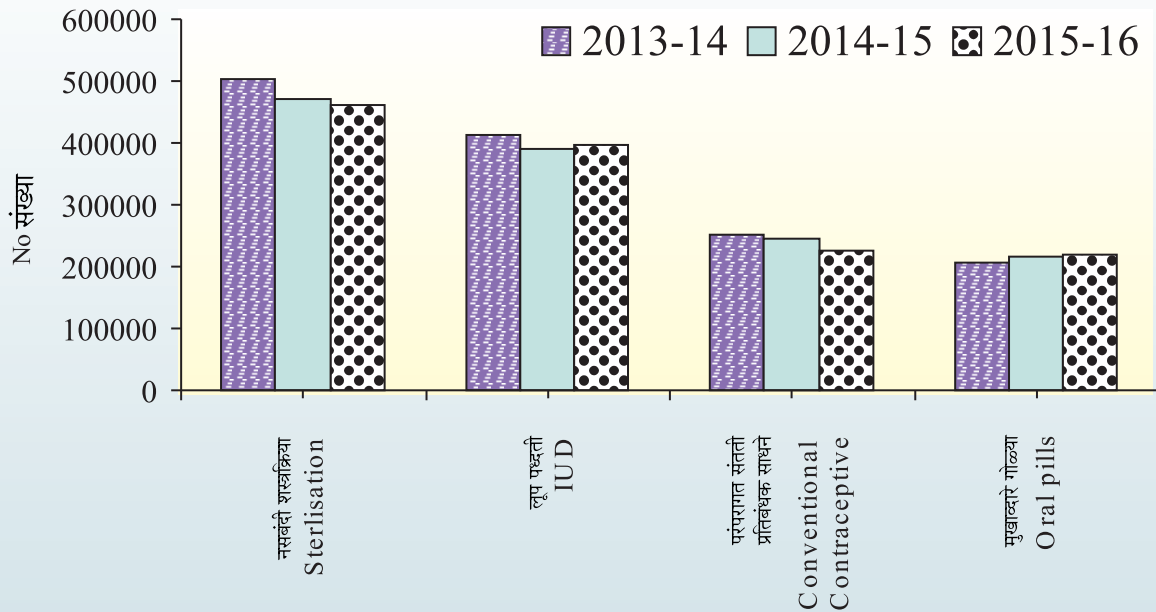
Source - Sample Registration Bulletin, Registrar General of India, New Delhi

Infant mortality rates अर्भक मृत्यू दर

आधार: नमुना नोंदणी पत्रिका, भारताचे महानिबंधक Source : Sample Registration Bulletin, Registrar General of india

No. of persons using various family planning methods (Maharashtra) निरनिराळ्या पध्दतीनुसार कुटुंबनियोजन करणाऱ्यांची संख्या (महाराष्ट्र)

आधार: कुटुंब कल्याण वार्षिक पुस्तक, महाराष्ट्र शासन Source : Family year book, Govt. of Maharashtra

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.3

उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा

MEDICAL FACILITIES AVAILABLE

(सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित /Public and Public aided)

अनु क्रमांक Serial No.	वर्ष Year (No.)	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षय रोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) T.B. Hospitals & clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या @ (संख्या) No. of beds in Institutions @@ (No.)	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा @ lakh of population @
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1971	299	1,372	388	1	72	43,823	88
2	1981	530	1,776	454	400	90	71,385	114
3	1991	768	1,896	1,672	81 ⁺	1,977	1,09,267	144
4	2001	981	1,629	1,768	169	2,520	92,106	93
5	2009	1,178	2,904	1,816	191	2,520	1,08,806	97
6	2010	1,264	2,924	1,816	191	2,520	1,15,704	102
7	2011	1,368	3,012	1,816	191	2,520	1,18,116	103
8	2012	1,393	3,087	1,816	193	2,520	1,19,355	106
9	2013	1,395	3,087	1,811	193	3,062 ^{##}	1,20,576	107
10	2014	1,402	3,087	1,811	193	3,062 ^{##}	1,21,066	108
11	2015	1,402	3,087	1,811	193	3,066 ^{##}	1,21,108	108

टीप - + प्राथमिक आरोग्य केंद्रे म्हणून श्रेणीवाढ झाल्यामुळे

@@ फक्त सार्वजनिक व शासन सहाय्यित रुग्णालयांतील खाटांचा समावेश आहे.

@ संबंधीत वर्षाच्या मध्याकरिता अंदाजित लोकसंख्येवर आधारित आहे.

क्षयरोग रुग्णालये, केंद्रे, उपचार पथके, DMC and non DMC PHI इ. सार्वजनिक आरोग्य संस्थांचा यात समावेश आहे.

Note- + Due to upgradation as Primary Health Centers

@@ Includes beds in general & Govt. aided hospitals only.

@ Based on mid year projected population of respective year.

It includes T.B.Hospitals,centres,treatment units, DMC and non DMC PHI etc.

आधार - राज्य आरोग्य कुटुंब कल्याण केंद्र, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source - State Health Family Welfare Bureau Services, GoM, Pune

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या

POLICE STATIONS AND POLICE FORCES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2015-16 (3)	Item (2)
पोलीस स्टेशने		Police Stations	
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (सब-पोलीस स्टेशन धरून)	1,018	Number of Police Stations (including Sub-Police Station)
2	पोलीस चौक्या/आउट-पोस्ट/मदत केंद्रे/सागरी चेक पोस्ट व चेक बॉर्डरची संख्या	1,422	No. of Police out-Posts/chowkies/ help centres/Sagari check-post & check border
3	पोलीस आयुक्तालय व जिल्हे	46	Police Commissioner & District
	एकूण	2,486	Total
पोलीसांची संख्या		Police Force	
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महासंचालक, विशेष पोलीस महासंचालक, पोलीस उप महानिरीक्षक	118	Director General of Police, Addi. Director General of Police, Spl. Director General of Police, Deputy Inspector General of Police
2	पोलीस अधीक्षक	294	Superintendent of Police
3	सहाय्यक पोलीस आयुक्त/ पोलीस उप अधीक्षक	848	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police
4	पोलीस निरीक्षक /सहाय्यक पोलीस निरीक्षक/पोलीस उप निरीक्षक	19,423	Police Inspector/Assistant Police Inspector / Police Sub-Inspector
5	सहाय्यक पोलीस उपनिरीक्षक/ पोलीस हवालदार/पोलीस शिपाई/ पोलीस नाईक	1,99,443	Assistant Sub-Inspector Head Constable / Police Constable/ Police Naik
	एकूण	2,20,126	Total

आधार — पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Director General of Police, GoM, Mumbai

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

भारतीय दंडसंहितेखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)

COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE
2015

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्हांचा प्रकार (2)	गुन्हांची संख्या No. of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	8,336	Rioting
2	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	-	Offences relating to currency and bank notes
3	खून	2,509	Murders
4	सदोष मनुष्यवध	151	Culpable homicide
5	बलात्कार	4,144	Rape
6	अपहरण	8,255	Kidnapping and abduction
7	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	1,059	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
8	चोरी/लूट	8,561	Robbery
9	घरफोडी	16,581	House breaking
10	फसवणूक	10,490	Cheating
11	विश्वासघात	2,042	Breach of trust
12	चो-या--		Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	464	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,104	(b) Cattle
	(क) सायकली	414	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	576	(d) Motor vehicles & accessories
	(इ) पिस्तुले	14	(e) Firearms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	0	(f) Explosives
	(ह) इतर property	58,556	(g) Other Property
13	निष्काळजीपणे वाहन चालवणे	31,161	Incidence of Rash Driving
14	निष्काळजीपणामुळे मृत्यूस कारणीभूत होणे	13,058	Causing Death by Negligence
15	इतर गुन्हे	1,12,083	Other crimes
	एकूण	2,75,414	Total

आधार — पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Director General of Police, GoM, Mumbai

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
2015-16

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या —		Number of different types of prisons—
	(अ) मध्यवर्ती कारागृहे	.. 9	(a) Central Prisons
	(ब) जिल्हा कारागृहे	.. 44	(b) District Prisons
	(क) तालुका दुय्यम कारागृहे #	.. 100	(c) Taluka Sub-jails #
	(ड) पोलीस कोठड्या	(d) Police Lock-ups
	(इ) इतर (खुले कारागृहे)	.. 1	(e) Others(Open Prisons)
	एकूण	.. 154	Total
2	३१ मार्च, २०१६ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनुसार दीर्घ कैद्यांचे वर्गीकरण		Number of convicts according to length of sentences as on 31st March 2016
	(अ) एक वर्ष व त्याहून कमी	.. 722	(a) One year and below
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी	.. 376	(b) Above one year and not exceeding two years
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी	.. 413	(c) Above two years and not exceeding five years
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी	.. 966	(d) Above five years & not exceeding ten years
	(इ) दहा वर्षांपेक्षा अधिक	.. 614	(e) Exceeding ten years
	(फ) जन्मठेप	.. 5,046	(f) Life sentence
	(ग) मृत्यू दंड	.. 43	(g) Sentenced to death
	एकूण *	.. 8,180	Total *

टिप - * एकूण बंदी संख्येमध्ये तालुका दुय्यम कारागृहांची माहिती समाविष्ट नाही.

एकूण ७२ बंद तालुका दुय्यम कारागृहांची संख्या कमी करण्यात आली असून फक्त चालू तालुका दुय्यम कारागृहांची संख्या देण्यात आली आहे

Note- * Information about total convicts in Taluka Sub-jails is not included.

Number of only working Taluka Sub-jails is given as 72 not working Taluka Sub-jails are excluded.

आधार - कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source— Director General of Prisons, GoM Pune

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE
जनगणना / Population Census, 2011

(हजारांत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use (2)
1.	घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली गणना घरे-	1,657	2,112	3,769	Census houses vacant at the time of house-listing
2.	वापरातील गणना घरे -				Occupied census house used as
(1)	निवासी घरे	12,644	10,533	23,177	Residence
(2)	निवासासह अन्य उपयोग	299	243	542	Residence-cum-other use
(3)	दुकाने, कार्यालये	556	1,401	1,956	Shop, office
(4)	शाळा, कॉलेज इ.	165	49	214	School, colleges etc.
(5)	हॉटेल, लॉज, गेस्ट हाऊस इ.	44	65	110	Hotel, lodge, guest house etc.
(6)	रुग्णालय, दवाखाना इ.	38	63	101	Hospital, dispensary etc.
(7)	कारखाने, यंत्रशाळा व तात्पुरत्या जागा इ.	103	280	383	Factories, workshops & worksheds etc.
(8)	पूजास्थान	205	73	279	Place of worship
(9)	निवासाव्यतिरिक्त अन्य उपयोग	1,741	1,093	2,835	Other non-residential use
(10)	वापरातील बंद घरे	66	139	205	occupied locked house
	एकूण वापरातील घरे (2)	15,862	13,939	29,801	Total occupied census houses (2)
	एकूण (1)+(2)	17,519	16,051	33,570	Grand Total of (1)+(2)

टिप -- (१) 'गणनाघर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग, ज्याला रस्त्यावरून, शिवारातून किंवा सार्वजनिक जिन्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

Note-(1) A 'census house' is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as separate unit.

(2) Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार - भारताची जनगणना, २०११,

Source—Census of India, 2011

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 19.2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Sr. No.	बाब	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	गणना केलेली एकूण कुटुंबे (हजारात)	13,017	10,814	23,831	Total number of households (In thousand)
2	गणना केलेले एकूण लोक (संस्थांतून राहणारे व बेघर इत्यादी) (हजारात)	61,556	50,818	1,12,374	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (In thousand)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा)				Classification of households (Percentage)
	(अ) वेगळी खोली नसलेले	3.71	4.85	4.23	(a) No exclusive room
	(ब) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे	42.38	41.69	42.07	(b) Households with one room
	(क) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	35.34	28.42	32.20	(c) Households with two rooms
	(ड) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	11.83	15.36	13.43	(d) Households with three rooms
	(इ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	4.50	5.99	5.18	(e) Households with four rooms
	(फ) पाच खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	1.13	1.89	1.47	(f) Households with five rooms
	(ग) सहा खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	1.11	1.80	1.42	(g) Households with six rooms
	एकूण	100.0	100.0	100.0	Total

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source - Census of India, 2011

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.3 (A) (B)

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराच्या छप्परासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/
जनगणना/

	एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, लाकूड, बांबू चिखल,इ.	प्लॅस्टिक, पॉलिथिन	हाताने बनविलेल्या	यंत्राने बनविलेल्या
ग्रामीण नागरी एकूण	Total households	Grass, leaves, wood, mud,etc.	Plastic Polythene bamboo,	खाप-या Hand Made Tiles	खाप-या Machine Tiles
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,30,16,652	12,52,256	70,774	14,97,168	26,56,812
नागरी	1,08,13,928	2,10,446	80,315	2,83,130	6,96,704
एकूण	2,38,30,580	14,62,702	1,51,089	17,80,298	33,53,516

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराच्या भिंतीसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/
जनगणना/

	एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, लाकूड, बांबू,इ.	प्लॅस्टिक, पॉलिथिन	माती कच्ची विट	लाकूड
ग्रामीण नागरी एकूण	Total households	Grass, leaves, wood, bamboo,etc.	Plastic Polythene	Mud, unburnt brick	Wood
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,30,16,652	11,52,589	45,553	42,26,591	1,11,734
नागरी	1,08,13,928	1,16,133	57,158	9,43,246	1,02,408
एकूण	2,38,30,580	12,68,722	1,02,711	51,69,837	2,14,142

HOUSING

TABLE No. 19.3 (A)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF ROOF OF HOUSE OCCUPIED
Population Census, 2011

जी.आय.धातू, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	विटा Brick	दगड /स्लेट Stone/Slate	काँक्रीट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
55,34,468	57,291	3,04,594	15,58,486	84,803	Rural
33,61,457	92,699	3,78,560	56,26,721	83896	Urban
88,95,925	1,49,990	6,83,154	71,85,207	1,68,699	Total

HOUSING

TABLE No. 19.3 (B)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF WALLS OF HOUSE OCCUPIED
Population Census, 2011

जी.आय.धातू, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	पक्की विट Brick	दगड Stone	काँक्रीट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
1,20,372	43,49,225	23,11,910	6,54,593	44,085	Rural
3,23,922	65,86,038	8,72,838	17,76,161	36,024	Urban
4,44,294	1,09,35,263	31,84,748	24,30,754	80,109	Total

Source — Census of India, 2011

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4

बेघर कुटुंबे व बेघर लोकसंख्या

HOUSELESS HOUSEHOLDS AND HOUSELESS POPULATION

जनगणना/Population Census, 2011

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा	बेघर कुटुंबे Houseless Households	बेघर लोकसंख्या Houseless Population	एकूण लोकसंख्या Total population	बेघर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of Houseless population to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई शहर	10,762	38,339	30,85,411	1.24	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	4,512	19,077	93,56,962	0.20	Mumbai Suburban
3	ठाणे	5,984	19,287	1,10,60,148	0.17	Thane
4	रायगड	1,951	7,532	26,34,200	0.29	Raigad
5	रत्नागिरी	1,160	4,351	16,15,069	0.27	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	411	1,472	8,49,651	0.17	Sindhudurg
	कोकण विभाग	24,780	90,058	2,86,01,441	0.31	Konkan Division
7	नाशिक	3,352	11,811	61,07,187	0.19	Nashik
8	धुळे	939	4,281	20,50,862	0.21	Dhule
9	नंदुरबार	1,227	5,366	16,48,295	0.33	Nandurbar
10	जळगाव	1,846	7,663	42,29,917	0.18	Jalgaon
11	अहमदनगर	1,899	7,657	45,43,159	0.17	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	9,263	36,778	1,85,79,420	0.20	Nashik Division
12	पुणे	3,418	11,729	94,29,408	0.12	Pune
13	सातारा	1,751	6,548	30,03,741	0.22	Satara
14	सांगली	626	2,277	28,22,143	0.08	Sangli
15	सोलापूर	1,499	5,113	43,17,756	0.12	Salapur
16	कोल्हापूर	1,019	3,417	38,76,001	0.09	Kolhapur
	पुणे विभाग	8,313	29,084	2,34,49,049	0.12	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	42,356	1,55,920	7,06,29,910	0.22	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
17	औरंगाबाद	888	3,048	37,01,282	0.08	Aurangabad
18	जालना	594	2,357	19,59,046	0.12	Jalna
19	परभणी	319	1,134	18,36,086	0.06	Parbhani
20	हिंगोली	200	872	11,77,345	0.07	Hingoli
21	बीड	900	3,663	25,85,049	0.14	Beed
22	नांदेड	881	3,515	33,61,292	0.10	Nanded
23	उस्मानाबाद	747	3,181	16,57,576	0.19	Osmanabad
24	लातूर	624	2,709	24,54,196	0.11	Latur
	औरंगाबाद विभाग	5,153	20,479	1,87,31,872	0.11	Aurangabad Div.
25	बुलढाणा	798	2,959	25,86,258	0.11	Buldhana
26	अकोला	837	2,808	18,13,906	0.15	Akola
27	वाशिम	257	1,066	11,97,160	0.09	Washim
28	अमरावती	1,272	4,556	28,88,445	0.16	Amravati
29	यवतमाळ	744	2,550	27,72,348	0.09	Yavatmal
	अमरावती विभाग	3,908	13,939	1,12,58,117	0.12	Amravati Div.
30	वर्धा	1,189	4,071	13,00,774	0.31	Wardha
31	नागपूर	2,689	8,323	46,53,570	0.18	Nagpur
32	भंडारा	352	1,427	12,00,334	0.12	Bhandara
33	गोंदिया	438	1,507	13,22,507	0.11	Gondiya
34	चंद्रपूर	965	3,482	22,04,307	0.16	Chandrapur
35	गडचिरोली	430	1,760	10,72,942	0.16	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	6,063	20,570	1,17,54,434	0.17	Nagpur Division
	विदर्भ	9,971	34,509	2,30,12,551	0.15	Vidarbha
	महाराष्ट्र राज्य	57,480	2,10,908	11,23,74,333	0.19	Maharashtra State

आधार — भारताची जनगणना, २०११ मालिका- HH-2

Source — Census of India, 2011 HH-2 Series

**19. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या/
जनगणना/**

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण Total (3)	खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/		
			वेगळी खोली नसलेले No exclusive room (4)	१ खोली 1 Room (5)	२ खोल्या 2 Rooms (6)
1	मुंबई शहर ..	6,37,738	59,204	4,00,177	1,00,937
2	मुंबई उपनगर ..	20,27,743	145,133	11,26,032	4,54,631
3	ठाणे ..	24,30,616	1,20,417	11,09,216	7,87,371
4	रायगड ..	5,96,514	22,708	2,02,630	2,11,589
5	रत्नागिरी ..	3,93,379	15,472	1,28,979	1,36,313
6	सिंधुदुर्ग ..	2,05,119	7,540	49,140	65,002
	कोकण विभाग	62,91,109	3,70,474	30,16,174	17,55,843
7	नाशिक ..	11,80,293	66,126	5,15,406	3,74,694
8	धुळे ..	4,08,700	20,936	1,77,830	1,27,835
9	नंदुरबार ..	3,19,623	13,982	1,93,672	74,663
10	जळगाव ..	8,91,657	36,246	3,96,241	3,10,994
11	अहमदनगर ..	9,01,748	38,914	4,52,168	2,70,549
	नाशिक विभाग	37,02,021	1,76,204	17,35,317	11,58,735
12	पुणे ..	20,76,607	96,829	8,67,524	5,94,089
13	सातारा ..	6,39,999	28,569	2,25,146	2,19,428
14	सांगली ..	5,85,227	15,749	1,91,117	2,04,264
15	सोलापूर ..	8,58,981	25,802	3,85,265	2,83,726
16	कोल्हापूर ..	8,21,483	41,561	2,16,170	2,61,733
	पुणे विभाग	49,82,297	2,08,510	18,85,222	15,63,240
	उर्वरित महाराष्ट्र	1,49,75,427	7,55,188	66,36,713	44,77,818

HOUSING

TABLE No. 19.5

HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

Population Census, 2011

Households occupying number of rooms

३ खोल्या 3 Rooms	४ खोल्या 4 Rooms	५ खोल्या 5 Rooms	६ खोल्या 6 Rooms	District
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
49,372	18,377	5,325	4346	Mumbai City
2,15,718	59,342	12,382	14,505	Mumbai Suburban
3,03,405	76,471	17,313	16,423	Thane
1,05,866	36,654	8,782	8,285	Raigad
64,690	29,556	9,505	8,864	Ratnagiri
38,766	25,881	9,189	9,601	Sindhudurg
7,77,817	2,46,281	62496	62,024	Konkan Division
1,41,208	50,769	15,284	16,806	Nashik
56,422	16,634	4,719	4,324	Dhule
25,152	7,566	2,130	2,458	Nandurbar
99,454	31382	8,007	9,333	Jalgaon
85,816	34,258	9,486	10,557	Ahmadnagar
4,08,052	1,40,609	39,626	43,478	Nashik Division
3,29,621	1,25,046	33,233	30,265	Pune
1,00,309	42,302	12,079	12,166	Satara
97,160	49,474	13,713	13,750	Sangli
95,336	44,334	12,257	12,261	Solapur
1,83,797	74,210	22,458	21,554	Kolhapur
8,06,223	3,35,366	93,740	89,996	Pune Division
19,92,092	7,22,256	1,95,862	1,95,498	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
17	औरंगाबाद ..	7,36,587	33,488	3,30,324	2,34,204
18	जालना ..	3,88,116	11,443	1,86,719	1,30,649
19	परभणी ..	3,60,186	5,336	1,45,908	1,32,654
20	हिंगोली ..	2,27,041	4,517	86,442	91,014
21	बीड ..	5,45,073	23,805	2,91,380	1,56,819
22	नांदेड ..	6,56,303	15,854	2,77,653	2,32,802
23	उस्मानाबाद ..	3,48,760	7,176	1,36,500	1,31,286
24	लातूर ..	4,74,149	9,327	1,74,599	1,75,876
	औरंगाबाद विभाग	37,36,215	1,10,946	16,29,525	12,85,304
25	बुलढाणा ..	5,53,031	18,061	2,53,911	1,92,985
26	अकोला ..	3,91,135	15,365	1,77,776	1,25,936
27	वाशिम ..	2,57,892	5,066	1,00,020	1,04,718
28	अमरावती ..	6,37,446	19,937	2,44,204	2,29,677
29	यवतमाळ ..	6,40,385	17,366	2,32,696	2,54,420
	अमरावती विभाग	24,79,889	75,795	10,08,607	9,07,736
30	वर्धा ..	3,02,680	8,695	91,157	1,20,430
31	नागपूर ..	9,95,808	26,739	2,72,097	3,36,283
32	भंडारा ..	2,75,773	6,336	70,873	1,11,504
33	गोंदिया ..	2,89,431	5,162	86,976	1,14,780
34	चंद्रपूर ..	5,29,612	11,698	1,60,876	2,10,835
35	गडचिरोली ..	2,45,745	7,156	68,219	1,07,964
	नागपूर विभाग	26,39,049	65,786	7,50,198	10,01,796
	विदर्भ	51,18,938	1,41,581	17,58,805	19,09,532
	महाराष्ट्र राज्य	2,38,30,580	10,07,715	1,00,25,043	76,72,654

TABLE No. 19.5—Contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
79,415	36,644	10,692	11,820	Aurangabad
36,017	14,443	4,029	4,816	Jalna
43,230	20,364	6,210	6,484	Parbhani
26,662	12,001	3,221	3,184	Hingoli
43,095	18,219	5,635	6,120	Beed
70,637	37,221	10,634	11,502	Nanded
41,330	20,817	5,906	5,745	Osmanabad
60,533	33,827	10,342	9,645	Latur
4,00,919	1,93,536	56,669	59,316	Aurangabad Division
54,781	21,804	5,865	5,624	Buldhana
43,691	17,798	5,499	5,070	Akola
30,767	11,685	3,023	2,613	Washim
85,806	36,456	11,662	9,704	Amravati
81,049	35,563	10,706	8,585	Yavatmal
2,96,094	1,23,306	36,755	31,596	Amravati Division
50,205	20,359	6,629	5,205	Wardha
2,08,408	93,093	31,680	27,508	Nagpur
60,876	16,560	5,124	4,500	Bhandara
57,377	16,510	4,479	4,147	Gondiya
93,711	34,895	9,970	7,627	Chandrapur
41,257	13,797	3,777	3,575	Gadchiroli
5,11,834	1,95,214	61,659	52,562	Nagpur Division
8,07,928	3,18,520	98,414	84,158	Vidharbha
32,00,939	12,34,312	3,50,945	3,38,972	Maharashtra State

Source—Census of India, 2011

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, स्वनिर्मित उत्पन्न आणि खर्च

COVERAGE, INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	बाब (2)	माहिती/Particulars		Item (2)
		2010-11 (3)	2011-12 (4)	
I.	व्याप्ती			Coverage —
(1)	ग्रामपंचायतींची संख्या *	27,911	27,906	No. of village panchayats *
(2)	त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या	43,665	43,663	No. of villages covered
(3)	त्यांतील लोकसंख्या (हजारांमध्ये)	N.A.	N.A.	Population covered (in thousand)
II.	उत्पन्न (₹ कोटी)			Income (₹ crore)
(1)	पंचायतींचे स्वतःचे उत्पन्न	2,389	2,959	Own income
(2)	शासकीय अनुदाने	1,197	1,373	Government Grants
(3)	देणग्या, वर्गणी इत्यादी	622	886	Donations, contributions etc.
	एकूण उत्पन्न (प्रारंभीची शिल्लक वगळून)	1,819	2,259	Total Income (Excluding opening Balance)
III.	खर्च (₹ कोटी)	2,389	2,959	Expenditure (₹ crore)
(1)	आरोग्य व सफाई	444	520	Sanitation and health
(2)	सार्वजनिक कामे	375	523	Public works
(3)	लोककल्याणाची कामे	398	430	Welfare of people
(4)	इतर	479	665	Others
	एकूण खर्च (अखेरची शिल्लक वगळून)	1,696	2,138	Total Expenditure (Excluding closing Balance)

N.A.--उपलब्ध नाही / Not Available

टिप - * नगर पंचायतींच्या समावेशासह. / Including Nagar panchayats.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source - Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदांतील सदस्य संख्या / NO. OF MEMBERS IN MUNICIPAL COUNCILS (31.12.2015)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors				नाम निर्देशित Nomi-nated (8)	एकूण Total (9)	District (2)
			सर्वसाधारण General (4)	अ.जा. S.C. (5)	अ.ज. S.T. (6)	इ.मा.व O.B.C. (7)			
1	ठाणे	4	69 (35)	9 (4)	7 (3)	33 (18)	N.A.	118 (60)	Thane
2	पालघर	3	33 (17)	3 (1)	13 (7)	19 (10)	N.A.	68 (35)	Palghar
3	रायगड	17	187 (93)	21 (10)	21 (10)	92 (54)	N.A.	321 (167)	Raigad
4	रत्नागिरी	7	95 (47)	3 (2)	0 (0)	39 (22)	N.A.	137 (71)	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	7	77 (41)	7 (1)	0 (0)	35 (21)	N.A.	119 (63)	Sindhudurg
	कोकण विभाग	38	461(233)	43 (18)	41(20)	218(125)	N.A.	763 (396)	Kokan Div.
6	नाशिक	15	119 (58)	35 (20)	49 (25)	80 (46)	N.A.	283 (149)	Nashik
7	धुळे	4	45 (22)	6 (3)	10 (6)	23 (13)	N.A.	84 (44)	Dhule
8	नंदुरबार	6	57 (26)	9 (5)	29 (17)	35 (19)	N.A.	130 (67)	Nandurbar
9	जळगाव	15	216 (107)	25 (12)	14 (7)	96 (55)	N.A.	351 (181)	Jalgaon
10	अहमदनगर	15	174 (86)	36 (20)	8 (3)	84 (48)	N.A.	302 (157)	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	55	611(299)	111 (60)	110(58)	318(181)	N.A.	1,150 (598)	Nashik Div.
11	पुणे	13	150 (75)	31 (15)	6 (5)	72 (40)	N.A.	259 (135)	Pune
12	सातारा	10	129 (65)	23 (12)	1 (0)	61 (35)	N.A.	214 (112)	Satara
13	सांगली	5	63 (28)	13 (9)	1 (1)	28 (16)	N.A.	105 (54)	Sangli
14	सोलापूर	12	135 (64)	38 (22)	3 (2)	70 (40)	N.A.	246 (128)	Solapur
15	कोल्हापूर	9	120 (59)	23 (13)	0 (0)	56 (32)	N.A.	199 (104)	Kolhapur
	पुणे विभाग	49	597(291)	128 (71)	11 (8)	287(163)	N.A.	1,023 (533)	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	142	1,669(823)	282(149)	162(86)	823(469)	N.A.	2,936(1,527)	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
16	औरंगाबाद	8	92 (42)	13 (8)	7 (5)	43 (25)	N.A.	155 (80)	Aurangabad
17	जालना	8	106 (51)	17 (10)	1 (0)	50 (29)	N.A.	174 (90)	Jalna
18	परभणी	8	96 (49)	12 (5)	4 (3)	43 (24)	N.A.	155 (81)	Parbhani
19	हिंगोली	5	60 (30)	11 (6)	4 (1)	30 (17)	N.A.	105 (54)	Hingoli
20	बीड	11	145 (71)	33 (18)	1 (0)	70 (39)	N.A.	249 (128)	Beed
21	नांदेड	16	136 (66)	42 (24)	22 (10)	82 (48)	N.A.	282 (148)	Nanded
22	उस्मानाबाद	10	107 (50)	26 (15)	2 (2)	54 (32)	N.A.	189 (99)	Osmanabad
23	लातूर	8	85 (39)	27 (16)	2 (1)	44 (26)	N.A.	158 (82)	Latur
	औरंगाबाद विभाग	74	827 (398)	181 (102)	43 (22)	416 (240)	N.A.	1,467 (762)	Aurangabad Div.
24	बुलढाणा	13	170 (83)	28 (15)	3 (2)	78 (44)	N.A.	279 (144)	Buldhana
25	अकोला	6	74 (36)	12 (8)	3 (2)	35 (19)	N.A.	124 (65)	Akola
26	वाशिम	6	72 (33)	17 (10)	2 (2)	34 (20)	N.A.	125 (65)	Washim
27	अमरावती	14	141 (68)	37 (19)	22 (13)	78 (45)	N.A.	278 (145)	Amravati
28	यवतमाळ	16	159 (75)	36 (17)	39 (22)	93 (51)	N.A.	327 (165)	Yavatmal
	अमरावती विभाग	55	616 (295)	130 (69)	69 (41)	318 (179)	N.A.	1,133 (584)	Amravati Div.
29	वर्धा	10	111 (55)	28 (14)	16 (9)	61 (35)	N.A.	216 (113)	Wardha
30	नागपूर	16	137 (66)	55 (29)	26 (15)	87 (50)	N.A.	305 (160)	Nagpur
31	भंडारा	7	65 (29)	24 (15)	11 (6)	40 (23)	N.A.	140 (73)	Bhandara
32	गोंदिया	8	64 (30)	28 (16)	21 (10)	46 (27)	N.A.	159 (83)	Gondiya
33	चंद्रपूर	13	116 (52)	42 (23)	25 (16)	72 (42)	N.A.	255 (133)	Chandrapur
34	गडचिरोली	12	62 (26)	29 (17)	58 (32)	61 (36)	N.A.	210 (111)	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	66	555 (258)	206 (114)	157 (88)	367 (213)	N.A.	1,285 (673)	Nagpur Div.
	विदर्भ	121	1,171 (553)	336 (183)	226 (129)	685 (392)	N.A.	2,418 (1,257)	Vidarbha
	एकूण नगर परिषदा	337	3,667 (1,774)	799 (434)	431 (237)	1,924 (1,101)	N.A.	6,821 (3,546)	Total Mun. Councils

N.A.--उपलब्ध नाही / Not Available

टीप - कंसांतील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शवतात. Note - Figures in brackets indicate number of seats reserved for women.

आधार -राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र शासन Source—State Election Commission, GoM

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

महानगरपालिकांतील सदस्य संख्या / NO. OF MEMBER IN MUNICIPAL CORPORATIONS (31.12.2015)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	महानगर पालिका (2)	महानगरपालिकांची संख्या Number of Municipal Corporation (3)	महानगरपालिकांच्या सदस्यांची संख्या Number of corporators				नाम निर्देशित Nomi-nated (8)	एकूण Total (9)	Municipal Corporation (2)
			सर्वसाधारण General (4)	अ.जा. S.C. (5)	अ.ज. S.T. (6)	इ.मा.व O.B.C. (7)			
(1)	बृहन्मुंबई	1	153 (76)	11 (6)	2 (1)	61 (31)	N.A.	227 (114)	Brihanmumbai
(2)	ठाणे	1	86 (42)	6 (3)	3 (2)	35 (18)	N.A.	130 (65)	Thane
(3)	नवी मुंबई	1	69 (35)	10 (5)	2 (1)	30 (15)	N.A.	111 (56)	New Mumbai
(4)	कल्याण	1	74 (36)	12 (6)	3 (2)	33 (17)	N.A.	122 (61)	Kalyan
(5)	उल्हासनगर	1	47 (22)	9 (5)	1 (1)	21 (11)	N.A.	78 (39)	Ulhasnagar
(6)	मिरा-भाईंदर	1	67 (35)	1 (0)	1 (0)	26 (13)	N.A.	95 (48)	Mira Bhyander
(7)	भिवंडी	1	64 (32)	1 (1)	1 (0)	24 (12)	N.A.	90 (45)	Bhivandi
(8)	नाशिक	1	66 (32)	15 (8)	8 (4)	33 (17)	N.A.	122 (61)	Nashik
(9)	मालेगाव	1	53 (26)	3 (2)	2 (1)	22 (11)	N.A.	80 (40)	Malegaon
(10)	अहमदनगर	1	40 (20)	9 (5)	1 (0)	18 (9)	N.A.	68 (34)	Ahmednagar
(11)	धुळे	1	43 (20)	5 (3)	3 (2)	19 (10)	N.A.	70 (35)	Dhule
(12)	जळगाव	1	46 (23)	5 (3)	4 (2)	20 (10)	N.A.	75 (38)	Jalgaon
(13)	पुणे	1	92 (46)	18 (9)	1 (0)	41 (21)	N.A.	152 (76)	Pune
(14)	पिंपरी-चिंचवड	1	72 (35)	18 (9)	3 (2)	35 (18)	N.A.	128 (64)	Pimpri-Chinchwad
(15)	सांगली	1	46 (22)	11 (6)	0 (0)	21 (11)	N.A.	78 (39)	Sangli
(16)	सोलापूर	1	58 (29)	14 (7)	2 (1)	28 (14)	N.A.	102 (51)	Solapur
(17)	कोल्हापूर	1	48 (24)	11 (6)	0 (0)	22 (11)	N.A.	81 (41)	Kolhapur
(18)	औरंगाबाद	1	59 (30)	22 (11)	1 (1)	31 (16)	N.A.	113 (57)	Aurangabad
(19)	नांदेड	1	47 (24)	10 (5)	2 (1)	22 (11)	N.A.	81 (41)	Nanded
(20)	अमरावती	1	47 (23)	14 (7)	3 (2)	23 (12)	N.A.	87 (44)	Amravati
(21)	अकोला	1	45 (23)	6 (3)	2 (1)	20 (10)	N.A.	73 (37)	Akola
(22)	नागपूर	1	69 (34)	24 (12)	13 (7)	39 (20)	N.A.	145 (73)	Nagpur
(23)	वसई विरार	1	74 (36)	5 (3)	6 (2)	31 (16)	N.A.	115 (58)	Vasai Virar
(24)	परभणी	1	40 (20)	6 (3)	1 (1)	18 (9)	N.A.	65 (33)	Parbhani
(25)	लातूर	1	39 (19)	11 (6)	1 (0)	19 (10)	N.A.	70 (35)	Latur
(26)	चंद्रपूर	1	31 (15)	11 (6)	6 (3)	18 (9)	N.A.	66 (33)	Chandrapur
एकूण महानगरपालिका		26	1,575 (779)	268 (140)	72 (37)	710 (362)	N.A.	2,624 (1,318)	Total Mun. Corpn.

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available

टीप - कंसांतील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शविताने. Note— Figures in brackets indicate number of seats reserved for women.

आधार- राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र शासन Source— State Election Commission, GoM

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च
INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS
AND MUNICIPAL CORPORATIONS
2011-12

(₹ कोटीत/₹ in crore)

बाब	सर्व नगरपरिषदा All Municipal Councils	सर्व महानगरपालिका All Municipal Corporations	कटक मंडळे Canton- ment Boards	एकूण Total (2+3+4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Municipal Corporation of Greater Mumbai (2006-07)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
उत्पन्न						Income
I. नगरपरिषदांचे दर व कर	529.79	21,945.10	129.47	22,604.36	13,216.11	Municipal rates and taxes
एकूण	529.79	21,945.10	129.47	22,604.36	13,216.11	... Total
II. इतर साधनांपासून उत्पन्न						Income from other sources
(1) शासकीय अनुदाने	2,945.50	2,540.77	24.98	5,511.25	352.42	Government Grants
(2) इतर साधने	635.99	8,802.71	116.17	9,554.87	4,846.87	Other Sources
एकूण (1+2)	3,581.49	11,343.48	141.15	15,066.12	5,199.29	Total (1+2)
एकूण उत्पन्न (I+II)	4,111.28	33,288.58	270.62	37,670.48	18,415.40	Total Income (I+II)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
प्रारंभिक शिल्लक	1,170.25	2,252.36	28.77	3,451.38	-146.75	Opening balance
खर्च						Expenditure
(1) सामान्य प्रशासन	9,874.16	7,272.41	34.85	17,181.42	3,076.83	General Administration
(2) सार्वजनिक दिवाबत्ती	79.31	611.39	6.37	4,344.81	262.59	Public lighting
(3) पाणीपुरवठा	541.95	6,693.04	27.40	2,931.25	4,331.14	Water Supply Drainage Conservance and Sanitation
(4) जलनिःसारण व मलनिःसारण						
(5) सार्वजनिक आरोग्य	246.49	2,299.68	45.19	2,591.36	1,358.25	Public Health
(6) परिवहन	315.84	2,876.89	12.97	3,205.70	1,406.81	Transport
(7) शिक्षण	219.04	1,833.31	28.00	2,080.35	1,036.44	Education
(8) सार्वजनिक बांधकामे	594.53	3,095.13	11.89	3,701.55	1,059.29	Public Works
(9) इतर	605.83	7,500.06	64.15	8,170.04	-11,259.05	Other
एकूण खर्च	12,477.15	32,181.91	230.82	44,206.48	1,272.3	Total Expenditure

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न व खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(₹ कोटीत/₹ in crores)

अनुक्रमांक	प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष	
Serial	Actuals	Actuals	Actuals	Item
No.	2007-08	2010-11*	2011-12*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
उत्पन्न		Receipts		
(प्रारंभीची शिल्लक वगळून)		(Excluding opening Balance)		
1. एकूण महसुली उत्पन्न	8,590	31,019	36,411	Total Revenue receipts (1 to 3)
(1 ते 3)				
(1) स्वनिर्मित साधनांकरवी	161	332	457	Self-raised resources
(2) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	8,246	17,739	20,555	Total Government grants (a+b)
(अ) सांविधिक	7,320	-	-	(a) Statutory grants
(ब) अभिकरण योजनांसाठी	926	-	-	(b) Agency scheme grants
(3) इतर साधनांपासून उत्पन्न	183	12,948	15,399	Income from other sources
2. स्वनिर्मित साधनांकरवी	161	332	457	Self-raised re-
sources				(1 to 4)
(1 ते 4)				
(1) जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	27	0	0	Local cess on Land revenue (including stamp duty)
(2) शिक्षण	24	47	43	Education
(3) इमारत व दळणवळण	14	12	14	Buildings and communications
(4) इतर	96	273	400	Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5 — Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
3. एकूण सांविधिक अनुदाने (1 ते 4)		7,320	-	-	Total Statutory grants (1 to 4)
(1) सहेतुक अनुदाने		4,103	-	-	Purposive grants
(2) आस्थापना अनुदाने		1,835	-	-	Establishment grants
(3) योजना अनुदाने		814	-	-	Plan scheme grants
(4) इतर		567	-	-	Others
खर्च					Expenditure
(अखेरची शिल्लक वगळून)					(Excluding closing Balance)
एकूण महसुली खर्च (1 to 14)		8,494	34,093	40,907	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1) सामान्य प्रशासन		610	10,241	11,393	General Administration
(2) शिक्षण		3,917	9,140	10,639	Education
(3) वैद्यकीय		11	2,289	2,145	Medical
(4) सार्वजनिक आरोग्य		939	0	0	Public Health
(5) आयुर्वेद		15	0	0	Ayurved
(6) कृषि		128	960	1,015	Agriculture
(7) पशुसंवर्धन		123	0	0	Animal Husbandry
(8) इमारती व दळणवळण (सार्वजनिक बांधकाम)		692	762	842	Buildings and Communications (Public Works)
(9) समाजकल्याण		700	607	666	Social Welfare
(10) सामूहिक विकास		-	0	0	Community Development
(11) सार्वजनिक आरोग्य अभियांत्रिकी		-	0	0	Public Health Engineering
(12) पाटबंधारे		211	56	515	Irrigation
(13) वने		6	7	10	Forest
(14) इतर		1,142	4,174	13,762	Other

* अस्थायी / Provisional

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.6

स्थानिक स्वराज्य संस्थांची प्रकारानुसार संख्या

LOCAL SELF- GOVT. INSTITUTIONS BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी /As on 31-03-2016	Local Body
महानगरपालिका	27	Municipal Corporations
नगर परिषदा	234	Municipal Councils
जिल्हा परिषदा	34	Zilla Parishads
पंचायत समित्या	351	Panchayat Samitis
ग्रामपंचायती	28,332	Gram Panchayats
नगर पंचायत	124	Nagar Panchayat
कटक मंडळे	3	Cantonment Boards

आधार – अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source – Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा Lok Sabha (2014)	विधानसभा Vidhan Sabha (2014)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats
	(अ) अनुसूचित जातींकरिता राखीव जागा	5	29	(a) Number of seats reserved for scheduled castes
	(ब) अनुसूचित जमातींकरिता राखीव जागा	4	25	(b) Number of seats reserved for scheduled tribes
2	सर्वसाधारण जागा	39	234	Number of general seats
3	उमेदवारांची संख्या			Number of candidates—
	(अ) नामनिर्देशन प्राप्त	1,458	7,750	(a) Nominations filed
	(ब) ज्यांचा नामनिर्देश नाकारला असे	186	1,197	(b) Whose nomination was rejected
	(क) उमेदवारी मागे घेणारे	375	2,434	(c) Withdrew
	(ड) निवडणुका लढवणारे	897	4,119	(d) Contested
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected
4	मतदारांची संख्या (हजारात)			Number of electors (In thousand)
	पुरुष	42,771	44,121	Men
	स्त्रिया	38,027	39,406	Women
	इतर	1	1	Other
	एकूण	80,799	83,528	Total
5	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	48,740	52,692	Number of voters who voted (In thousand)
6	ग्राह्य मते (हजारात)	48,284	52,418	Number of valid votes polled (In thousand)
7	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	60.32	63.08	Percentage of electors voting

आधार — भारत निवडणूक आयोग, सार्वत्रिक निवडणुका-२०१४

Source- Election commission of India, General Elections-2014

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष संलग्नतेनुसार वर्गीकरण

CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनु क्रमांक Serial No. (1)	पक्षाचे नाव (2)	लोकसभा Lok Sabha (2014)		विधानसभा Vidhan Sabha (2014)		Name of the Party (2)
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored (3)	निवडून आलेले Number elected (4)	पुरस्कृत केलेले Number sponsored (5)	निवडून आलेले Number elected (6)	
1	भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस	26	2	287	42	Indian National Congress
2	राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी	21	4	278	41	Nationalist Congress Party
3	भारतीय जनता पक्ष	24	23	260	122	Bharatiya Janata Party
4	शिवसेना	20	18	282	63	Shivsena
5	समाजवादी पार्टी	23	0	22	1	Samajwadi Party
6	बहुजन विकास आघाडी	1	0	36	3	Bahujan Vikas Aaghadi
7	महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना	10	0	219	1	Maharashtra Navnirman Sena
8	ऑल इंडिया मजलिस-ए-इत्तेहादुल मुसलमीन	0	0	24	2	All India Majlis-e-Ittehadul Muslimeen
9	शेतकरी कामगार पक्ष	3	0	51	3	Peasants and Workers Party
10	अपक्ष	324	1	1699	7	Independent
11	इतर पक्ष	445	0	961	3	Other Party
एकूण		897	48	4,119	288	Total

आधार - भारत निवडणूक आयोग, सार्वत्रिक निवडणुका-२०१४

Source- Election commission of India, General Elections-2014

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1

अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचे निर्देशांक (नवीन मालिका)

ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (2011-12 NEW SERIES)
2016

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2004-05=100)

महिना	मूलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manufactured products	सर्व वस्तू All commo- dities	Month
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
भार	22.62	13.15	64.23	100	Weight
जानेवारी, २०१६	124.3	79.8	108.0	108.0	January
फेब्रुवारी, २०१६	122.1	75.5	108.3	107.1	February
मार्च, २०१६	123.0	76.5	108.8	107.7	March
एप्रिल, २०१६	126.1	78.3	109.2	109.0	April
मे, २०१६	128.8	81.3	109.8	110.4	May
जून, २०१६	132.0	85.2	110.0	111.7	June
जुलै, २०१६	131.8	84.7	110.3	111.8	July
ऑगस्ट, २०१६	131.4	81.1	110.2	111.2	August
सप्टेंबर, २०१६	130.6	83.2	110.4	111.4	September
ऑक्टोबर, २०१६	129.1	84.6	110.8	111.5	October
नोव्हेंबर, २०१६	128.8	87.3	111.0	111.9	November
डिसेंबर, २०१६	126.8	88.4	111.1	111.7	December

आधार - आर्थिक सल्लागार, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Office of the Economic Adviser, Ministry of Commerce & Industry,
Government of India, New Delhi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.2

**22. किंमत निर्देशांक/
तक्ता क्रमांक/
कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक/**

अनुक्रमांक									
Serial No.	केंद्रे	वस्तूचा गट	भार Weight	जाने. Jan.	फेब्रु. Feb.	मार्च March	एप्रिल April	मे May	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	मुंबई	अन्न गट	.. 48.88	311	306	305	310	322	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	284	282	281	284	290	
2	सोलापूर	अन्न गट	.. 54.74	312	300	300	311	321	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	289	283	283	290	295	
3	नागपूर	अन्न गट	.. 43.06	314	306	310	313	326	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	300	296	298	300	305	
4	पुणे	अन्न गट	.. 39.77	324	312	316	327	327	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	273	269	270	275	275	
5	नाशिक	अन्न गट	.. 41.43	294	286	285	297	298	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	279	276	275	281	281	
6	जळगाव	अन्न गट	.. 55.98	283	277	279	287	290	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	278	276	277	280	281	
7	नांदेड	अन्न गट	.. 60.26	310	311	312	318	319	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	320	320	321	324	326	
8	औरंगाबाद	अन्न गट	.. 53.65	295	293	300	309	312	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	297	296	299	303	304	
9	कोल्हापूर	अन्न गट	.. 55.64	275	277	280	282	283	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	272	272	273	274	275	
10	अकोला	अन्न गट	.. 62.30	249	243	249	255	257	
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	267	264	267	270	271	

आधार - कामगार आयुक्तांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

2016

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2001 = 100)

जून June (10)	जुलै July (11)	ऑगस्ट Aug. (12)	सप्टें. Sep. (13)	ऑक्टो. Oct. (14)	नोव्हें. Nov. (15)	डिसें. Dec. (16)	Item (3)	Centres (2)
326	332	318	311	313	309	302	Food Group	Mumbai
292	295	290	286	287	285	282	General Index	
325	325	321	321	318	316	317	Food Group	Solapur
298	298	296	296	295	294	295	General Index	
343	348	334	331	335	330	312	Food Group	Nagpur
313	316	311	310	312	311	303	General Index	
342	353	334	331	336	336	325	Food Group	Pune
281	286	278	277	280	280	276	General Index	
308	312	313	312	310	303	301	Food Group	Nashik
286	290	291	291	291	289	288	General Index	
297	303	292	291	290	287	274	Food Group	Jalgaon
285	289	285	285	285	285	285	General Index	
327	328	320	320	322	327	315	Food Group	Nanded
330	332	329	330	330	334	334	General Index	
321	323	313	313	311	294	287	Food Group	Aurangabad
308	312	308	309	309	306	308	General Index	
295	303	293	293	295	292	282	Food Group	Kolhapur
280	286	281	281	282	282	282	General Index	
267	278	274	273	275	280	260	Food Group	Akola
276	282	280	281	282	286	288	General Index	

Source—Office of the Commissioner of Labour, GoM, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3

महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL

ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA

2016

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2003 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, Tobacco	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	52.85	2.15	10.67	8.53	25.80	100.00	Weight
जानेवारी	266.14	334.52	447.22	136.41	205.58	260.24	January
फेब्रुवारी	260.17	334.34	449.13	136.99	205.76	257.38	February
मार्च	262.25	334.91	448.90	136.96	206.14	258.57	March
एप्रिल	267.66	336.43	453.46	137.29	208.76	262.65	April
मे	274.57	338.95	450.64	137.28	208.5	265.98	May
जून	278.40	348.87	451.50	136.81	208.49	268.27	June
जुलै	283.41	347.41	451.45	136.71	209.52	271.14	July
ऑगस्ट	279.15	352.53	451.12	136.5	209.31	268.89	August
सप्टेंबर	270.94	353.75	454.91	136.11	209.84	265.08	September
ऑक्टोबर	275.12	352.40	453.56	136.74	211.07	267.49	October
नोव्हेंबर	270.15	354.67	453.41	137.06	210.33	264.73	November
डिसेंबर	264.34	356.31	479.95	136.40	208.10	263.90	December

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics ,GoM, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4

महाराष्ट्रातील नागरी भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
 CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR
 URBAN MAHARASHTRA
 2016

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2003 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, Tobacco	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	45.80	1.54	10.28	7.51	34.87	100.00	Weight
जानेवारी	271.82	328.91	415.57	142.4	191.8	249.85	January
फेब्रुवारी	265.96	331.08	415.49	142.58	192.15	247.33	February
मार्च	266.52	332.90	415.40	143.39	191.71	247.51	March
एप्रिल	272.06	336.00	415.32	144.64	193.45	250.80	April
मे	279.63	338.58	415.10	144.79	193.43	254.28	May
जून	291.29	342.71	414.93	144.91	194.03	259.89	June
जुलै	296.54	343.60	415.13	144.94	193.87	262.27	July
ऑगस्ट	283.75	344.41	414.89	144.38	194.44	256.55	August
सप्टेंबर	276.47	345.04	415.09	144.52	195.17	253.52	September
ऑक्टोबर	279.56	348.30	415.98	144.32	194.17	254.71	October
नोव्हेंबर	276.91	349.00	414.37	144.41	193.84	253.23	November
डिसेंबर	270.81	350.30	445.99	144.85	194.25	253.88	December

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics ,GoM, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS IN MAHARASHTRA 2016

(आधारभूत शेती वर्ष/Agricultural Base year:1986-87=100)

महिना/वर्ष	अन्न गट निर्देशांक	सर्वसाधारण निर्देशांक	Month /Year	
(1)	Food Index	General Index	(1)	
(1)	(2)	(3)	(1)	
भार	..	64.86	100.00	Weight
जानेवारी	..	943	908	January
फेब्रुवारी	..	938	905	February
मार्च	..	941	908	March
एप्रिल	..	959	921	April
मे	..	970	928	May
जून	..	1001	949	June
जुलै	..	1019	963	July
ऑगस्ट	..	1021	965	August
सप्टेंबर	..	1000	955	September
ऑक्टोबर	..	1015	966	October
नोव्हेंबर	..	1004	959	November
डिसेंबर	..	996	956	December

आधार - लेबर ब्यूरो, भारत सरकार, शिमला

Source — Labour Bureau, GoI, Simla

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.1

काम करणा-यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटांनुसार वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF WORKING PERSONS

(OTHER THAN CULTIVATORS AND AGRICULTURAL LABOURERS)

2001

(हजारत/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उद्योग गट (2)	मुख्यतःकाम करणा-यांची संख्या No. of Main Workers			सीमांतिक काम करणा-यांची संख्या No. of Marginal Workers			Industrial division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1.	कृषि, शिकार, वन संवर्धन, मच्छिमारी	530	160	690	76	82	158	Agriculture, hunting,forestry, fishing
2.	खाणकाम व दगडकाम	129	23	153	10	5	15	Mining and quarrying
3.	वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती							Manufacturing & repairs
	(i) घरगुती उद्योग	494	314	808	72	202	274	Household industry
	(ii) बिगर घरगुती उद्योग	3,380	341	3,721	192	88	279	Other than house- hold industry
4.	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा	170	7	177	4	*	4	Electricity, gas & water supply
5.	बांधकाम	1,238	171	1,409	189	51	240	Construction
6.	घाऊक व किरकोळ व्यापार	2,691	242	2,933	154	64	218	Wholesale & retail Trade
7.	हॉटेल्स व उपाहारगृहे	394	30	425	26	5	31	Hotels & restaurants
8.	परिवहन, साठवण व दळणवळण	1,687	69	1,757	78	5	83	Transport, storage & communication
9.	वित्तीय मध्यस्थीता, स्थावर मालमत्ता भाड्याने देणे व व्यवसाय सेवा	1,083	228	1,311	56	39	95	Financial inter- mediation,real estate renting & business activities
10.	इतर सेवा	2,375	1,016	3,391	101	125	226	Other services
	एकूण	14,173	2,602	16,775	957	666	1,623	Total

टीप/Note - * आकडे ५०० पेक्षा कमी आहेत / * Figures are below 500

आधार- भारताची जनगणना-२००१, ब मालिका- ४ व १०

Source- Census of India-2001, B Series- 4 & 10

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.2

काम करणा-यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) व्यवसाय गटानुसार वर्गीकरण

OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF WORKING PERSONS

(OTHER THAN CULTIVATORS AND AGRICULTURAL LABOURERS)

2001

(हजारत/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	व्यवसाय गट (2)	मुख्यतः काम करणा-यांची संख्या No. of Main Workers			सीमांतिक काम करणा-यांची संख्या No. of Marginal Workers			Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1.	आमदार, वरिष्ठ अधिकारी व व्यवस्थापक	633	54	687	11	3	14	Legislators, Senior officials & Managers
2.	व्यावसायिक	748	193	941	25	14	39	Professionals
3.	तंत्रज्ञ व तत्सम काम करणारे	885	381	1,265	26	15	42	Technicians & associate professionals
4.	कारकून	879	204	1,083	19	7	26	Clerks
5.	सेवा क्षेत्रातील कामगार तसेच दुकाने व विपणन यांतील विक्रेते	2,920	335	3,255	135	65	200	Service workers and Shop & Market sales workers
6.	कृषि व मत्स्यव्यवसा- यातील कुशल कामगार	356	125	481	59	67	127	Skilled agriculture & fishery workers
7.	हस्तकला व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे	3,106	425	3,530	271	191	462	Craft & related trade workers
8.	यंत्रचालक व यंत्र जोडणी करणारे	1,975	80	2,055	93	19	112	Plants & Machine Operators and Assemblers
9.	प्राथमिक व्यवसाय	2,219	626	2,845	251	157	409	Elementary Occupations
10.	इतरत्र वर्गीकृत न केलेले	451	181	632	67	126	193	Workers not classified by occupations
एकूण		14,173	2,602	16,775	957	666	1,623	Total

आधार - भारताची जनगणना, २००१, ब मालिका-२६

Source - Census of India, 2001, B Series-26

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.3

रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांसंबंधित माहिती

INFORMATION OF EMPLOYMENT AND SELF-EMPLOYMENT GUIDANCE CENTRE 2016

(हजारात/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (1)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	नवीन नोंदणी	.. 460	Number of registrations
2.	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	.. 144	Number of placements
3.	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	.. 577	Number of vacancies notified
4.	पटावरील अर्जदारांची संख्या	.. 3,357	Number of persons on live register

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई

Source- Directorate of Employment and Self-Employment, GoM, Navi Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

राज्य शासकीय व निम शासकीय कर्मचारी

STATE GOVERNMENT AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(३१ मार्च २०१५ रोजी/As on 31st March 2015)

अनु क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचा-यांची संख्या/No. of Employees				Category
		राज्य शासकीय		निमशासकीय *		
		State Government	Semi Government *			
		एकूण	स्त्रिया	एकूण	स्त्रिया	
(1)	(2)	Total	Female	Total	Female	(2)
(3)	(4)	(5)	(6)			
1	(अ) श्रेणी-अ	23,499	4,563	N.A.	N.A.	(a) Grade-A
	(ब) श्रेणी-ब	51,162	9,895	N.A.	N.A.	(b) Grade-B
	एकूण (अ+ब)	74,661	14,458	N.A.	N.A.	Total (a+b)
2	(क) श्रेणी-क	3,86,766	73,056	N.A.	N.A.	(c) Grade-C
	(ड) श्रेणी-ड	1,10,393	17,260	N.A.	N.A.	(d) Grade-D
	एकूण (क+ड)	4,97,159	90,316	N.A.	N.A.	Total (c+d)
	एकूण (अ+ब+क+ड)	5,71,820	1,04,774	N.A.	N.A.	Total (a+b+c+d)
3	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील, अंशकालीन व मानसेवी कर्मचारी)	1,64,109	1,34,772	N.A.	N.A.	Other (paid from contingencies,work charged personnel, part time and honorary)
	एकूण कर्मचारी	7,35,929	2,39,546	N.A.	N.A.	Total staff

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 --contd.
कर्मचारी गणना, २०१५/EMPLOYEES CENSUS, 2015

अनुक्रमांक Serial No.	वेतन श्रेणी Pay Scale Range	शासकीय कर्मचारी State Government	जिल्हा परिषद Zilla Parishad	नगर परिषद Nagar Parishad	* निमशासकीय * Semi Government
1	4440-7440 G.P(1300)	26,736	#	#	#
2	4440-7440 G.P(1400)	178	#	#	#
3	4440-7440 G.P(1600)	4,785	#	#	#
4	4440-7440 G.P(1650)	71	#	#	#
5	4440-7440 G.P(1700)	27	#	#	#
6	4440-7440 G.P(1800)	309	#	#	#
7	4440-7440 G.P(1900)	239	#	#	#
8	4440-7440 G.P(2000)	124	#	#	#
9	5200-20200 G.P(1600)	24,538	#	#	#
10	5200-20200 G.P(1800)	20,199	#	#	#
11	5200-20200 G.P(1900)	54,461	#	#	#
12	5200-20200 G.P(2000)	88,381	#	#	#
13	5200-20200 G.P(2400)	1,31,729	#	#	#
14	5200-20200 G.P(2500)	2,288	#	#	#
15	5200-20200 G.P(2800)	26,478	#	#	#
16	5200-20200 G.P(3500)	9,276	#	#	#
17	5200-20200 G.P(4200)	1,879	#	#	#
18	9300-34800 G.P(4200)	32,361	#	#	#
19	9300-34800 G.P(4300)	35,628	#	#	#
20	9300-34800 G.P(4400)	26,723	#	#	#
21	9300-34800 G.P(4500)	678	#	#	#
22	9300-34800 G.P(4600)	3,727	#	#	#
23	9300-34800 G.P(4700)	495	#	#	#
24	9300-34800 G.P(4800)	3,155	#	#	#
25	9300-34800 G.P(4900)	208	#	#	#
26	9300-34800 G.P(5000)	4,032	#	#	#
27	9300-34800 G.P(5400)	2,693	#	#	#
28	9300-34800 G.P(5800)	6	#	#	#
29	15600-39100 G.P(5000)	1,480	#	#	#
30	15600-39100 G.P(5400)	13,060	#	#	#
31	15600-39100 G.P(5500)	18	#	#	#
32	15600-39100 G.P(5700)	1,464	#	#	#
33	15600-39100 G.P(6600)	7,397	#	#	#
34	15600-39100 G.P(6900)	32	#	#	#
35	15600-39100 G.P(7600)	749	#	#	#
36	15600-39100 G.P(7900)	5	#	#	#

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
37	37400-67000 G.P(7600)	22	#	#	#
38	37400-67000 G.P(8700)	150	#	#	#
39	37400-67000 G.P(8800)	8	#	#	#
40	37400-67000 G.P(8900)	78	#	#	#
41	37400-67000 G.P(10000)	650	#	#	#
42	37400-67000 G.P(12000)	2	#	#	#
43	80000-G.P (0)	33	#	#	#
44	15600-39100 A.G.P(6000)	1,866	#	#	#
45	15600-39100 A.G.P(7000)	478	#	#	#
46	15600-39100 A.G.P(8000)	175	#	#	#
47	37400-67000 A.G.P(9000)	1464	#	#	#
48	67000-79000-HAG (0)	67	#	#	#
49	75000-A.G.P (0)	21	#	#	#
50	9300-34800 G.P(4100)	508	#	#	#
51	15600-39100 G.P(5900)	86	#	#	#
52	5200-20200 G.P(2100)	3,944	#	#	#
53	5200-20200 G.P(2200)	1,729	#	#	#
54	5200-20200 G.P(2700)	259	#	#	#
55	4440-7440 G.P(1450)	41	#	#	#
56	5200-20200 G.P(1500)	11,258	#	#	#
57	5200-20200 G.P(1300)	3,719	#	#	#
58	4440-7440 G.P(1500)	908	#	#	#
59	5200-20200 G.P(1450)	340	#	#	#
60	75500-80000 G.P(0)	9	#	#	#
61	5200-20200 G.P(3100)	630	#	#	#
62	5200-20200 G.P(2550)	2206	#	#	#
63	5200-20200 G.P(2850)	237	#	#	#
64	15600-39100 G.P(8600)	4	#	#	#
65	9300-34800 G.P(5200)	159	#	#	#
62	5200-20200 G.P(2650)	368	#	#	#
63	5500-7600 G.P(2100)	1	#	#	#
64	9030-10200 G.P(2100)	2	#	#	#
65	5200-20200 G.P (2300)	545	#	#	#
70	5200-20200 G.P(1650)	309	#	#	#
71	9300-34800 G.P(5300)	79	#	#	#
72	90000-90000 G.P(0)	1	#	#	#
73	9300-34800 G.P(2400)	103	#	#	#
74	5200-20200 G.P(1950)	76	#	#	#
75	9300-34800 G.P(3200)	55	#	#	#
76	9300-34800 G.P(3600)	17	#	#	#

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
77	5200-20200 G.P(3550)	131	#	#	#
78	9300-34800 G.P(6600)	108	#	#	#
79	5200-20200 G.P(1700)	146	#	#	#
80	5200-20200 G.P(3250)	40	#	#	#
81	5200-20200 G.P(3150)	57	#	#	#
82	5200-20200 G.P(2150)	38	#	#	#
83	5200-20200 G.P(1850)	35	#	#	#
84	9300-34800 G.P(3350)	8	#	#	#
85	9300-34800 G.P(5900)	7	#	#	#
86	37400-67000 G.P(6600)	74	#	#	#
87	4470-7440 G.P(2100)	32	#	#	#
88	9300-34800 G.P(3100)	26	#	#	#
89	9300-34800 G.P(3550)	41	#	#	#
90	9300-34800 G.P(3300)	11	#	#	#
91	37400-67000 G.P(8600)	1	#	#	#
92	5200-20200 G.P(3200)	256	#	#	#
93	5200-20200 G.P(2750)	708	#	#	#
94	5200-20200 G.P(3750)	42	#	#	#
95	9300-34800 G.P(5500)	28	#	#	#
96	9300-34800 G.P(5100)	22	#	#	#
97	9300-34800 G.P(3750)	31	#	#	#
98	5200-20200 G.P(3650)	23	#	#	#
99	5200-20200 G.P(2950)	49	#	#	#
100	5200-20200 G.P(3350)	27	#	#	#
101	9300-34800 G.P(6000)	3	#	#	#
102	15600-39100 G.P(6200)	22	#	#	#
103	9300-34800 G.P(5600)	9	#	#	#
104	Other	11,629	#	#	#
105	No pay Scale	0	0	#	#
106	As per Fifth pay Commission	1251	#	#	#
107	As per Fourth pay Commission	10	#	#	#
	एकूण/Total	5,71,820	#	#	#

N.A. - Not Available

G.P.- Grade Pay

A.G.P.- Academic Grade Pay

HAG- Higher Administrative Grade

* जिल्हा परिषद व नगर परिषद कर्मचारी/Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

वेतन श्रेणीनुसार आकडेवारीचा अहवाल उपलब्ध नाही/Scalewise data not reported.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5
 श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय कर्मचारी
 GRADE AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT EMPLOYEES

(३१ मार्च, २०१५ रोजी/As on 31st March 2015)

सामाजिक गट	श्रेणी अ Grade A	श्रेणी ब Grade B	श्रेणी क Grade C	श्रेणी ड Grade D	इतर (आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे, अंशकालीन व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contin- gencies, parttime, honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total Employees	Social Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
शासकीय							Government
मागासवर्गीय . .	13,866	31,851	2,63,289	82,256	1,17,925	5,09,187	Backward
इतर . .	9,633	19,311	1,23,477	28,137	46,184	2,26,742	others
एकूण . .	23,499	51,162	3,86,766	1,10,393	1,64,109	7,35,929	Total

176

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(मार्च २०१६/March 2016)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रोजगार (हजारात) Employment (In thousand)	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई शहर	.. 429.97	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	.. 126.77	Mumbai Suburban
3	ठाणे	.. 124.99	Thane
4	रायगड	.. 34.08	Raigad
5	रत्नागिरी	.. 31.26	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	.. 16.28	Sindhudurg
	कोकण विभाग	.. 763.35	Konkan Division
7	नाशिक	.. 81.42	Nashik
8	धुळे	.. 49.01	Dhule
9	नंदुरबार	.. 14.54	Nandurbar
10	जळगाव	.. 71.07	Jalgaon
11	अहमदनगर	.. 51.26	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	.. 267.30	Nashik Division.
12	पुणे	.. 276.81	Pune
13	सातारा	.. 80.24	Satara
14	सांगली	.. 35.77	Sangli
15	सोलापूर	.. 59.72	Solapur
16	कोल्हापूर	.. 59.65	Kolhapur
	पुणे विभाग	.. 512.19	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	.. 1,542.81	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	.. 51.80	Aurangabad
18	जालना	.. 16.05	Jalna
19	परभणी	.. 19.75	Parbhani
20	हिंगोली	.. 7.20	Hingoli
21	बीड	.. 37.82	Beed
22	नांदेड	.. 44.64	Nanded
23	उस्मानाबाद	.. 45.31	Osmanabad
24	लातूर	.. 31.73	Latur
	औरंगाबाद विभाग	.. 254.30	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6 --contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
25	बुलढाणा	.. 34.92	Buldhana
26	अकोला	.. 27.12	Akola
27	वाशिम	.. 42.72	Washim
28	अमरावती	.. 11.43	Amravati
29	यवतमाळ	.. 50.59	Yavatmal
	अमरावती विभाग	.. 166.78	Amravati Division
30	वर्धा	.. 19.71	Wardha
31	नागपूर	.. 157.93	Nagpur
32	भंडारा	.. 20.31	Bhandara
33	गोंदिया	.. 12.51	Gondiya
34	चंद्रपूर	.. 51.51	Chandrapur
35	गडचिरोली	.. 23.02	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	.. 284.99	Nagpur Division
	विदर्भ	.. 706.07	Vidarbha
	महाराष्ट्र राज्य	.. 2,248.91	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	.. 331.01	Central Government
	राज्य सरकारी	.. 674.82	State Government
	निम केंद्र सरकारी	.. 343.70	Quasi Central Government
	निम राज्य सरकारी	.. 221.83	Quasi State Government
	स्थानिक स्वराज्य संस्था	.. 677.55	Local Bodies

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई

Source- Directorate of Employment and Self-Employment, GoM, Navi Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार

EMPLOYMENT IN INSTITUTIONS REGISTERED UNDER SHOPS AND COMMERCIAL ESTABLISHMENT ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	वर्ष/Year \$		Type of Establishment
		2013 (3)	2014 (4)	
	अधिनियम लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या	295	295	No. of local bodies to which the Act is applicable
1	दुकाने			Shops—
	(अ) दुकानांची संख्या	4,82,714	18,76,499	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	11,87,850	12,74,408	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था			Commercial Establishments—
	(अ) संस्थांची संख्या	6,15,807	6,75,346	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	33,72,457	36,91,120	(b) Persons employed
3	हॉटेल इत्यादी			Hotels etc—
	(अ) संस्थांची संख्या	85,955	88,965	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	4,13,641	4,37,968	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे			Theatres—
	(अ) संस्थांची संख्या	2,011	2,682	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	14,214	16,560	(b) Persons employed
	एकूण			Total
	(अ) संस्थांची संख्या	33,11,673	35,81,631	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	49,88,189	54,20,056	(b) Persons employed
	(क) कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	21,25,186	9,38,139	(c) Establishments having no employees

टीप - वरील माहिती १९४८ च्या दुकाने व व्यापारी संस्था कायद्याखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थासंबंधीची आहे. \$कॅलेंडर वर्षाकरिता/for calender year.

Note—The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948

आधार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Office of the Commissioner of Labour, GoM, Mumbai

23. रोजगार/ EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.8

महाराष्ट्र राज्यात महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेखाली
घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON
UNDER THE MAHARMA GANDHI NATIONAL RURAL EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE
2015-16

(₹ लाखात/₹ in lakh)

अनु क्रमांक Serial No.	कामाचा प्रकार	पूर्ण झालेल्या कामांची संख्या Number of completed works	वर्षात झालेला खर्च Expenditure incurred during the year	Category of work
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(1)	ग्रामीण बारमाही जोड रस्ते	5,346	16,359.55	Rural Connectivity
(2)	पूरनियंत्रण व पूर संरक्षण	276	2,542.24	Flood Control and Protection
(3)	जलसंधारण व जलसंवर्धन / जलभरणा	18,824	22,224.08	Water Conservation and Water Harvesting
(4)	दुष्काळ प्रतिबंधक काम	15,175	8,152.6	Drought Proofing
(5)	लघु व सूक्ष्म जलसिंचन	428	699.81	Micro Irrigation Works
(6)	अनुसूचित जाती/जमाती व नवीन भूधारकांना सिंचन सुविधा	33,808	27,892.85	Provision of Irrigation facility to SC/ST Land Owners
(7)	पारंपारिक जलस्रोतांचे नुतनीकरण	2,434	4,175.71	Renovation of Traditional Water Bodies
(8)	भूविकास/शेतीविकास	3,893	4,436.33	Land Development
(9)	राजीव गांधी सेवा केंद्र	117	127.17	Rajiv Gandhi Seva Kendra
(10)	इतर कामे	24,842	1,764.23	Other Works
	एकूण . .	1,05,143	88,374.57	Total

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source— Planning Department, GoM, Mumbai

24. छापखाने व प्रकाशने /PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS
2015-16

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	तपशील Particulars (3)	Item (2)
1	छापखान्यांची संख्या	... 693	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे *	... 5,069	Newspapers*
	(अ) दैनिके	... 1,282	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवडयातून दोनदा व तीनदा निघणारी धरून)	... 2,405	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies)
	(क) पाक्षिके	... 184	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्वैमासिके धरून)	... 713	(d) Monthlies (including bi-monthlies)
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके धरून)	... 291	(e) Quarterlies (including four monthlies)
	(फ) वार्षिके (षण्मासिके धरून)	... 194	(f) Annuals (including six monthlies)
3	पुस्तके *	... 1,000	Books*

* अस्थायी / Provisional

आधार - अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Examiner of Books and Publications, GoM, Mumbai

25. वार्षिक योजना
तक्ता क्रमांक
महाराष्ट्राची अकरावी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व
TWELFTH FIVE YEAR PLAN — YEARWISE AND
(रुपये कोटीत/

अनु क्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष / उप-शीर्ष	मान्य नियत व्यय बारावी पंचवार्षिक योजना (२०१२-२०१७) Approved outlay XII th Five Year Plan (2012-2017)	वार्षिक योजना २०१३-१४ Annual Plan 2013-14	
			मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	कृषि व संलग्न सेवा	21,917.16	4,024.51	3,657.26
2	ग्राम विकास	9,089.07	1,464.59	1,422.78
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	1,140.70	19.02	158.86
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	47,990.34	9,548.49	6,743.07
5	विद्युत विकास	20,694.87	3,375.55	3,353.06
6	उद्योग व खनिजे	2,174.94	402.89	157.79
7	वाहतूक व दळणवळण	33,854.78	5,291.85	5,260.52
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	168.75	34.05	26.94
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	3,364.45	758.90	831.85
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	1,22,645.61	21,311.79	15,211.65
11	सामान्य सेवा	10,988.63	2,111.97	979.74
12	इतर कार्यक्रम	970.71	456.39	244.49
एकूण		2,75,000.00	49,000.00	38,048.01

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

ANNUAL PLANS

TABLE No. 25.1

उप-क्षेत्र निहाय नियतव्यय आणि खर्च

SUB-SECTORWISE OUTLAY AND EXPENDITURE OF MAHARASHTRA

(Rs. in crore)

वार्षिक योजना २०१४-१५ Annual Plan 2014-15		वार्षिक योजना २०१५-१६ Annual Plan 2015-16		Head/ Sub-head of Development
मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure	मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure	
(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
4,439.57	7,092.49	4,700.20	11,767.98	Agriculture and allied services
1,258.54	1,833.37	1,605.34	1,406.32	Rural development
329.37	235.32	154.93	31.28	Special area development programme
9,022.40	6,477.19	7,619.74	7,779.74	Irrigation and flood control
4,015.96	2,349.57	3,726.23	3,175.63	Power development
410.07	284.76	403.99	374.05	Industry and minerals
5,536.82	4,719.31	6,876.38	3,809.24	Transport and communications
62.18	31.41	67.22	22.05	Science, technology & environment
724.01	540.17	911.12	700.93	General economic services
22,208.72	17,832.39	23,348.59	13,384.72	Social and community services
2,406.94	1,072.05	4,110.85	1,671.33	General services
807.97	1,128.15	1,474.41	1,152.93	Other programmes
51,222.54	43,596.19	54,999.00	45,276.17	Total

Source — Planning Department, GoM, Mumbai

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(₹ कोटीत/₹ crore)

महसुलाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 2014-15 (1)	सुधारित Revised Estimates 2015-16 (2)	अंदाज Budget Estimates 2016-17 (3)	अर्थसंकल्प Heads of Revenue (4)	(1)
(I) कर महसूल -				(I) Tax Revenue—	
(ए) उत्पन्न व खर्च				(a) Taxes on Income	
यांवरील कर -				and Expenditure -	
0020 निगम कर	6,147.05	8,651.07	9,912.59	Corporation Tax	
0021 निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	4,389.58	6,471.49	7,681.97	Taxes on Income other than Corporation Tax	
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर	0.00	0.00	0.00	Taxes on Agricultural Income	
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर	2,174.85	2,309.47	2,517.32	Other Taxes on Income and Expenditure	
एकूण (ए)	12,711.48	17,432.03	20,111.88	Total—(a)	
(बी) मालमत्ता व भांडवली				(b) Taxes on Property and	
व्यवहार यांवरील कर -				Capital Transactions	
0029 जमीन महसूल	1,272.38	1,900.19	3,200.15	Land Revenue	
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी	19,959.29	21,500.00	23,547.66	Stamps and Registration Fees	
0031 संपदा शुल्क	0.00	0.00	0.00	Estate Duty	
0032 संपत्ती कर	16.60	-0.27	-0.30	Taxes on Wealth	
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्तेवरील कर	0.00	0.00	0.00	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land	
एकूण (बी)	21,248.27	23,399.92	26,747.51	Total—(b)	
(सी) विक्रेय वस्तू व सेवा				(c) Taxes on Commodities	
यांवरील कर -				and Services -	
0037 शुल्क	2,846.89	4,499.93	4,939.14	Customs	
0038 संघ उत्पादन शुल्क	1,607.70	3,596.52	3,946.25	Union Excise Duties	
0039 राज्य उत्पादन शुल्क	11,397.08	13,699.90	15,343.86	State Excise Duties	
0040 विक्रीकर	67,466.29	74,616.77	81,437.69	Sales Tax	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0041 वाहनांवरील कर	5,404.97	5,693.67	6,750.00	Taxes on Vehicles
0042 माल व उतारू यांवरील कर	586.56	1,150.00	1,276.00	Taxes on Goods and Passengers
0043 विजेवरील कर व शुल्क	4,350.45	7,650.00	7,912.58	Taxes and Duties on Electricity
0044 सेवा कर	2,595.80	4,887.22	5,147.45	Service Tax
0045 विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	2,478.44	2,014.66	2,236.27	Other Taxes and Duties on Commdities and Services
एकूण (सी)	98,734.18	1,17,808.67	1,28,989.24	Total—(c)
एकूण (I)	1,32,693.93	1,58,640.62	1,75,848.63	Total—(I)
(II) करांव्यतिरिक्त महसूल - (ए) इतर आर्थिक सेवा -				(II) Non-Tax Revenue - (a) Other Fiscal Services-
0047 इतर आर्थिक सेवा	0.06	0.00	0.00	Other Fiscal Services
एकूण (ए)	0.06	0.00	0.00	Total—(a)
(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा -				(b) Interest receipts, Dividends and Profits-
0049 व्याजाच्या जमा रकमा	3,351.46	2,973.70	1,122.37	Interest Receipts
0050 लाभांश व नफा	28.14	112.26	117.87	Dividends and profits
एकूण (बी)	3,379.60	3,085.96	1,240.24	Total—(b)
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल -				(c) Other Non-Tax revenue-
(i) सर्वसाधारण सेवा				(i) General Services
0051 लोकसेवा आयोग	27.76	23.67	24.85	Public Service Commission
0055 पोलीस	338.40	568.90	597.35	Police
0056 तुरुंग	12.21	9.80	10.29	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.03	0.06	0.06	Supplies and disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	21.47	40.58	37.30	Stationery and printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे	215.29	205.60	215.88	Public works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	440.33	518.80	355.29	Other administrative services
0071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	72.38	77.43	81.30	Contributions and Recoveries towards pension and other retirement benefits

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	449.88	634.42	2,430.15	Miscellaneous general services
एकूण (i)	1,577.74	2,079.26	3,752.47	Total—(i)
(ii) सामाजिक सेवा -				(ii) Social Services—
0202 शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	362.44	549.39	418.19	Education, sports, art and culture
0210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	328.48	498.75	447.57	Medical and public health
0211 कुटुंब कल्याण	46.57	56.97	40.20	Family welfare
0215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	33.94	27.42	30.16	Water supply & sanitation
0216 गृहनिर्माण	35.36	67.57	1,067.57	Housing
0217 नगरविकास	1,781.89	1,000.13	5,000.14	Urban development
0220 माहिती व प्रसिध्दी	5.16	5.76	5.49	Information & publicity
0230 कामगार व सेवायोजन	125.16	98.64	97.71	Labour & employment
0235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	266.37	262.08	267.31	Social security & welfare
0250 इतर सामाजिक सेवा	132.48	258.75	263.93	Other social services
एकूण (ii)	3,117.85	2,825.46	7,638.26	Total—(ii)
(iii) आर्थिक सेवा -				(iii) Economic Services—
0401 पीकसंवर्धन	83.96	122.16	128.27	Crop Husbandry
0403 पशुसंवर्धन	30.42	46.46	48.78	Animal Husbandry
0404 दुग्धव्यवसाय विकास	125.60	533.69	558.29	Dairy Development
0405 मत्स्यव्यवसाय	6.91	20.60	22.16	Fisheries
0406 वनीकरण व वन्यजीवन	213.74	373.89	392.51	Forestry and wild life
0408 अन्न साठवण व वखार	4.86	9.68	10.16	Food Storage & War housing
0425 सहकार	88.29	156.66	164.49	Co-operation
0435 कृषीविषयक इतर कार्यक्रम	2.47	6.33	6.65	Other Agricultural Programmes
0506 जमीन सुधारणा	40.66	41.24	43.30	Land Reforms
0515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	185.80	246.23	258.54	Other Rural Development Programmes
0551 डोंगराळ प्रदेश	0.69	2.04	0.64	Hilly Areas
0700 मोठे पाटबंधारे	499.90	674.80	842.28	Major Irrigation
0701 मध्यम पाटबंधारे	158.03	264.10	290.51	Medium Irrigation
0702 लहान पाटबंधारे	83.95	61.09	67.21	Minor Irrigation

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
0801	वीज	523.77	828.00	910.80	Power
0802	पेट्रोलियम	0.03	0.01	0.00	Petroleum
0810	ऊर्जेची अपारंपारिक साधने	1.24	1.63	0.83	Non-conventional Sources of Energy
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	5.74	4.65	4.88	Village and Small Industries
0852	उद्योग				Industries
0853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	2.46	16.51	17.34	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
0875	इतर उद्योग	0.07	0.06	0.06	Other Industries
1001	भारतीय रेल्वे	0.00	0.00	0.00	Indian Railways
1051	बंदरे व दीपगृहे	0.00	0.00	0.00	Ports and Light Houses
1454	रस्ते व पूल	22.13	21.40	8.37	Roads and Bridges
1056	अंतर्देशीय जल परिवहन	0.00	0.00	0.00	Inland Water Transport
1452	पर्यटन	5.73	0.00	0.00	Tourism
1475	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	83.35	181.12	190.18	Other General Economic Services
	एकूण (iii)	4,505.64	6,708.09	7,366.26	Total—(iii)
	एकूण (सी)	9,201.23	11,612.82	18,757.00	Total—(c)
	एकूण (II)	12,580.89	14,698.78	19,997.24	Total—(II)
(III)	सहायक अनुदाने व अंशदाने -				(III) Grants-in-aid and Contributions—
1601	केंद्र सरकारकडून सहायक अनुदाने	20,140.64	24,981.51	24,964.19	Grant-in-aid from Central Government
1603	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्यांचा हिस्सा	0.00	0.00	0.00	State share of Union Excise Duties
	एकूण (III)	20,140.64	24,981.51	24,964.19	Total—(III)
	एकूण - महसुली जमा (I+II+III)	1,65,415.46	1,98,320.91	2,20,810.05	Total—Revenue Receipts (I+II+III)

आधार - महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१६-१७

Source— Maharashtra State Budget Publications, 2016-17

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(₹ कोटीत/₹ crore)

खर्चाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 2014-15 (2)	सुधारित अंदाज Revised Estimates 2015-16 (3)	अर्थसंकल्प Budget Estimates 2016-17 (4)	Heads of Expenditure (1)
(1) सर्वसाधारण सेवा (ए) राज्याची अंगे -				(I) General Services— (a) Organs of State—
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे	83.70	131.35	156.12	Parliament/State/ Union Territory Legislatures
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/ राज्यपाल/ संघ राज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	10.67	12.60	13.34	President/Vice-president/ Governor/Administrator of Union Territories
2013 मंत्रिपरिषद	7.51	12.82	15.40	Council of Ministers
2014 न्यायदान	1,260.98	1,627.17	1,715.76	Administration of Justice
2015 निवडणुका	971.55	359.25	276.26	Elections
एकूण (ए)	2,334.40	2,143.19	2,176.87	Total—(a)
(बी) आर्थिक सेवा				(b) Fiscal Services—
(i) 2020 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली	21.99	28.07	35.61	(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण (i)	21.99	28.07	35.61	Total—(i)
(ii) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
2029 जमीन महसूल	276.08	396.25	440.17	Land Revenue
2030 मुद्रांक व नोंदणी	238.83	213.66	211.59	Stamps and Registration
एकूण (ii)	514.91	609.92	651.75	Total—(ii)
(iii) विक्रेय वस्तू सेवा यांवरील करांची वसुली -				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services -
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	118.65	114.86	137.26	State Excise Duty
2040 विक्रीकर	459.62	604.77	696.94	Sales Tax
2041 वाहनांवरील कर	1,626.50	1,268.94	1,318.88	Taxes on Vehicles

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
2045 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	58.50	72.26	82.33	Other Commodities & Taxes and Duties on Services
एकूण (iii)	2,263.28	2,060.84	2,235.41	Total—(iii)
(iv) इतर आर्थिक सेवा				(iv) Other Fiscal Services
2047 इतर आर्थिक सेवा	3.71	3.70	5.33	Other Fiscal Services
एकूण (iv)	3.71	3.70	5.33	Total—(iv)
एकूण (बी)	2,803.89	2,702.53	2,928.10	Total—(b)
(सी) व्याज प्रदान व ऋणसेवा -				(c) Interest payment and servicing of debts —
2048 ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांसाठी विनियोजन	1,890.00	2,220.00	2,600.00	Appropriation for reduction or avoidance of debts
2049 व्याज प्रदान	23,964.74	26,216.72	28,219.83	Interest payments
एकूण (सी)	25,854.74	28,436.72	30,819.83	Total—(c)
(डी) प्रशासकीय सेवा -				(d) Administrative services—
2051 लोकसेवा आयोग	34.32	43.68	52.59	Public service commission
2052 सचिवालय सर्वसाधारण सेवा	256.49	290.41	322.65	Secretariate General Services
2053 जिल्हा प्रशासन	4,037.98	4,686.25	5,335.74	District Administration
2054 कोषागार व लेखा प्रशासन	211.36	258.03	300.82	Treasury and Account's Administration
2055 पोलीस	8,700.43	11,145.57	11,015.55	Police
2056 तुरुंग	206.28	253.71	276.40	Jail
2057 पुरवठा व विनियोग	1.81	1.75	2.42	Supplies and Disposals
2058 लेखनसामग्री व मुद्रण	154.91	161.65	181.37	Stationary and Printing
2059 सार्वजनिक बांधकामे	1,213.10	1,268.98	1,514.66	Public Works
2070 इतर प्रशासनिक सेवा	269.28	368.25	2,465.47	Other Administrative Services
एकूण (डी)	15,085.96	18,478.28	21,467.65	Total—(d)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा -				(e) Pensions and Miscellaneous General Services—
2071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	14,258.41	16,494.53	19,067.82	Pension and Other Retirement benefits
2075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	148.36	136.72	256.81	Miscellaneous General Services
एकूण (इ)	14,406.77	16,631.25	19,324.63	Total—(e)
एकूण (I)	60,485.77	68,391.97	76,717.09	Total—(I)
(II) सामाजिक सेवा -				(II) Social Services—
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती -				(a) Education, Sports, Art and Culture
2202 सर्वसाधारण शिक्षण	37,619.29	43,185.28	45,889.22	General Education
2203 तांत्रिक शिक्षण	1,640.35	1,818.94	2,050.93	Technical Education
2204 क्रीडा व युवक सेवा	198.67	313.88	384.17	Sports and Youth Services
2205 कला व संस्कृती	237.40	418.84	383.12	Art and Culture
एकूण (ए)	39,695.70	45,736.93	48,707.43	Total—(a)
(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण -				(b) Health and Family Welfare—
2210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	7,861.56	10,360.50	9,051.54	Medical and Public Health
2211 कुटुंब कल्याण	635.68	757.01	810.07	Family Welfare
एकूण (बी)	8,497.23	11,117.50	9,861.61	Total—(b)
(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास -				(c) Water Supply, Sanitation, Housing and Urban Development—
2215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	1,808.70	4,165.50	4,832.99	Water Supply and Sanitation
2216 गृहनिर्माण	1,031.76	1,090.84	1,039.76	Housing
2217 नगरविकास	4,588.24	6,840.79	10,231.95	Urban Development
एकूण (सी)	7,428.71	12,097.13	16,104.70	Total—(c)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 –Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(डी) माहिती व ध्वनिप्रसारण				(d) Information and Broadcasting—
2220 माहिती व प्रसिध्दी	121.77	84.95	99.38	Information and Publicity
एकूण (डी)	121.77	84.95	99.38	Total—(d)
(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण-				(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes—
2225 अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण	8,096.66	9,474.33	10,833.25	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes
एकूण (इ)	8,096.66	9,474.33	10,833.25	Total—(e)
(एफ) कामगार व कामगार कल्याण -				(f) Labour and Labour Welfare—
2230 कामगार व सेवायोजन	895.30	1,050.25	1,111.03	Labour and Employment
एकूण (एफ)	895.30	1,050.25	1,111.03	Total—(f)
(जी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार -				(g) Social Welfare and Nutrition—
2235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	3,055.02	4,447.28	4,477.01	Social Security and Welfare
2236 पोषण आहार	2,812.19	3,566.25	1,340.70	Nutrition
2245 नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य	6,244.52	5,320.51	5,571.54	Relief on account of natural calamities
एकूण (जी)	12,111.72	13,334.04	11,389.24	Total—(g)
(एच) इतर				(h) Others—
2250 इतर सामाजिक सेवा	-0.36	2.34	6.39	Other Social Services
2251 सचिवालय सामाजिक सेवा	105.74	153.18	180.24	Secretariat- Social Services
एकूण (एच)	105.38	155.52	186.63	Total—(h)
एकूण (II)	76,952.49	93,050.66	98,293.28	Total—(II)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
(III) आर्थिक सेवा				(III) Economic Services—	
(ए) कृषी व संलग्न कार्यक्रम -				(a) Agriculture and Allied Services—	
2401	पीक संवर्धन	3,601.99	3,928.23	3,502.84	Crop Husbandry
2402	मृदू व जल संधारण	44.94	71.55	88.13	Soil and Water Conservatio
2403	पशुसंवर्धन	925.40	1,098.70	1,184.92	Animal Husbandry
2404	दुग्धव्यवसाय विकास	368.88	536.75	434.09	Dairy Development
2405	मत्स्यव्यवसाय	103.30	184.32	124.95	Fisheries
2406	वनीकरण व वन्यजीवन	1,596.37	2,155.12	2,076.88	Forestry and Wild Life
2408	अन्न, साठवण व वखार	199.69	234.64	254.41	Food, Storage & Warehousing
2415	कृषीविषयक संशोधन व शिक्षण	704.78	848.17	828.00	Agricultural Research and Education
2425	सहकार	827.38	1,358.57	771.23	Co-operation
2435	इतर कृषिविषयक कार्यक्रम	194.64	89.63	83.62	Other Agricultural Programmes
एकूण (ए)		8,567.37	10,505.68	9,349.06	Total—(a)
(बी) ग्रामविकास -				(b) Rural Development—	
2501	ग्रामविकासासाठी विशेष कार्यक्रम	24.70	590.48	711.60	Special Programmes for Rural development
2505	ग्रामीण रोजगार	2,678.13	3,258.56	4,370.66	Rural Employment
2506	जमीन सुधारणा	0.00	0.00	0.00	Land Reforms
2515	इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	3,468.96	2,192.99	7,043.80	Other Rural Development Programmes
एकूण (बी)		6,171.79	6,042.03	12,126.06	Total—(b)
(सी) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम				(c) Special Areas Programmes—	
2551	डोंगराळ प्रदेश	33.28	3.88	0.82	Hilly Areas
एकूण (सी)		33.28	3.88	0.82	Total—(c)
(डी) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण -				(d) Irrigation and Flood Control—	
2701	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	1,714.20	1,716.34	1,794.98	Major and Medium Irrigation
2702	लहान पाटबंधारे	712.74	1,064.79	1,364.43	Minor Irrigation
2705	लाभक्षेत्र विकास	23.91	27.43	30.65	Command Areas Development
2711	पूर नियंत्रण व जलनिःसारण	35.97	17.59	21.46	Flood Control and Drainage
एकूण (डी)		2,486.82	2,826.15	3,211.51	Total—(d)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(इ) ऊर्जा				(e) Energy—
2801 वीज	10,809.80	9,220.00	5,588.89	Power
2810 ऊर्जेची अपारंपारिक साधने	81.37	139.76	171.22	Non-conventional Sources of Energy
एकूण (इ)	10,891.17	9,359.76	5,760.12	Total—(e)
(एफ) उद्योग व खनिज -				(f) Industry and Minerals—
2851 ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	186.37	367.93	317.84	Village and Small Industries
2852 उद्योग	2,527.38	3,236.94	2,686.06	Industries
2853 अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	179.97	19.68	34.99	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
एकूण (एफ)	2,893.72	3,624.56	3,038.89	Total—(f)
(जी) वाहतूक				(g) Transport —
3001 भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना	45.00	48.02	68.60	Indian Railways—Policy formulation Direction, Research and Miscellaneous Organisation
3051 बंदरे व दीपगृहे	82.06	48.83	110.57	Ports and Light Houses
3053 नागरी विमान चालन	175.16	185.36	271.39	Civil Aviation
3054 मार्ग व पूल	5,233.47	5,806.22	4,791.64	Roads and Bridges
3055 मार्ग परिवहन	16.54	97.28	17.48	Road Transport
3056 अंतर्देशीय जल परिवहन	3.74	5.76	9.50	Inland Water Transport
एकूण (जी)	5,555.97	6,191.48	5,269.17	Total—(g)
(आय) विज्ञान, तंत्रशास्त्र व पर्यावरण -				(i) Science, Technology and Environment —
3402 अवकाश संशोधन	0.13	0.11	0.38	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन	4.88	4.55	6.50	Other Scientific Research
3435 परिस्थितीकी व पर्यावरण	72.37	86.28	101.81	Ecology and Environment
एकूण (आय)	77.38	90.95	108.69	Total—(i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा -				(j) General Economic Services—
3451 सचिवालय आर्थिक सेवा	633.60	1,282.34	1,261.91	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन	289.74	423.15	672.32	Tourism
3454 जनगणना, सर्वेक्षण व सांख्यिकी	46.33	97.56	72.17	Census, Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा	0.00	0.00	0.00	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	39.42	47.32	49.14	Other General Economic Services
एकूण (जे)	1,009.09	1,850.37	2,055.54	Total—(j)
एकूण (III)	37,686.57	40,494.86	40,919.87	Total—(III)
(IV) सहायक अनुदाने व अंशदाने -				(IV) Grants-in aid and Contributions—
3604 स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे	2,681.79	5,673.85	8,524.37	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayati Raj Institutions
3606 साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	-253.50	0.00	0.00	Aid Materials and Equipments
एकूण (IV)	2,428.29	5,673.85	8,524.37	Total—(IV)
एकूण - महसुली लेखावरील खर्च	1,77,553.12	2,07,611.34	2,24,454.61	Total Expenditure on Revenue Account

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१६-१७

Source — Maharashtra State Budget Publications, 2016-17

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे विश्लेषण /ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(₹ कोटीत/₹ crore)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 2014-15	सुधारित Revised Estimates 2015-16	अंदाज Budget Estimates 2016-17	अर्थसंकल्प Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एक - महसुली लेखाशीर्षा खालील जमा -				I - Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	1,32,693.93	1,58,640.62	1,75,848.63	(a) Tax Revenue
(ब) करंव्यतिरिक्त महसूल	32,721.53	39,680.29	44,961.42	(b) Non-Tax Revenue
एकूण (एक)	1,65,415.46	1,98,320.91	2,20,810.05	Total—(I)
दोन - भांडवली लेख्या वरील जमा	45,938.86	48,813.23	49,969.80	II - Receipts on Capital Account
एकूण जमा (एक+दोन)	2,11,354.32	2,47,134.14	2,70,779.85	Total Receipts (I + II)
तीन - महसुली लेखाशीर्षा खालील खर्च -				III - Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	1,17,067.35	1,39,219.37	1,47,737.52	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च (i+ii)	60,485.77	68,391.97	76,717.08	(b) Non-Development Expenditure (i+ii)
(i) सर्वसाधारण सेवा	34,631.03	39,955.25	45,897.25	(i) General Services
(ii) ऋण सेवा	25,854.74	28,436.72	30,819.83	(ii) Debt Services
एकूण (तीन)	1,77,553.12	2,07,611.34	2,24,454.60	Total—(III)
चार - भांडवली खर्च				IV - Capital Expenditure—
(अ) महसुली लेख्या बाहेरील भांडवली खर्च	19,523.47	28,426.82	31,005.73	(a) Capital Expenditure outside Revenue Account
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च	20,671.22	11,286.75	15,303.60	(b) Disbursements on Loans and Debt Section
एकूण (चार)	40,194.69	39,713.57	46,309.33	Total—(IV)
एकूण खर्च (तीन+चार)	2,17,747.81	2,47,324.91	2,70,763.93	Total expenditure(III+IV)

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१६-१७

Source —Maharashtra State Budget Publications, 2016-17

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1

बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न (चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार)

NET STATE INCOME AT MARKET PRICES (AT CURRENT AND CONSTANT PRICES)

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	2014-15 **		2015-16*		
	चालू किंमती नुसार At current prices	(२०११-१२) च्या स्थिर किंमतीनुसार At constant prices (2011-12)	चालू किंमती नुसार At current prices	(२०११-१२) च्या स्थिर किंमतीनुसार At constant prices (2011-12)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
I. उत्पन्न (₹ कोटी)					Income (₹ crore)
(1) पीक, पशुसंवर्धन, के व लकूड तोडणी,मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती आणि खाण व दाड खाणकाम	2,14,030	1,84,619	2,18,267	1,80,583	Crops,Livestock,Forestry & Logging,Fishing & Aquaculture,Mining & Quarrying
(2) वस्तुनिर्माण,वीज, वायू आणि पाणी पुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा आणि बांधकाम	4,11,923	3,55,852	4,43,727	3,84,381	Manufacturing, Electricity, Gas, & water supply,Other utility services & Construction
(3) व्यापार,दुरूस्ती,हॉटेल व उपाहारगृहे,रेल्वे,परिवहन, साठवण,दळणवळण व प्रसारणासंबंधी सेवा	2,10,501	1,75,595	2,36,745	1,92,083	Trade, repairs,hotels and restaurants Railway, Transport, Storage & Commucation and Services related to broadcasting
(4) वित्तीय सेवा,स्थावर मालमत्ता व राहत्या घराची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	5,24,199	4,51,924	6,02,905	4,98,670	Financial Services, real estate and owner- ship of dwellings, professional services, public administration & other services
निव्वळ मूल्यवृद्धी	13,60,654	11,67,991	15,01,645	12,55,715	Net State Value added
निव्वळ राज्य उत्पन्न	15,51,628	13,32,239	17,48,771	14,41,675	Net State Domestic Product
II. दरडोई राज्य उत्पन्न (₹)	1,32,341	1,13,629	1,47,399	1,21,515	Per capita State Income (₹)

+ पहिले सुधारित अंदाज/First revised estimates ++ दुसरे सुधारित अंदाज/Second Revised estimates

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Economics and Statistics, GoM, Mumbai

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1

नियंत्रित बाजारपेठा /REGULATED MARKETS

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या No. of regulated markets		District (2)
		2015 (3)	2016 (4)	
1	बृहन्मुंबई ...	1	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	5	5	Thane
3	पालघर ...	3	3	Palghar
4	रायगड	9	9	Raigad
5	रत्नागिरी ...	1	1	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	1	1	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	20	20	Konkan Division
7	नाशिक ...	17	17	Nashik
8	धुळे ...	4	4	Dhule
9	नंदुरबार ...	6	6	Nandurbar
10	जळगाव ...	12	12	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	14	14	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	53	53	Nashik Division
12	पुणे ...	12	12	Pune
13	सातारा ...	10	10	Satara
14	सांगली ...	7	7	Sangli
15	सोलापूर ...	11	11	Solapur
16	कोल्हापूर ...	4	4	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	44	44	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	117	117	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	10	10	Aurangabad
18	जालना ...	8	8	Jalna
19	परभणी ...	11	11	Parbhani
20	हिंगोली ...	7	7	Hingoli
21	बीड ...	10	10	Beed
22	नांदेड ...	19	19	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	9	9	Osmanabad
24	लातूर ...	11	11	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	85	85	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	12	13	Buldhana
26	अकोला ...	7	7	Akola
27	वाशिम ...	6	6	Washim
28	अमरावती ...	12	12	Amravati
29	यवतमाळ ...	17	17	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	54	55	Amravati Division
30	वर्धा ...	7	7	Wardha
31	नागपूर ...	13	12	Nagpur
32	भंडारा ...	5	5	Bhandara
33	गोंदिया ...	7	7	Gondia
34	चंद्रपूर ...	13	13	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	5	5	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	50	49	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	104	104	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	306	306	Maharashtra State

आधार - महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

Source— Maharashtra State Agriculture Marketing Board, Pune

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती /INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब (1)	परिमाण (2)	2014-15 (3)	2015-16 (4)	Unit (2)	Item (1)
1) आयुर्विमा					<i>Life Insurance</i>
पॉलिसी	संख्या	24,62,645	24,25,460	Number	Policies
विम्याची रक्कम	₹ कोटी	66,588.07	73,278.49	₹ crore	Sum Assured
2) साधारण विमा					<i>General Insurance</i>
भारतीय साधारण विमा मंडळ व तिच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्यांचा प्रत्यक्ष प्रिमियम	₹ कोटी	N.A.	N.A.	₹ crore	Gross direct premium written in Maharashtra by General Insurance Corporation of India and its subsidiary companies

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

आधार— १) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ

Source—1) Life Insurance Corporation of India

२) भारतीय साधारण विमा महामंडळ

2) General Insurance Corporation of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची व खोल्यांची संख्या

NUMBER OF HOTELS AND ROOMS APPROVED

BY THE TOURISM DEPARTMENT

As on 31st December, 2015

हॉटेलांचे प्रकार	हॉटेलांची संख्या No.of hotels	खोल्यांची संख्या No.of Rooms	Type of Hotels
(1)	(2)	(3)	(1)
पंचतारांकित डिलक्स	20	6,287	5 Star Deluxe
पंच तारांकित	11	1,661	5 Star
चार तारांकित	13	1,633	4 Star
तीन तारांकित	48	3,136	3 Star
दोन तारांकित	6	174	2 Star
एक तारांकित	1	54	1 Star
अपार्टमेंट हॉटेल	--	--	Apartment Hotel
बेड व नाष्टा	14	53	Bed & Breakfast
अतिथी गृहे	4	61	Guest House
अवर्गीकृत	--	--	Unclassified
एकूण	117	13,059	Total

आधार — भारत पर्यटक सांख्यिकी , भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— India Tourism Statistics, GoI, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR

अनुक्रमांक Serial No. (1)	नागरिकत्वाचा देश (2)	परदेशी पर्यटकांची संख्या No. of foreign tourists		देश Country of Nationality (2)
		2014 (3)	2015 (4)	
1	उत्तर अमेरिका	3,45,480	3,45,329	North America
2	दक्षिण व मध्य अमेरिका	14,125	14,166	South & Central America
	एकूण अमेरिका खंड	3,59,605	3,59,495	Total America
3	पश्चिम युरोप	4,76,308	4,77,572	Western Europe
4	पूर्व युरोप	27,870	30,457	Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड	5,04,179	5,08,029	Total Europe
	एकूण आफ्रिका खंड	1,37,289	1,31,812	Total Africa
5	पश्चिम आशिया	1,50,579	1,39,484	West Asia
6	दक्षिण आशिया	66,099	72,010	South Asia
7	दक्षिण पूर्व आशिया	90,526	98,742	South-East Asia
8	पूर्व आशिया	84,753	92,814	East Asia
	एकूण आशिया खंड	3,91,957	4,03,050	Total Asia
	एकूण ऑस्ट्रेलिया खंड	55,827	59,923	Total Australia
9	राष्ट्रीयता नसलेले	4,937	3,242	Stateless
10	इतर	Other
	एकूण	14,59,029	14,60,938	Grand Total

टीप/Note - वरील आकडे हवाईमार्गे मुंबईस उतरणा-या परदेशी पर्यटकांच्या टक्केवारीवर आधारित असल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही./ Totals may not add-up as the figures are derived from the percentage of Foreign Tourists Disembarking at Mumbai by Air.

आधार - भारत पर्यटक सांख्यिकी ,भारत सरकार,नवी दिल्ली

Source —India Tourism Statistics, GoI, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5

कच्च्या कूड तेलाचे उत्पादन / PRODUCTION OF CRUDE OIL

('००० टनांत/''००० Tonnes)

वर्ष/ Year (1)				मुंबई हाय किनारा/ Off shore Mumbai High (2)
1980-81	4,985
1984-85	20,136
1990-91	21,191
1994-95	20,226
1999-00	16,727
2000-01	16,629
2003-04	17,677
2004-05	18,164
2005-06	16,311
2006-07	17,993
2007-08	18,020
2008-09	17,801
2009-10	17,154
2010-11	16,972
2011-12	16,289
2012-13	15,573
2013-14	15,515
2014-15	16,177
2015-16	16,516

आधार— अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Gol, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6

नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर

RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS

वर्ष/Year	एकूण मुंबई किनारा/ Total Mumbai Off shore			
	साठे (अब्ज घन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घनमीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर) Utilisation **(Million Cu. Metres)	
(1)	(2)	(3)	(4)	
1980-81	...	329	673	307
1985-86	...	378	5,180	3,067
1990-91	...	483	14,082	10,035
1995-96	...	377	16,579	15,966
2000-01	...	461	18,465	17,705
2003-04	...	526	17,806	17,236
2004-05	...	302	17,313	17,235
2005-06	...	272 ^	16,943	3,114
2006-07	...	290 ^	16,567	3,086
2007-08	...	293 ^	16,457	3,176
2008-09	...	310 ^	16,733	3,253
2009-10	...	337 ^	17,476	3,449
2010-11	...	342 ^	17,591	3,422
2011-12	...	352 ^	17,540	3,470
2012-13	...	348 ^	18,046	3,550
2013-14	...	356 ^	17,863	17,471
2014-15	...	362 ^	17,153	16,754
2015-16	...	354 ^	16,194	15,772

^ १ एप्रिल रोजी /As on 1st April

** Natural gas available for consumption which is derived by deducting gas flared from gross production by producing companies.

Note: Total Mumbai Offshore includes Mumbai High, Neelam & Heera, Bassein & Satellite

आधार — अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source- Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, GoI, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7

द्रवरुप पेट्रोलियम वायूचे घरगुती ग्राहक / LPG DOMESTIC CUSTOMERS

(हजारात/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No.	कंपनीचे नाव	ग्राहकांची संख्या No. of Customers			Name of company
		1st April 2014	1st April 2015	1st April 2016	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1.	भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित	2,560.1	2,768.8	3,085.5	Indian Oil Corporation Limited
2.	हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	8,777.0	9,382.6	10,028.0	Hindustan Petroleum Corporation Limited
3.	भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	8,971.2	9,641.6	10,345.2	Bharat Petroleum Corporation Limited
एकूण		20,308.3	21,793.0	23,458.7	Total

आधार — अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली
 Source— Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas,
 GoI, New Delhi

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 29.1

29. निवडक निर्देशकांचा कल

तक्ता क्रमांक/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनात आहेत/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1970-71 (3)	1980-81 (4)	1990-91 (5)	2000-01 (6)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकानुसार)	.. 30,766	30,758	30,758	30,758
2	निव्वळ पेरणी क्षेत्र	.. 17,668	18,299	18,565	17,636
3	पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	.. 18,737	19,642	21,859	22,255
4	स्थूल सिंचित क्षेत्र	.. 1,570	2,415	3,319	3,647
5	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन #				
	(अ) तांदूळ	..			
	(१) क्षेत्र	.. 1,352	1,459	1,597	1,512
	(२) उत्पादन	.. 1,662	2,315	2,345	1,930
	(ब) गहू	..			
	(१) क्षेत्र	.. 812	1,063	867	754
	(२) उत्पादन	.. 440	886	909	948
	(क) ज्वारी	..			
	(१) क्षेत्र	.. 5,703	6,469	6,300	5,094
	(२) उत्पादन	.. 1,557	4,409	5,929	3,988
	(ड) बाजरी	..			
	(१) क्षेत्र	.. 2,039	1,534	1,940	1,800
	(२) उत्पादन	.. 824	697	1,115	1,087

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and production in thousand M. tonnes)

2010-11	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area (according to village papers)
17,406	17,344	17,368	17,345 ^E	N.A.	Net area sown
23,175	23,116	23,380	23,273 ^E	N.A.	Gross cropped area
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Gross irrigated area
Area and production of principal crops #—					
(a) Rice—					
1,518	1,559	1,605	1,551	1,503	(1) Area
2,696	3,078	3,108	2,946	2,593	(2) Production
(b) Wheat—					
1307	785	1,028	1,067	911	(1) Area
2,301	1,199	1,480	1,308	981	(2) Production
(c) Jowar—					
4,060	3,290	3,585	3,288	3,217	(1) Area
3,452	2,108	2,848	2,109	1,205	(2) Production
(d) Bajri—					
1,035	788	762	865	801	(1) Area
1,123	502	788	538	333	(2) Production

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्याचे					
उत्पादन - पुढे चालू					
(ई) सर्व तृणधान्ये					
(इतर तृणधान्ये धरून)					
(१) क्षेत्र	..	10,320	10,976	11,136	9,824
(२) उत्पादन	..	4,737	8,647	10,740	8,367
(फ) सर्व कडधान्ये ..					
(१) क्षेत्र	..	2,566	2,715	8,257	3,436
(२) उत्पादन	..	677	825	1,441	1,955
(ग) ऊस ..					
(१) क्षेत्र	..	204	319	536	526
(२) उत्पादन (कांड्यांत)	..	14,433	23,706	38,154	26,982
(प) कापूस ..					
(१) क्षेत्र	..	2,750	2,550	2,721	2,762
(२) उत्पादन(रूई)	..	82	208	319	308
(छ) भुईमूग ..					
(१) क्षेत्र	..	904	695	864	390
(२) उत्पादन	..	586	451	979	453
(ज) तंबाखू ..					
(१) क्षेत्र	..	12	12	8	6
(२) उत्पादन	..	5	8	8	7
शेती उत्पादनाचे निर्देशांक *					
(पाया: त्रैवार्षिक सरासरी १९७९-८२=१००)					
(१) अन्नधान्ये	..	N.A.	N.A.	120.4	109.9
(२) अन्नधान्येतर	..	N.A.	N.A.	154.5	115.7
(३) सर्व पिके	..	N.A.	N.A.	136.5	112.7

कृषी आयुक्तालय, पुणे यांच्या मार्फत प्राप्त अंतिम अंदाजावर आधारित

N.A.--उपलब्ध नाही

E- अंदाजित

* २०१०-११ ते २०१४-१५ करिताचे निर्देशांक अस्थायी आहेत.

TABLE No. 29.1 —*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and Production of Principal Crops— <i>Contd.</i>
					(e) All cereals (including other cereals)
8,989	7,442	8,108	8,059	7,667	(1) Area
12,323	8,882	11,520	9,267	6,896	(2) Production
					(f) All pulses
4,038	3,322	3,653	3,413	3,544	(1) Area
3,096	2,360	2,941	1,681	1,432	(2) Production
					(g) Sugarcane
965	938	937	1,030	N.A.	(1) Area
85,691	75,335	83,954	91,538	69,235	(2) Production (Cane)
					(h) Cotton
3,942	4,187	4,160	4,190	4,207	(1) Area
7,473	6,793	8,834	3,577	3,914	(2) Production (lint)
					(i) Groundnut
357	308	328	327	309	(1) Area
458	337	422	379	334	(2) Production
					(j) Tobacco
1	1	2	1	2	(1) Area
1	1	2	2	3	(2) Production
					Index numbers of agricultural production * (Base: Triennial Average 1979-82=100)
168.2	124.3	159.4	107.6	84.7	(i) Foodgrains
285.6	265.0	297.2	251.4	204.20	(ii) Non-foodgrains
223.8	190.9	224.6	175.7	141.2	(iii) All commodities

Based on Final Estimates provided by Commissionerate of Agriculture, Pune.

N.A.--Not Available E- Estimated

* Index numbers for 2010-11 to 2014-15 are provisional.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
पशुधन व कुक्कुट/

अनुक्रमांक		1961	1966	1972	1978	1982
Serial No.	प्रकार					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	गाई-बैल					
	तीन वर्षावरील बैल	6,490	6,550	6,206	6,329	6,687
	तीन वर्षावरील गाई	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247
	वासरे	4,194	3,645	3,912	4,108	4,228
	एकूण - गाई-बैल	15,328	14,729	14,705	15,218	16,162
2	म्हशी- रेडे					
	तीन वर्षावरील रेडे	353	340	308	325	351
	तीन वर्षावरील म्हशी	1,639	1,135	1,871	2,148	2,307
	रेडके	1,095	967	1,122	1,425	1,313
	एकूण - म्हशी-रेडे	3,087	3,042	3,301	3,899	3,972
3	मेंढरे	2,093	2,205	2,128	2,636	2,671
4	शेळया	5,181	5,121	5,911	7,563	7,705
5	घोडे, शिंगरे	105	101	58	48	49
6	इतर जनावरे	360	352	317	326	340
	एकूण - जनावरे	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919
7	कोंबडया, बदके वगैरे	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844

+ कुक्कुटपालनातील धरून, @ रेडे २ वर्षावरील
विदेशी व संकरित दौड वर्षावरील व देशी दोन वर्षावरील
विदेशी व संकरित अडीच वर्षावरील व देशी तीन वर्षावरील
^ कुत्री व ससे वगळून

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.2

LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/In thousand)

1987	1992	1997	2003	2007	2012	Category
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
Cattle--						
6,690	6,955	6,989	6,522	6,326	5,960 [#]	Males over 3 years
5,739	5,847	5,886	5,324	5,384	5,440 ^{##}	Females over 3 years
4,555	4,639	5,196	4,891	4,473	4,084	Young stock
16,983	17,441	18,071	16,737	16,183	15,484	Total Cattle
Buffaloes--						
356	337	315	316	283	216 [@]	Males over 3 years
2,816	3,224	3,609	3,548	3,584	3,359	Females over 3 years
1,583	1,887	2,149	2,220	2,205	2,019	Young stock
4,755	5,447	6,073	6,084	6,072	5,594	Total buffaloes
2,873	3,074	3,368	3,175	2,910	2,580	Sheep
9,195	9,941	11,434	10,449	10,391	8,435	Goats
43	40	42	123	38	38	Horses and ponies
447	449	650	515	373	357	Other livestock
34,255	36,393	39,638	37,084	35,967	32,488[^]	Total livestock
24,839	32,187	35,392	34,596	64,756 ⁺	77,795 ⁺	Poultry

+ includes poultry farm,

@ Male buffaloes over 2 years

Exotic/crossbred over 1.5 years & indigenous over 2 years

Exotic/crossbred over 2.5 years & indigenous over 3 years

^ Excluding dogs & rabbits

“ 29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1970\$ (3)	1980 (4)	1990 (5)	2000 (6)	2010 (7)
1	चालू कारखान्यांची संख्या	.. 9,803	15,170	23,410	29,562	34,888
2	कामगारांची दैनिक सरासरी उपस्थिती (हजारात)	.. 952	1,177	1,163	1,231	1,647
3	खनिज उत्पादन^ -					
(१)	कोळसा (हजार मे. टन)	.. 1,771	5,300	16,030	27,698	38,613
(२)	कच्चे मॅंगनीज (हजार मे. टन)	.. 216	223	262	353	871

खनिज उत्पादन : \$ कॅलेंडर वर्षाकरिता, ^ मार्च अखेर, * अस्थायी

तक्ता क्रमांक/
वीज/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1970-71 (3)	1980-81 (4)	1990-91 (5)	2000-01 (6)
1	स्थापित क्षमता (मेगावॅट)	.. 1,901	4,088	8,686	12,769
2	विजेची निर्मिती (दशलक्ष युनिट्स)	.. 7,925	17,864	36,430	62,317
3	विजेचा वापर (दशलक्ष युनिट्स)				
(अ)	एकूण	.. 7,650	14,034	29,971	47,289
(ब)	उद्योगांकरिता	.. 5,312	8,130	14,706	18,363
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून विद्युतीकरण केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षाअखेरची)	.. 20,112	27,914	39,413	40,703

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

INDUSTRY AND MINING

2011	2012	2013	2014	2015	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
35,876	37,339	38,326	36,803	36,261	Number of working factories
1,815	2,056	2,022	2,025	2,042	Average daily number of workers (In thousand)
Mineral production[^]—					
36,932	37,945	34,175 *	35,285 *	38,186*	(i) Coal (Thousand tonnes)
589	655	670 *	679 *	656*	(ii) Manganese Ore (Th.tonne)

Mineral production : \$ for calender year, [^]at the end of march, * Provisional

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

2010-11	2013-14	2014-15	2015-16	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
18,853	29,849	31,281	32,332	Installed capacity (Mega Watt)
83,017	91,987	1,03,779	1,13,787	Electricity generated (Million Units)
				Consumption (Million Units)
87,396	1,02,989	1,12,855	1,16,743	(a) Total
34,416	38,949	41,522	40,231	(b) Industrial
40,918	41,328	41,431	40,905	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board (as at the end of each year)

**29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
सहकार/**

अनुक्रमांक					
Serial	बाब	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01
No.					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या (संख्या)	.. 42,603	60,747	1,04,620	1,58,016
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारात)	.. 8,581	14,783	26,903	43,022
3	खेळते भांडवल (₹ कोटी)	.. 1,490	5,210	2,4283	1,34,440
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (₹ कोटी)	.. 133	250	800	3,734

टीप - वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे)

* अस्थायी

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5

Co-OPERATION

2005-06	2010-11	2013-14	2014-15	2015-16*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1,92,797	2,24,306	2,30,295	2,25,721	1,96,907	Co-operative Societies (No.)
46,232	53,022	52,399	53,930	49,854	Members (In thousand)
2,00,264	2,48,434	3,14,923	3,38,074	3,60,545	Working capital (₹ Crore)
5,417	8,060	12,826	14,030	1,39,580	Gross loan by primary agricultural credit societies (₹ Crore)

Note - The above figures relate to all types of Co-operative societies (including super vising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

* Provisional

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक

Sr No.	बाब	1970	1980	1990	2001	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि.मी.)	62,703	1,38,613	1,72,859	2,16,946	2,29,302
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)					
(अ)	मोटारी, जीप, वाघीणी	1,08,679	2,13,700	4,04,240	9,01,278	12,97,632
(ब)	सर्व प्रकारची वाहने	2,57,539	7,25,352	24,30,615	66,07,064	96,56,303

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

बाब	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक				
(१) संस्था (संख्या)	.. 44,535	51,045	57,744	65,960
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 6,536	8,392	10,424	11,857
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 178	222	268	313
माध्यमिक (उच्च				
माध्यमिक सह) @				
(१) संस्था (संख्या)	.. 5,313	6,119	10,519	15,389
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 1,985	3,309	6,260	9,267
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 75	114	194	255
उच्च (सर्व प्रकारचे) \$				
(१) संस्था (संख्या)	.. 547	739	1,134	1,528
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 328	589	1,135	1,086

@ १९९४-९५ पासून कनिष्ठ महाविद्यालयांचा समावेश उच्च माध्यमिक शिक्षणामध्ये केला आहे.

\$ १९९४-९५ पासून वैद्यकीय, अभियांत्रिकी व कृषि संस्था वगळल्या आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6

TRANSPORT AND COMMUNICATION

2010 (8)	2014 (9)	2015 (10)	2016 (11)	Item (2)
2,40,040	2,63,708	2,99,446	3,00,789	Length of roads as on 31st March of each year (kilometers)
21,14,643	32,54,474	35,46,653	38,50,530	Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year)
,54,23,556	2,28,87,642	2,50,59,549	2,72,70,129	(a) Motor cars, Jeeps, Station Wagons
				(b) All types of vehicles

TABLE No. 29.7

EDUCATION

2010-11 (6)	2013-14 (7)	2014-15 (8)	2015-16 (9)	Item (2)
				Primary
75,695	96,178	1,04,551	98,219	(1) Institutions (No.)
10,626	16,159	16,172	16,044	(2) Students (In thousand)
349	469	506	515	(3) Teachers (In thousand)
				Secondary (Including Higher Secondary) @
21,357	23,572	24,497	25,029	(1) Institutions (No.)
10,711	5,911	6,181	6,424	(2) Students (In thousand)
298	213	219	220	(3) Teachers (In thousand)
				Higher (All types) \$
3,277	2,915	2,945	2,923	(1) Institutions (No.)
1,784	1,466	1,722	845	(2) Students (In thousand)

@ From 1994-95 onwards junior colleges are included in higher secondary education.

\$ From 1994-95 Medical, Engineering and Agricultural Institutions are excluded.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	प्राथमिक वस्तू Primary articles	इंधन, वीज दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	वस्तु निर्माण उत्पादने Manufactured products	सर्व वस्तू All Commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
(पायाभूत वर्ष/ Base year : 1993-94)					
	भार/Weight	22.03	14.23	63.75	100.00
1	1997-98 ...	139.4	143.8	128.0	132.8
2	1998-99 ...	156.2	148.5	133.6	140.7
3	2000-01 ...	162.5	208.1	141.7	155.7
4	2003-04 ...	181.5	254.6	156.4	175.9
5	2004-05 ...	187.9	280.2	166.3	187.3
(पायाभूत वर्ष/ Base year : 2004-05)					
	भार /Weight	20.12	14.91	64.97	100.00
6	2005-06 ...	104.3	113.6	102.4	104.5
7	2007-08 ...	123.9	121.0	113.4	116.6
8	2008-09 ...	137.5	135.0	120.4	126.0
9	2010-11 ...	182.4	148.3	130.1	143.3
10	2011-12 ...	200.3	169.0	139.5	156.1
11	2012-13 ...	220.0	186.5	147.1	167.6
12	2013-14 ...	241.6	205.4	151.5	177.6
13	2014-15 ...	248.8	203.5	155.1	181.2
(पायाभूत वर्ष/ Base year : 2011-12)					
	भार /Weight	22.62	13.15	64.23	100.00
14	2015-16 ...	124.58	86.50	109.24	109.72

आधार — आर्थिक सल्लागारांचे कार्यालय, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Office of the Economic Advisor, Ministry of Commerce and Industry, Government of India, New Delhi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.9

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

निवडक केंद्रांमधील औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक /

अनुक्रमांक	वर्ष						
Sr No.	केंद्र	बाब	भार/Weight	2000-01	2003-04	2004-05	2005-06 [^]
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
केंद्रीय केंद्रे				पायाभूत वर्ष / Base year : 1982			
1	मुंबई	खाद्यपदार्थ गट	59.9	541	583	595	115
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	512	588	610	118
2	सोलापूर	खाद्यपदार्थ गट	59.9	451	491	509	113
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	466	509	532	115
3	नागपूर	खाद्यपदार्थ गट	53.1	439	471	484	115
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	469	507	533	119
4	पुणे	खाद्यपदार्थ गट	50.6	513	580	588	120
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	501	561	579	119
5	नाशिक	खाद्यपदार्थ गट	52.9	461	487	499	119
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	477	537	563	118
राज्य केंद्रे				पायाभूत वर्ष / Base year :1982			
6	अकोला	खाद्यपदार्थ गट	62.30	466	505	519	526
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	459	507	523	533
7	कोल्हापूर	खाद्यपदार्थ गट	55.64	489	553	578	585
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	466	535	561	579
8	जळगाव	खाद्यपदार्थ गट	55.98	477	507	525	549
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	449	490	59	530
9	नांदेड	खाद्यपदार्थ गट	60.26	469	510	545	558
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	466	508	534	546
10	औरंगाबाद	खाद्यपदार्थ गट	53.65	483	531	554	565
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	479	542	562	582

* राज्य केंद्रां संबंधित माहिती अस्थायी स्वस्मात आहे.

^ राज्य केंद्रां संबंधित वर्ष 2005-06 करिताचे निर्देशांक पायाभूत वर्ष 1982 वर आधारित.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR INDUSTRIAL WORKERS AT SELECTED CENTRES

Year				भार/Weight	Item	Centre
2010-11 (9)	2013-14* (11)	2014-15* (12)	2015-16* (13)			
पायाभूत वर्ष/ Base year : 2001				CENTRAL CENTERS		
191	260	284	306	48.9	Food group	Mumbai
178	242	262	280	100.0	General Index	
189	260	283	306	54.7	Food group	Solapur
182	246	265	284	100.0	General Index	
205	280	294	317	43.1	Food group	Nagpur
207	268	281	298	100.0	General Index	
203	280	299	316	39.8	Food group	Pune
185	242	257	269	100.0	General Index	
202	258	280	289	41.4	Food group	Nashik
186	244	261	274	100.0	General Index	
पायाभूत वर्ष / Base year : 2001				STATE CENTERS		
170	231	220	250	45.88	Food group	Akola
175	238	243	262	100.0	General Index	
191	258	262	276	48.22	Food group	Kolhapur
184	245	255	270	100.0	General Index	
195	262	266	278	47.76	Food group	Jalgaon
186	251	261	272	100.0	General Index	
187	261	270	304	49.05	Food group	Nanded
200	275	289	314	100.0	General Index	
188	266	276	296	40.79	Food group	Aurangabad
183	258	273	292	100.0	General Index	

* Information regarding State Centres is Provisional in nature.

^ Index numbers for 2005-06 of State Centres are based on Base year 1982

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न /

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2012-13 [@] (3)	2013-14 [@] (4)
1	चालू किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न		
(अ)	निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹ कोटी)	12,71,017	14,50,003
(ब)	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	1,11,005	1,25,146
2	स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न		
(अ)	निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹ कोटी)	11,88,885	12,61,944
(ब)	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	1,03,832	1,08,915

@ प्राथमिक / Preliminary

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

NET STATE DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES

2014-15 ⁺⁺	2015-16 ⁺	Item
(5)	(6)	(2)
I Net State Domestic		
Product at current prices		
15,51,628	17,48,771	(a) Net State Domestic Product (₹ crore)
1,32,341	1,47,399	(b) Per capita NSDP (₹)
II Net State Domestic		
product at constant prices		
(2011-12)		
13,32,239	14,41,675	(a) Net State Domestic Product (₹ crore)
1,13,629	1,21,515	(b) Per capita NSDP (₹)
+ पहिले सुधारित अंदाज / First revised estimates		
++ दुसरे सुधारित अंदाज / Second revised estimates		

रुपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लांबी/LENGTH

- 1 फूट /Foot = 30.48 सेंटीमीटर (तंतोतंत) /Centimetres(Exact)
 1 मीटर /Metre = 1.09361 वार/Yard
 1 वार /Yard = 0.9144 मीटर (तंतोतंत) /Metre(Exact)
 1 किलोमीटर /Kilometre = 0.62137 मैल /Mile
 1 मैल /Mile = 1.609344 किलोमीटर (तंतोतंत) /Kilometres (Exact)

2. क्षेत्रफळ/AREA

- 1 चौ. फूट /sq. Foot = 9.2903 चौ. डेसीमीटर /sq. Decimetres
 1 हेक्टर /Hectare = 2.47105 एकर /Acres
 1 एकर /Acre = 0.404686 हेक्टर /Hectare
 1 चौ. किलोमीटर /sq. Kilometre = 0.386101 चौ.मैल /sq. Mile
 1 चौ. मैल /sq. Mile = 2.58999 चौ. किलोमीटर /sq. Kilometres

3. वजन/WEIGHT

- 1 किलोग्रॅम /Kilogram = 2.20462 पौंड /Pounds = 1.07169 शेर /Seers
 1 मेट्रिक टन /Metric Tonne = 0.9842 टन/Ton = 26.7923 मण /Maunds
 1 पौंड / Pound = 0.453592 किलोग्रॅम /Kilogram
 1 टन /Ton = 1.01605 मेट्रिक टन /Metric Tonnes

4. धारकता/CAPACITY

1 गॅलन (इंपिरियल) / Gallon (Imp.) = 4.54596 लिटर्स /Litres

1 लिटर /Litre= 0.219976 गॅलन (इंपिरियल) /Gallon (Imp.)

1 गॅलन (U.S.) /Gallon (U.S.) = 3.78533 लिटर्स /Litres = 0.83268 गॅलन (इंपिरियल)/Gallon (Imp.)

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी / Length : 1 किलोमीटर /Kilometre = 1,000 मीटर /Metres

1 मीटर/Metre = 1,000 मिलीमीटर / Milimetres

क्षेत्रफळ / Area : 1 चौ.किलोमीटर /sq.Kilometre = 100 हेक्टर / Hectares

1 हेक्टर /Hectare = 10,000 चौ.मीटर /sq. Metres

वजन / Weight : 1 टन /Tonne = 1,000 किलोग्रॅम / Kilograms = 10 किंवल / Quintals

1 किलोग्रॅम /Kilogram = 1,000 ग्रॅम / Grams
